

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความรับผิดชอบ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T
กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์



เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา
สิงหาคม 2554
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความรับผิดชอบ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T
กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์



เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา
สิงหาคม 2554

ธิตีพันธุ์ คดชาคร. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความรับผิดชอบ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T
กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :
รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา วัฒนศิริ , อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและ
ความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค
T G T และการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอยุธยา
วิทยาลัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 90 คน โดยได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple
Random Sampling) กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T และ
กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ การดำเนินการทดลองครั้งนี้ ใช้แบบการ
วิจัยแบบ Randomized Group Pretest – Post test Design เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบทดสอบ
วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น .76 และแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบ
มีค่าความเชื่อมั่น .82 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t – test ในรูปผลต่างของคะแนน (Difference Score)

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค T G T
กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติ
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค T G T
มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T
กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
5. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T
มีความรับผิดชอบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
6. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีความ
รับผิดชอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A STUDY ON SOCIAL STUDIES ACHIEVEMENT AND RESPONSIBILITY OF
MATTHAYOMASUKSA 1 STUDIES BY THE TEAM – GAME TOURNAMENT
AND USING DYNAMIC GROUP



Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Secondary Education
at Srinakharinwirot University
August 2011

Titipan Kodchakorn. (2011). *A Study on Social Studies Achievement and Responsibility of Matthayomasuksa 1 Studies By The Team – Game Tournament and Using Dynamic Group*. Master thesis, M.Ed. (Secondary Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.
Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr. Chutima Watanakhiri, Dr. Rachan Boonthima.

The purpose of research was to compare on social studies learning achievement and Responsibility in Structional Methods Based On Team – Game Tournament And Using Dynamic Group of Matthayomsuksa 1 Students.

The samples used in this research were 90 Matthayomsuksa 1 students at Ayutthaya Wittayalai School, in the second semester of the 2011 academic year. Through the cluster random sampling technique, They were divided into 2 group; The experimental 1 was Team – Game Tournament; whereas the experimental 2 was Using Dynamic Group (The Randomized Group Pretest - Posttest Design was used in the study) Were social studies achievement test with reliability of 0.76 and questionnaires on Responsibility with reliability of 0.82, and the t – test (Difference Score) was statistically used for data analysis.

The results of this study indicated that:

1. The students Matthayomasuksa 1' no significantly different in social studies achievement Team – Game Tournament And Using Dynamic Group
2. The students Matthayomasuksa 1' social studies achievement after using Team – Game Tournament was significantly higher than that of pre-test at the .01 level.
3. The students Matthayomasuksa 1' social studies achievement after using Dynamic Group was significantly higher than that of pre-test at the .01 level.
4. The students Matthayomasuksa 1' no significantly different in Performance Based On Responsibility in Structional Methods Based On Team – Game Tournament And Using Dynamic Group.
5. The students Matthayomasuksa 1' in Performance Based On Responsibility after using Team – Game Tournament was significantly higher than that of pre-test at the .01 level.
6. The students Matthayomasuksa 1' in Performance Based On Responsibility after using Dynamic Group was significantly higher than that of pre-test at the .01 level.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความรับผิดชอบ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T
กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

ของ
ชิตีพันธ์ คตชาคร

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา (กลุ่มการสอนสังคมศึกษา)
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2554

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตีมา วัฒนศิริ)

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.เนตร อัสสวาสดี)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สนอง ทองปาน)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตีมา วัฒนศิริ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา วัฒนศิริ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ราชนันท์ บุญธิมา กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่า ในการให้คำปรึกษาแนะนำ ชี้แนะแนวทางในการทำวิจัย ให้ความรู้ตลอดจนแนวทางแก้ไขและปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งถึงความกรุณาดังกล่าวและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เนตร อัสชสวัสดิ์ และอาจารย์ ดร.สนอง ทองปานที่กรุณาเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ และได้ให้คำแนะนำที่ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ที่สำคัญยังผู้วิจัยขอกราบระลึกถึงพระคุณครูอาจารย์สาขาวิชาการมัธยมศึกษาทุก ท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้วิชาความรู้ อันเป็นประโยชน์ต่อการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน คือ อาจารย์ ดร.ธิดา เขยชุม อาจารย์อุบล พงษ์สุพรรณิ ดร.ชิตชัย สนั่นเสียง อาจารย์วรภรณ์ กลับเป็นสุข และอาจารย์ จีรรัตน์ นากอร่าม ที่ได้กรุณาตรวจสอบและให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ และเก็บข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน คณะครู อาจารย์ ในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยที่ให้ ความอนุเคราะห์ผู้วิจัยในการมาศึกษาต่อ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ครอบครัวคตชาคร ที่สนับสนุนและเป็นกำลังใจให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

คุณค่าทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากปริญญานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยน้อมรำลึกและบูชาพระคุณแก่ บุพการีของผู้วิจัย และบูรพาจารย์ทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังในการวางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ธิดิพันธุ์ คตชาคร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
สมมติฐานของการวิจัย	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	10
ความหมายของสังคมศึกษา	10
ความสำคัญ และคุณค่าของสังคมศึกษา	11
เป้าหมายของสังคมศึกษา	13
บทบาทของสังคมศึกษา	14
ทักษะจำเป็นที่ควรฝึกให้นักเรียนในสังคมศึกษา	15
การวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา	16
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือใช้เทคนิค TGT	17
ความเป็นมาและความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ	17
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ	18
ความสำคัญและองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ	26
ขั้นตอนและเทคนิคของการเรียนแบบร่วมมือ	31
การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค Teams–Game–Tournament (TGT)..	34
ความหมายของกลุ่มและปฏิสัมพันธ์	36
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเกม	40
ขั้นตอนการสอนแบบ ที จี ที	44
ความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบ ที จี ที กับการเรียนเป็นกลุ่ม	45
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค TGT	48
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์	51

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)		
	ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์.....	51
	กลุ่มสัมพันธ์กับการเรียนการสอน.....	51
	ลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ของกลุ่มสัมพันธ์.....	55
	ขนาดของกลุ่มสัมพันธ์.....	57
	เวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่ม.....	58
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์.....	58
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา.....	59
	ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	59
	องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	60
	เครื่องมือวัดพฤติกรรมการเรียนรู้.....	62
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ.....	63
	ความหมายของความรับผิดชอบ.....	63
	ประเภทของความรับผิดชอบ.....	66
	ความสำคัญของความรับผิดชอบ.....	68
	ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ.....	69
	การปลูกฝังความรับผิดชอบ.....	71
	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรับผิดชอบ.....	74
	การวัดความรับผิดชอบ.....	75
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ.....	77
3	วิธีการดำเนินการวิจัย.....	79
	การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	79
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	80
	การดำเนินการทดลอง.....	87
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	92
	สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	92
	การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	93

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	93
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	98
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	98
สมมุติฐานในการวิจัย.....	98
วิธีดำเนินการวิจัย.....	99
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	100
สรุปผล.....	101
อภิปรายผล.....	101
ข้อเสนอแนะ.....	105
บรรณานุกรม.....	107
ภาคผนวก.....	115
ภาคผนวก ก.....	116
ภาคผนวก ข.....	122
ภาคผนวก ค.....	144
ภาคผนวก ง.....	157
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	160

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการทดลอง.....	86
2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์.....	94
3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T	95
4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์.....	95
5 เปรียบเทียบความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T และการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์.....	96
6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจ ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T.....	97
7 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจ ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์.....	97
8 แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา.....	117
9 แสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2.....	118
10 แสดงคะแนนความพึงพอใจ ที่วัดก่อนเรียน และ หลังเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2.....	120

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ขั้นตอนการสร้างเกมทางวิชาการ.....	44
2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบ ที่ จี ที่ กับการเรียนเป็นกลุ่ม.....	46
3 แสดงรูปแบบของการส่งตัวแทนเข้าแข่งขัน.....	47
4 แสดงขั้นตอนการสอนแบบเทคนิค ที่ จี ที่.....	48
5 ลำดับขั้นตอนการแสดงผลแบบสอบถาม.....	84



บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและทันสมัย อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าของระบบสื่อสารและเทคโนโลยีต่างๆ ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมทำให้ต้องเร่งพัฒนาสังคม พัฒนาคุณภาพชีวิตจึงต้องมีการเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงการศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีบทบาทต่อการพัฒนาประชากรให้มีศักยภาพ ประชากรจะต้องมีความสามารถทางสติปัญญา จิตใจ ความรับผิดชอบ และทักษะต่างๆ เพื่อที่จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545: 20) ยังได้ตระหนักถึงการจัดการศึกษาและการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะอันพึงประสงค์และการกำหนดสาระของหลักสูตรไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 24(4) ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา และในมาตรา 28 วรรคสองไว้ว่า สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม แสดงให้เห็นว่าทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2545 – 2559 ต่างก็ให้ความสำคัญกับ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ เป็นต้น โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดสาระของหลักสูตรไว้ให้มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ไว้ โดยมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม ในขณะที่แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2545 – 2559 ได้วิเคราะห์ประเด็นปัญหาวิกฤตในส่วนของคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยได้นำไปกำหนดเป็นแนวนโยบายในการดำเนินการปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2529: 18) ได้จัดลำดับความสำคัญของพฤติกรรมที่เห็นควรที่จะปลูกฝังให้เยาวชน โดยผลการจัดลำดับปรากฏว่าได้ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นอันดับหนึ่ง ร่วมกับการพึ่งตนเองและความขยันหมั่นเพียร สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานทางจริยธรรมของไทย รัชชัชชัยจิรายกุล (2529: 1-20) ว่าการจัดลำดับความสำคัญของค่านิยมพื้นฐานทางจริยธรรม 10 ลำดับ พบว่าความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นค่านิยมพื้นฐานที่สำคัญและควรเร่งปลูกฝังเป็นอันดับหนึ่ง

ความรับผิดชอบแบ่งเป็นหลายประเภท กรมสามัญศึกษา (2526: 68 – 69) ได้แบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ความรับผิดชอบต่อครอบครัว และความรับผิดชอบต่อสังคมโดยนักจิตวิทยาเห็นพ้องต้องกันว่า ความรับผิดชอบของบุคคล เป็นลักษณะหนึ่งแสดงถึงความเป็นผู้มีวุฒิภาวะด้านอุปนิสัย และเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตในสังคมหนึ่งเนื่องจากสังคมแต่ละแห่ง บุคคลแต่ละบุคคล มีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องกระทำมากมายด้วยกันถ้าหากทุกคนในสังคมรู้จักรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ต่างๆอย่างดีแล้ว ก็ย่อมจะทำให้เกิดสันติตลอดจนความเจริญงอกงามขึ้นในสังคม (จรัสรัตน์ นันทยทวิกุล. 2538: บทคัดย่อ; อ้างอิงจากPeck; et al. n.d.) นอกจากนี้ยังพบว่า ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรมตั้งแต่วัยเด็ก และจะพัฒนาไปเรื่อยๆ จากวัยรุ่นจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ จึงต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก แนะนำส่งเสริมให้เขาทำในสิ่งที่ถูกที่ควร ให้เขาได้รู้จักแก้ปัญหา และค่อยๆ ปลุกฝังความรับผิดชอบให้แก่เขา เพราะนอกเหนือจากการมีวินัยและความรับผิดชอบตามธรรมชาติ เด็กก็ยังเรียนรู้วินัยและความรับผิดชอบจากวัฒนธรรม โดยอาศัยการสั่งสอนฝึกฝนจากบุคคลแวดล้อม ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะของธรรมชาติการอยู่ร่วมกันในสังคม สอดคล้องกับข้อเสนอแนะวิธีปลุกฝังความรับผิดชอบของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2525: 21) ที่ได้เสนอแนะว่าให้ฝึกนิสัยความรับผิดชอบตั้งแต่เด็กทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียน โดยการส่งเสริมให้เด็กได้มีการกระทำ มิใช่คอยควบคุมห้ามปราม และจากงานวิจัยของเซีย และเลวิน (Sears; & Levin. 1957: 415) ได้ศึกษาพบว่า การให้ความรักและการยอมรับลูกในฐานะที่เป็นสมาชิกของครอบครัว และการฝึกวินัยโดยใช้เหตุผลจะมีส่วนช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านความรับผิดชอบสูงขึ้นด้วย

จากผลการวิจัยและผลการประชุมสัมมนา พบว่า ระบบการศึกษาไม่สามารถช่วยดำรงศีลธรรมไว้ในสังคม และจากการศึกษาศักยภาพของเด็กไทย (กรมวิชาการ. 2544: 38) จากการประเมินระดับประเทศ ในปีการศึกษา 2536 และ 2537 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ด้านความรู้ ด้านความคิดอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ส่วนด้านคุณลักษณะ ค่านิยม คุณธรรม ความรับผิดชอบอยู่ในเกณฑ์พอใช้เช่นกัน ส่วนคุณลักษณะทั่วไป คำนึงถึงส่วนร่วม เช่น การเสียสละมุ่งพัฒนา การพัฒนาสังคม การพัฒนาสุขภาพ และการพัฒนาอาชีพ ถึงจะอยู่ในระดับ 3 ที่ค่อนข้างดี แต่มีแนวโน้มที่มีความรู้สึกลัวว่าควรปฏิบัติตามเงื่อนไขกำหนดโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ที่เน้นประสบการณ์ การเรียนรู้ของผู้เรียนมาระดมความคิด ลงมือปฏิบัติ ตัดสินใจและมีการรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดการควบคุมจิตใจบังคับตนเองได้ สามารถเรียนด้วยตนเองอย่างอิสระ (เดชา จันทรศิริ. 2542: 4)

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T เป็นวิธีเรียนแบบร่วมมือ ที่สลาวิน (Slavin. 1987: 23-26) เริ่มนำมาใช้ โดยใช้กิจกรรมให้นักเรียนรวมทีมกันทำงานช่วยเหลือและรับผิดชอบต่องานร่วมกันในแต่ละทีมมีสมาชิก 4 คน ที่มีความสามารถต่างกันคือ เก่ง กลาง อ่อน ในอัตราส่วน 1 : 2 : 1 มีเป้าหมายของทีมโดยใช้เกมการแข่งขันทางวิชาการ เทคนิค T G T ใช้ทักษะการเสริมแรงเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันทำงานอย่างมีวินัยในตนเอง และมีประสิทธิภาพเพื่อให้

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แตกต่างกับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ หรือไม่

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T และการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T
3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T และการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์
5. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T
6. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และผู้สนใจในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T กับ การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ นำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. ให้ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T กับ การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์
2. ให้ครูผู้สอนนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้
3. ให้ครูผู้สอนสามารถปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้เกิดการปฏิบัติกิจกรรมได้มากขึ้นโดยผลที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนได้จริงผู้วิจัยนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้และเป็นแนวทางในการสอนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 20 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 900 คน เป็นการจัดห้องเรียนแบบความสามารถ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 2 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 90 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มแล้วจับสลาก เลือกจาก 20 ห้องเรียนมา 2 ห้องเรียน แล้วนำกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

- กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T จำนวน 45 คน
- กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ จำนวน 45 คน

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โดยผู้วิจัยดำเนินการทดลองสอนด้วยตนเอง ใช้เวลาในการทดลองสัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที รวม 18 คาบ

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง สารภูมิศาสตร์ประกอบด้วยเรื่องดังนี้ ลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย ลักษณะทางภูมิอากาศของประเทศไทย ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย ลักษณะประชากร ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมไทย และลักษณะเศรษฐกิจของประเทศไทย

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ วิธีการจัดการเรียนรู้ ได้แก่
 - การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T
 - การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
 - ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา
 - ความรับผิดชอบ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T (TEAM – GAME TOURNAMENT) หมายถึง การที่ผู้วิจัยนำกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเทคนิค ที จี ที เข้ามาใช้ในการบวนการเรียนการสอน โดยจัดแบ่งนักเรียนเป็น 6 ทีม ทีมละ 4 คน ประกอบไปด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำในอัตราส่วน 1 : 2 : 1 โดยให้แต่ละทีมเลือกประธานเลขานุการ และกรรมการ และหมุนเวียนหน้าที่หลังจากนั้นทำการสอนตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นนำ

1.1 นำเข้าสู่บทเรียน เพื่อให้นักเรียนเตรียมความพร้อมและสร้างความสนใจ โดยใช้สื่อ เช่น ภาพการ์ตูนจากแผ่นใส ภาพข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์ วิดีโอซีดี เพาเวอร์พอยท์ (ICT)

1.2 แจกจุดประสงค์การเรียนรู้

ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้

1.3 ครูเสนอเนื้อหาสาระการบรรยาย หรืออภิปรายใช้สื่อประกอบการเรียน เช่น ภาพการ์ตูนจากแผ่นใส เอกสารสิ่งพิมพ์ เทปเสียง วิดีโอซีดี เพาเวอร์พอยท์ (ICT) เป็นต้น

1.4 การเรียนในทีม ให้ประธานรับเอกสารประกอบการสอน เช่น บัตรกำหนดงาน ใบความรู้ ใบงาน แบบประเมินผลพฤติกรรมทีม และบัตรเฉลย แล้วร่วมกันศึกษาเอกสารต่างๆ โดยประธานทีมประสานงานและให้ความร่วมมือทีมของตน นักเรียนแต่ละทีม ศึกษาบัตรกำหนดงาน ใบความรู้ ทำกิจกรรมจากใบงานมีการอภิปรายเพื่อค้นหาข้อสรุปของคำตอบในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อความสำเร็จของทีม

1.5 การแข่งขันเกมทางวิชาการ เกมเป็นการแข่งขันตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาบทเรียนที่เรียนจบไปแล้ว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจในบทเรียน และกำหนดให้นักเรียนเข้าทีมเล่นเกม ตามระดับความสามารถ กล่าวคือนักเรียนที่มีความสามารถสูงแข่งกับนักเรียนที่มีความสามารถสูง นักเรียนที่มีความสามารถปานกลางแข่งกับนักเรียนที่มีความสามารถปานกลาง และนักเรียนที่มีความสามารถต่ำแข่งกับนักเรียนที่มีความสามารถต่ำ ทั้งนี้ เพื่อให้นักเรียนได้แข่งขันกับตนเอง และนักเรียนแต่ละคนมีโอกาสดูช่วยเหลือทีมให้ประสบผลสำเร็จเท่าเทียมกัน โดยเกมแต่ละเกมมีกติกาที่ใช้เป็นข้อตกลงในการแข่งขันเกม

1.6 การยกย่องทีมที่ประสบผลสำเร็จ ทีมได้คะแนนรวมถึงตามเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับรางวัลหรือได้รับประกาศยกย่อง

ขั้นสรุป

1.7 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียน หลังจากเรียนจบแต่ละหน่วย โดยคิดทำการสรุปบทเรียนพร้อมกันทั้งชั้นเรียน จะครอบคลุมเนื้อหาและทักษะต่างๆ ของหน่วยการเรียนรู้ที่ได้เรียนจบสิ้นลงแล้ว

ขั้นประเมินผล

1.8 ผลจากการสังเกตพฤติกรรมในกิจกรรมทีม การทำกิจกรรม ใบงานและการตอบคำถามจากคะแนนการแข่งขันทางวิชาการ

2. การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่นักเรียน โดยจัดให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมกับเพื่อนๆ โดยใช้กรณีตัวอย่าง บทบาทสมมติ เกม และสถานการณ์จำลอง ละคร เป็นกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ในการปรับสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนโดยร่วมกันปรึกษา แก้ปัญหาและร่วมกันตัดสินใจเลือกปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดให้ เพื่อให้เกิดความรู้ด้านเนื้อหาสาระ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการนำไปประยุกต์ใช้ โดยมีขั้นตอนการสอน ดังนี้ (พยงค์ จิระพงษ์. 2544: 8 – 9)

2.1 **ขั้นนำ** ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ แนะนำวิธีการเรียน กำหนดเวลาเรียนและให้นักเรียนจับสลาก จัดกลุ่ม กลุ่มละ 5 – 6 คน นักเรียนเลือกประธาน เลาน์การ ที่เหลือเป็นสมาชิก

2.2 **ขั้นสอน** นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม เช่น ศึกษากรณีตัวอย่าง บทบาทสมมติ เกม สถานการณ์จำลอง

2.2.1 นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ ประสิทธิภาพ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากการศึกษาสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมต่างๆ

2.2.2 ประยุกต์ใช้ความรู้ที่เรียน โดยการตอบคำถามในใบงาน แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับสมาชิกในกลุ่มและสรุปเป็นแนวทางของตนเองหลังจากจบกิจกรรมการเรียนแต่ละสาระฯ

2.3 **ขั้นสรุป** ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปการเรียนรู้และประโยชน์ที่ได้จากการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เรียน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.4 ขั้นประเมินผล

2.4.1 พฤติกรรมความร่วมมือภายในกลุ่ม

2.4.2 ผลงานที่นักเรียนปฏิบัติ จากการอภิปราย การตอบคำถาม และการทำแบบทดสอบ

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา หมายถึง ผลการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T และการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ แบ่งเป็น 6 ด้านคือ

3.1 ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการจำเนื้อหาความรู้ และระลึกได้เมื่อต้องการนำมาใช้ สิ่งที่จำได้ ได้แก่ ความรู้ที่เฉพาะเจาะจง ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ และความรู้เกี่ยวกับหลักการ

3.2 ความเข้าใจ หมายถึง การเข้าใจความหมายของเนื้อหาสาระ ไม่ได้จำเพียงอย่างเดียว สามารถแสดงพฤติกรรมความเข้าใจในรูปของการแปลความหมาย ดีความ หรือสรุปความสำคัญได้

3.3 การนำไปใช้ หมายถึง การนำเอาเนื้อหาสาระ หลักการ ความคิดรวบยอด และทฤษฎีต่างๆ ไปใช้ในรูปแบบใหม่ สถานการณ์ใหม่

3.4 การวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกเนื้อหาให้เป็นส่วนย่อย เพื่อค้นหองค์ประกอบ โครงสร้าง หรือความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยนั้น นักเรียนจะสามารถวิเคราะห์ได้ก็ต่อเมื่อนักเรียนเข้าใจเนื้อหาสาระที่เรียนมาแล้ว

3.5 การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถที่จะนำองค์ประกอบ หรือส่วนย่อยๆ เข้ามารวมกัน เพื่อให้เป็นภาพที่สมบูรณ์เกิดความกระจ่างในสิ่งเหล่านั้น

3.6 การประเมินค่า หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ โดยที่ผู้ตัดสินกำหนดเกณฑ์ขึ้นมาเอง หรือเกณฑ์ที่ผู้อื่นกำหนดขึ้น

4. ความรับผิดชอบ หมายถึง การที่บุคคลประพฤติปฏิบัติหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจและเอาใจใส่ เพื่อให้งานสำเร็จไปตามเป้าหมาย มีการวางแผน การทำงาน ขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ไม่ปิดกั้นหน้าที่ของตนเองให้ผู้อื่น และติดตามผลงานที่ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จด้วยดี อีกทั้งยังยอมรับในการกระทำของตนเองทั้งในด้านที่เป็นผลดี และผลเสีย แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

4.1 ความรับผิดชอบต่อการศึกษเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหมาย ด้วยความตั้งใจและเอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีการวางแผนและเตรียมตัวล่วงหน้าในการเรียน เข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่นัดหมาย เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจบทเรียนก็ศึกษาค้นคว้าซักถามอาจารย์ให้เข้าใจ และพยายามปรับปรุงแก้ไขการทำงานที่ผิดพลาดให้ถูกต้องอยู่เสมอ

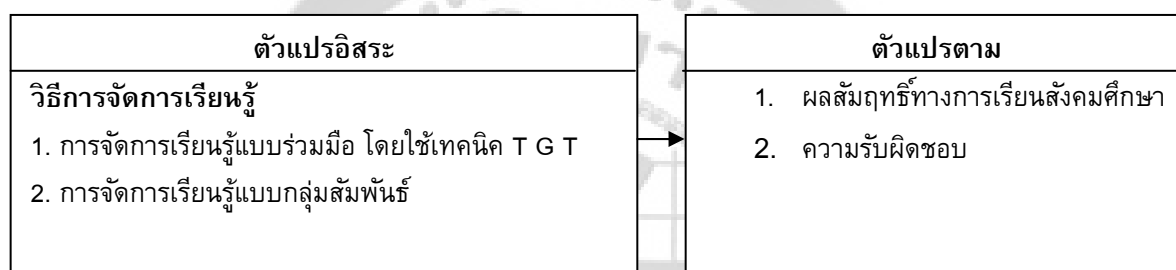
4.2 ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนมีความตั้งใจช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน ช่วยครอบครัวประหยัดค่าใช้จ่าย เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ ค่าอาหาร และสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน สร้างชื่อเสียงให้ครอบครัว ปฏิบัติตนเพื่อความสุขและไม่สร้างปัญหาให้ครอบครัว

4.3 ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนตามความสนใจและความสามารถของตน เพื่อรักษาผลประโยชน์ เกียรติยศ และสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ร่วมกันรักษาความสะอาดของโรงเรียน ไม่ขีดเขียนโต๊ะเรียน ผนังห้องเรียน ห้องน้ำแต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะ

4.4 ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและสังคม บำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนอย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม ช่วยรักษาสาธารณะสมบัติ และช่วยคิดและแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคม

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษากับความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้



สมมุติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาแตกต่างกัน
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือใช้เทคนิค T G T มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ แตกต่างกัน
5. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T มีความรับผิดชอบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
6. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า นำเสนอตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 - 1.1 ความหมายของสังคมศึกษา
 - 1.2 ความสำคัญ และคุณค่าของสังคมศึกษา
 - 1.3 เป้าหมายของสังคมศึกษา
 - 1.4 บทบาทของสังคมศึกษา
 - 1.5 ทักษะจำเป็นที่ควรฝึกให้นักเรียนในสังคมศึกษา
 - 1.6 การวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค TGT
 - 2.1 ความเป็นมาและความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.3 ความสำคัญและองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.4 ขั้นตอนและเทคนิคของการเรียนแบบร่วมมือ
 - 2.5 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค TGT
 - 2.6 ความหมายของกลุ่มและปฏิสัมพันธ์
 - 2.7 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเกม
 - 2.8 ขั้นตอนการสอนแบบ ที่ จี ที
 - 2.9 ความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบ ที่ จี ที กับการเรียนเป็นกลุ่ม
 - 2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค TGT
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.1 ความหมายของการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.2 กลุ่มสัมพันธ์กับการเรียนการสอน
 - 3.3 ลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ของกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.4 ขนาดของกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.5 เวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่ม
 - 3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

4. เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา

- 4.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.3 เครื่องมือวัดพฤติกรรมการเรียนรู้

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

- 5.1 ความหมายของความรับผิดชอบ
- 5.2 ประเภทของความรับผิดชอบ
- 5.3 ความสำคัญของความรับผิดชอบ
- 5.4 ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ
- 5.5 การปลูกฝังความรับผิดชอบ
- 5.6 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรับผิดชอบ
- 5.7 การวัดความรับผิดชอบ
- 5.8 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.1 ความหมายของสังคมศึกษา

ในการศึกษาเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน ดังนี้

สุนทร สุนันท์ชัย (2514: 14) ได้กล่าวไว้ว่า วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่เฟื่องฟูถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับคนอื่น และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมซึ่งการสอน และการสร้างความสัมพันธ์นี้ เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติ กระทำฝึกฝน เฝ้าดูและแก้ปัญหาาร่วมกัน

ภิญโญ บัวทอง (2518: 100) ได้กล่าวไว้ว่า เนื่องจากสังคมศึกษา เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคม การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมให้บรรลุวัตถุประสงค์ครูต้องสอนทั้งเนื้อหาวิชา แนวคิด เจตคติและค่านิยมที่ถูกต้องให้กับนักเรียน

สุนทวิทย์ บุญสมบัติ (2525: 6) ได้กล่าวไว้ว่า วิชาสังคมศึกษาจะมีความหมายครบถ้วนได้นั้น จะต้องหมายรวมถึง 3 สิ่ง คือ เนื้อหาสาระของวิชา ความต้องการของสังคม และความต้องการของผู้เรียน

ประนอม เดชชัย (2536: 7-8) ได้กล่าวไว้ว่า สังคมศึกษา หมายถึง การให้การศึกษาวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียน ที่ประกอบไปด้วยเนื้อหาที่มีลักษณะบูรณาการ คือ มีเนื้อหาผสมผสานกันโดยคัดเลือกเนื้อหาจากสาขาต่างๆ เช่น สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์ จริยศาสตร์ และปรัชญา ฯลฯ แล้วจัดรวมเข้าเป็นหลักสูตรสังคมศึกษาในโรงเรียน

พนัส หันนาคินท์ (2518: 7) ได้กล่าวไว้ว่า วิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์

จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michellis. 1980: 3 - 4) เป็นนักการศึกษาทางสังคมศึกษาที่สำคัญคนหนึ่งกล่าวถึงวิชาสังคมศึกษาว่า “เป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับสังคมมนุษย์ เศรษฐกิจกิจกรรมการเมืองทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาใช้ประโยชน์การแก้ปัญหาและการวางแผนทางสำหรับอนาคตของผู้เรียนด้วย”

เอ็ดการ์ บี เวสเลย์ (นัตยา ปิลันธนานนท์ ม.ป.ป. อ้างอิงจาก Edgar B. Wesley. n.d.) ได้เป็นผู้กำหนดความหมายของสังคมศึกษาขึ้นเมื่อประมาณ 40 กว่าปีมานี้ และยังคงเป็นที่ยอมรับกันมากที่สุด ในปัจจุบัน คือ “สังคมศึกษา หมายถึง วิชาสังคมศาสตร์ที่ได้รับการดัดแปลงหรือทำให้ง่ายเข้าเพื่อสะดวกแก่การสอนสำหรับนักเรียนในระดับประถมและมัธยมศึกษา”

ดังนั้นสรุปได้ว่า สังคมศึกษา หมายถึง การให้การศึกษาสังคมศึกษาในโรงเรียนที่ประกอบด้วยเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นบูรณาการ (Integrate) คือ มีเนื้อหาผสมผสานกันโดยคัดเลือกเนื้อหาจากสาขาวิชาต่างๆ เช่น สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์ จริยศาสตร์ และปรัชญา ฯลฯ แล้วจัดเข้ารวมเป็นหลักสูตรสังคมศึกษาในโรงเรียน หรืออาจกล่าวได้ว่า วิชาสังคมศาสตร์เป็น รากฐานของวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนเพราะ สังคมศึกษา (Social Studies) มีลักษณะวิชาเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หรือบูรณาการ โดยคัดเลือกเนื้อหาส่วนที่เหมาะสมจากวิชาต่างๆ ในสาขาสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง มีขอบข่ายครอบคลุมทุกแขนงวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ ตลอดไปจนถึงวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคม แต่ไม่ใช่สังคมศาสตร์ เช่น ศาสนา ศิลปะ ดนตรี วรรณกรรมด้วยเพื่อนำมาบูรณาการเข้า โดยมีมีโนทัศน์และหลักการที่สำคัญเป็นหลักหรือแกนกลาง สำหรับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทุกด้าน และฝึกฝนทักษะและพัฒนาเจตคติอันเหมาะสม เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีมีประสิทธิภาพ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและสร้างสรรค์ อาจกล่าวได้ว่า วัตถุประสงค์เน้นที่การนำเอาความรู้ทางสังคมศึกษาไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและสังคม เนื้อหาที่นำมาต้องคัดเลือกให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และวัยของผู้เรียนสังคมศึกษาจึงมีเนื้อหาในลักษณะที่ไม่ยากเกินความเข้าใจของผู้เรียน

1.2 ความสำคัญ และคุณค่าของสังคมศึกษา

เจริญ จามรธัญญาท (2534: 10-12) กล่าวถึงความสำคัญของสังคมศึกษา ไว้ดังนี้

1. สังคมศึกษาก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม คือ ผู้เรียนได้ศึกษาปัญหาต่างๆ ทั้งใกล้ตัวและไกลตัวออกไป ทั้งปัญหาของตนเองและส่วนรวม ศึกษาถึงกลไก และรูปแบบองค์กรต่าง ๆ ของสังคม เข้าใจปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ได้เรียนรู้พฤติกรรมของกลุ่มชน และปัญหาต่างๆ ที่มนุษย์กำลังเผชิญอยู่

2. สังคมศึกษาก่อให้เกิดกระบวนการ และทักษะทางสังคม ฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคม เช่น ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการอยู่ร่วมกัน ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ซึ่งทักษะต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิด มีเหตุผล มีวิจารณญาณ รู้จักตัดสินใจและแก้ปัญหาาร่วมกัน

3. สังคมศึกษาช่วยปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และความซาบซึ้งให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของกฎหมาย จารีตประเพณี ขัดเกลายาวชนให้มีค่านิยมที่ดี มีความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาติ ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคมตระหนักถึงภาระหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ และแก้ไขปัญหาของสังคมด้วยความเต็มใจ

4. สังคมศึกษาส่งเสริมมาตรฐานทางสังคม ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคมกฎหมาย ข้อบังคับ จะช่วยให้สังคมนั้นมีความสงบสุข ลดปัญหาการขัดแย้ง

5. สังคมศึกษาช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาาร่วมกันโดยปลูกฝังวิถีทางแห่งประชาธิปไตย ฝึกให้ผู้เรียนแก้ไขอย่างมีหลักการ และเหตุผล มีการตัดสินใจร่วมกัน รู้จักเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี สามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงโดยอาศัยเหตุผลและหลักฐานต่าง ๆ รู้จักนำข้อมูลมาเปรียบเทียบ วิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ของสังคม

6. สังคมศึกษา ปลูกฝังให้เกิดความรักชาติ มีความหวงแหน และรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวมเข้าใจและซาบซึ้งผลงานอันดีเด่นของคนไทยและบำรุงรักษาไว้ซึ่งประเพณีอันดีงามของชาติ

7. สังคมศึกษาปลูกฝังเกิดความรับผิดชอบต่อเข้าใจบทบาท และหน้าที่ของตนเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกขององค์กรต่าง ๆ และสถาบันต่างๆ ของสังคม

8. สังคมศึกษาปลูกฝังเกิดความรับผิดชอบต่อเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกขององค์กรต่าง ๆ และสถาบันต่าง ๆ ของสังคม

9. สังคมศึกษาปลูกฝังให้เป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย หากผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างครบถ้วนก็เชื่อแน่ว่าจะเป็นพลเมืองดีในอนาคตได้

วันเพ็ญ วรรณโกมล (2544: 16-17) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวิชาสังคมศึกษาที่มีต่อผู้เรียนได้ดังต่อไปนี้คือ

1. ให้มีความรู้ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนได้ศึกษาปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาของตนเองและส่วนรวม เข้าใจปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมได้เรียนรู้พฤติกรรมของกลุ่มชนรวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่มนุษย์เผชิญอยู่

2. ก่อให้เกิดกระบวนการและทักษะทางสังคม ฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคม เช่น ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการอยู่ร่วมกัน ทักษะการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ทักษะกระบวนการ ทักษะการทำงานกลุ่ม

3. ปลูกฝังเจตคติค่านิยม และความซาบซึ้ง คือ พัฒนาด้านจิตพิสัย ช่วยให้เห็นคุณค่าของกฎหมาย จารีตประเพณี ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม

4. มีมาตรฐานทางสังคม เป็นวิชาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม หากผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติตนตามอย่างเคร่งครัดย่อมทำให้สังคมนั้นมีความสงบสุข มีมาตรฐานดีขึ้นในที่สุด

5. การแก้ปัญหาาร่วมกัน มุ่งที่จะปลูกฝังวิถีทางแห่งประชาธิปไตย คือ ฝึกให้ผู้เรียนแก้ไขปัญหาอย่างมีหลักการ และเหตุผล รู้จักเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าส่วนตน

6. ปลูกฝังให้เกิดความรักชาติ

7. ปลูกฝังให้เกิดความรับผิดชอบ

8. ปลูกฝังให้มีความรัก และความผูกพันกับท้องถิ่นของตน

9. ปลูกฝังให้เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย ความสำคัญและคุณค่าของสังคมศึกษาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น สรุปได้สังคมศึกษาช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคม ทักษะการแก้ปัญหาสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาาร่วมกันได้อย่างมีเหตุผล ทักษะการอยู่ร่วมกัน ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการศึกษาหาความรู้ ปลูกฝังความรับผิดชอบ เพื่อให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย และทำให้สังคมมีมาตรฐานที่ดีสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2534: 196) ได้กล่าวถึงสังคมศึกษาว่า เป็นการศึกษาเรื่องของมนุษย์และความสัมพันธ์เกี่ยวข้องหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้พัฒนาทักษะความสามารถ อันจำเป็นในการอยู่ร่วมกันกับคนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มุ่งในการเรียน หรือพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองดี หรือเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

เวสเลย์ (Wesley) กล่าวถึงเนื้อหาสังคมศึกษา เป็นผลรวมที่ได้มาจากเนื้อหาใน วิชาสังคมศาสตร์ คือ ผลรวมของวิชามานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์และสังคมวิทยา (วิเชียรอำพนรักษ์: 15)

1.3 เป้าหมายของสังคมศึกษา

บุญนาถ ตีวกุล (2532: 5) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของสังคมศึกษาว่า เป็นวิชาที่มุ่งให้เด็กมีความสามารถทางสติปัญญา และทัศนคติ หมายถึงให้มีความรู้ มีทักษะ คุณค่าและสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมได้ซึ่งสอดคล้องกับ วิเชียร อำพนรักษ์ (2535: 15) ที่กล่าวถึงเป้าหมายของสังคมศึกษาว่าเป็นวิชาที่มุ่งพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบเป็นเบื้องต้น เป็นวิชาที่ศึกษาความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ในเขตพื้นที่และวัฒนธรรมที่เลือกไว้ โดยศึกษาทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ช่วยพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา สังคมศึกษาและบุคลิกภาพของนักเรียนเพื่อให้มีศักยภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้

วันเพ็ญ วรรณโกมล (2544: 5) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของสังคมศึกษาไว้ ดังนี้

1. ต้องการให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ทางสังคม ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์
2. มุ่งศึกษาให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่นการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติจนตามกฎหมายบ้านเมือง ฯลฯ
3. มุ่งฝึกฝนให้เยาวชนมีค่านิยมที่ดี เจตคติที่ดี มีความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรม และเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของสังคม
4. ให้เป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย ให้มีความเข้าใจระบอบการเมืองการปกครองรัฐจักสิทธิและหน้าที่ มีบทบาทการเมืองยึดหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีพ
5. ฝึกให้เป็นคนมีนิสัยใฝ่รู้ มีความกระตือรือร้นที่จะหาความรู้เพิ่มเติมติดตามข่าวสาร และสถานการณ์รอบๆ ตัวเพื่อเป็นคนทันต่อเหตุการณ์ และทันโลก
6. ฝึกให้เป็นคนมีศรัทธา และยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ การยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา จะช่วยให้ชีวิตมีแต่ความสงบสุขเป้าหมายของสังคมศึกษาดังที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า สังคมศึกษามีเป้าหมายที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต ฝึกฝนให้เยาวชนมีค่านิยมและเจตคติที่ดีซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรมประเพณี ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคม มีความศรัทธายึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.4 บทบาทของสังคมศึกษา

สังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีความมุ่งหมายเช่นเดียวกับวิชาอื่นๆ ที่ให้เกิดการเรียนรู้เพื่อบรรลุถึงความเจริญของตนในข้อกำหนดอันจำเป็นเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ทุกวิชาในหลักสูตรจะมีบทบาทความมุ่งหมายเกี่ยวกัน คือการพัฒนาผู้เรียนให้เจริญงอกงามสูงสุดตามความคาดหวังของสังคม แต่ด้วยเหตุที่สังคมศึกษามีลักษณะสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับวิชาอื่นๆ ในหลักสูตรจึงมีบางคนยึดเอาสังคมศึกษาเป็นศูนย์กลางของการบูรณาการในการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาสังคมศึกษามีลักษณะวิชา ขอบเขต และความมุ่งหมายที่เห็นได้ชัด จึงมีบทบาทในกระบวนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดรวบยอด เจตคติ ค่านิยมและทักษะของความเป็นพลเมืองดีในสังคมด้วยเหตุนี้จึงเป็นวิชาที่ต้องกำหนด หรือบังคับให้เรียนในโรงเรียนโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นสังคมที่ีระบบการเมืองการปกครองแบบใด
2. สังคมศึกษามีบทบาทหน้าที่เบื้องต้น ช่วยพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองที่รอบรู้ มีเหตุผลและใช้เหตุผล มีความเป็นมนุษย์ มีความรู้สึกหรือสัมผัสฉับไว สามารถสนองตอบสังคมรอบตนได้อย่างเหมาะสมสามารถตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพในสังคมประชาธิปไตย

3. การเรียนทางสังคม (Social Education) เกิดขึ้นได้ในทุกสถานการณ์และสถานที่ นอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน สังคมศึกษามีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ทางสังคม (Social Education) ในลักษณะการเรียนรู้ที่เป็นระบบ แต่การเรียนการสอนจะต้องประกอบด้วยการเรียนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นภาคปฏิบัติด้วย จึงต้องอาศัยการเรียนรู้ทางสังคมในรูปแบบอื่นประกอบ

4. สังคมศึกษามีบทบาทเป็นแกนกลางของการสัมพันธ์หลักสูตรไปสู่เป้าหมายเพื่อความเป็นพลเมืองดี และมีคุณภาพของสังคม ดังนั้น สังคมศึกษาจึงเป็นตัวเชื่อมโยงความรู้ในวิชาต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตร่วมกันในกิจกรรมการเรียนในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ด้วย

5. สังคมศึกษามีบทบาทพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปฏิบัติตนในฐานะพลเมือง (Citizen Actor) โดยการประยุกต์ความรู้ เจตคติ ค่านิยม และทักษะที่ได้รับในโอกาสและสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสมความเข้าใจในลักษณะเฉพาะ และบทบาทที่สำคัญของสังคมศึกษาจะเป็นพื้นฐานให้เข้าใจปรัชญาความมุ่งหมาย และการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามจุดประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ลาวัญญ์ วิทยายุทธพิบูล. 2533: 19-20) และจัดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนทำอย่างเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของนักเรียนจัดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนทำอย่างเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของนักเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ค่านิยมที่ถูกต้องเตรียมพร้อมที่จะเผชิญสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและอย่างรวดเร็วรู้จักนำความรู้ที่ได้รับไปปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกปัจจุบันได้อย่างมีความสุข

1.5 ทักษะจำเป็นที่ควรฝึกให้นักเรียนในสังคมศึกษา

ประนอม เดชชัย (2521: 79-80) ได้กล่าวว่า ทักษะที่ควรได้รับการฝึกฝนในวิชาสังคมนั้น มีอยู่หลายประการดังจะกล่าวได้ดังนี้

1. ทักษะในการเรียนสังคมศึกษา (Study Skill) หมายถึง ทักษะในการเรียนการสอนสังคมศึกษาซึ่งระบุไว้ในหลักสูตรของโรงเรียนในการเรียนสังคมศึกษา ควรมุ่งให้ผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะในด้านต่างๆ ดังนี้คือ

1.1 ทักษะในการอ่าน (Reading Skill) เป็นทักษะพื้นฐานของวิชาสังคมศึกษา เช่น อ่านตีความ อ่านจับใจความ อ่านเพื่อเก็บความคิดรวบยอดในเรื่องให้มาสัมพันธ์กันได้

1.2 ทักษะในการคิด (Thinking Skill) คือ การฝึกให้คิดอย่างมีเหตุผลรู้ว่าอะไรคือข้อเท็จจริงหรือความเห็น ซึ่งการฝึกให้มีความคิดแบบนี้จะช่วยให้นักเรียนรู้จักเลือกและรู้จักการตัดสินใจ

1.3 ทักษะในการค้นคว้าวิจัย (Research Skill) คือ การค้นคว้าแสวงหาข้อมูลจากการอ่าน การฟังตลอดจนการใช้หนังสือคู่มือและสารานุกรม เพื่อสรุปและนำมาเสนอโดยวิธีต่างๆ เช่น เขียนรายงานเสนอรายงานปากเปล่า เป็นต้น

1.4 ทักษะในการใช้แผนที่และลูกโลก (Map and Globe Skill) คือ การฝึกใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้รู้จักอ่านแผนที่และการใช้ลูกโลก เข้าใจถึงอิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งมาตราส่วน ละติจูดลองจิจูดการเข้าใจสิ่งเหล่านี้มีประโยชน์ในชีวิตมาก

1.5 ทักษะการใช้และเข้าใจสิ่งพิมพ์ที่เขียนกราฟ (Graphing Skill) เพื่อให้เข้าใจและสามารถอ่านหรือแปลความหมายจากสิ่งที่เป็สัญลักษณ์ที่ใช้ประกอบ หรือแทนคำอธิบายได้ เช่น รูปภาพ ตาราง แผนภูมิ แผนผัง เป็นต้น

2. ทักษะในการทำงานกลุ่ม (Group Work Skill) คือ ทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เช่น การวางแผนทำงานร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น

3. ทักษะในการเกิดความรู้ขั้นปัญญา (Intellectual Skill) เป็นทักษะที่ลึกซึ้งว่าการเรียนเพื่อให้มีความรู้ปกติธรรมดา คือ เกิดทักษะในการค้นคว้าและความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดความรู้ใหม่สามารถประดิษฐ์สิ่งอันใหม่อันเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นต่อไป

4. ทักษะในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันสามารถปฏิบัติตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น การปฏิบัติงานในสังคม มารยาทสังคม การแต่งกาย การรู้จักคำนียมในสังคม มีความรอบรู้กฎระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย และความต้องการของสังคม ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมทางสังคม เป็นต้นจากทักษะจำเป็นที่ควรฝึกในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาดังกล่าวนั้น

สรุปได้ว่า ทักษะที่จำเป็นเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้เรียนและครูผู้สอนให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ครูผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการอ่าน ทักษะการคิด ทักษะการค้นคว้าวิจัย ทักษะการใช้แผนที่และลูกโลก การใช้และเข้าใจสิ่งพิมพ์ที่เขียนเป็นกราฟ นอกจากนั้นต้องเน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะการทำงานเป็นกลุ่มทักษะในการเกิดความรู้ขั้นปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุขและยั่งยืน

1.6 การวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2520: 178) การวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแนวใหม่วัดทักษะ เจตคติ และความสามารถเชิงพฤติกรรมไม่ได้วัดความรู้แต่เพียงอย่างเดียววิธีการวัดทำได้หลายวิธีที่พอสรุปได้ดังนี้

1. การสังเกต สังเกตจากความประพฤติ การเล่น การทำงานร่วมกับเพื่อน การรักษาสารณสมบัติ การไม่ดูดายในการทำงาน การแสดงออกทางความคิด ความรับผิดชอบและสำเร็จในการทำงาน

2. การตรวจผลงานในภาคปฏิบัติ การทำแผนที่ แผนผัง ภาพจำลอง การจัดชั้นเรียน การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน การรายงาน การตรวจสมุดจดงาน และกิจกรรมทุกอย่างในการเรียนการสอนสังคมศึกษา

3. การสัมภาษณ์เมื่อจบเรื่อง หรือ กิจกรรมหนึ่งๆ โดยใช้วิธีซักถามเพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจเจตคติ ความคิดเห็น และการประเมินตนเอง กิจกรรมต่างๆ

4. การทดสอบข้อเขียน ทดสอบด้วยการตั้งคำถามให้ครอบคลุมสิ่งที่เรียนไป และใน ระยะเวลาหนึ่งๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของผู้เรียน

จากหลักการที่ได้กล่าวมาเบื้องต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษานั้น จำเป็นที่จะต้องให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัว ทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ครูผู้สอนสังคมศึกษาควรจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหา ตรงตรงจุดประสงค์ สภาพประสบการณ์จริง และส่งเสริมผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ได้รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีของสังคมประเทศชาติและเป็นพลโลกที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค TGT

2.1 ความเป็นมาและความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเริ่มมาตั้งแต่เมื่อไรไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนอนุญาตให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันในรูปแบบกลุ่มตามโอกาสที่ครูได้มอบหมายงานให้ (Slavin. 1990: คำนำ) มีการสนทนาโต้ตอบในกลุ่ม อภิปราย การทำงานกลุ่มในเรื่องต่างๆ มีการเปลี่ยนกันเป็นผู้นำกลุ่ม วิธีการเหล่านี้ไม่มีโครงสร้างรูปแบบที่แน่นอน ประมาณปี ค.ศ. 1970 ได้มีนักศึกษานำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมาพัฒนาปรับปรุง เพื่อให้ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้จริง และได้เผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง

ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือจอยซ์ และ เวล (Joyce; & Weil. 1986) ได้กล่าวว่า เทคนิคการร่วมมือกันเรียนรู้เป็นเทคนิคที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านสติปัญญาและด้านสังคม นอกจากนี้เทคนิคการร่วมมือกันเรียนยังช่วยพัฒนาผู้เรียนทางด้านสติปัญญาให้เกิดการเรียนรู้จนบรรลุถึงขีดความสามารถสูงสุดได้ โดยมีเพื่อนในวัยเดียวกันย่อมจะมีการใช้ภาษาสื่อสารที่เข้าใจง่ายกว่าครูผู้สอน

สลาบิน (Slavin. 1990: 5) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกันในการเรียน และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อความสำเร็จของกลุ่ม ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่มและความสำเร็จของกลุ่ม สมฤทธิ์ผลของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสามารถของสมาชิกทุกคนในกลุ่มที่จะเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้เรียนแต่ละคนต้องมีความรับผิดชอบเป็นรายบุคคล เพราะมีความหมายต่อความสำเร็จของกลุ่มมาก

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2533: 4) ได้ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่นักเรียนมีความสามารถแตกต่างกันมาร่วมกันทำงานกลุ่มเล็กๆ

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2544: 152) ได้ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของการเรียนรู้ นักเรียนอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ มีกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มแบบทุกคนร่วมมือกัน นักเรียนทุกคนในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกันมีบทบาทที่ชัดเจนในการเรียน หรือการทำกิจกรรมอย่างเท่าเทียมกัน และหมุนเวียนบทบาทหน้าที่กันภายในกลุ่มอย่างทั่วถึง มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ได้พัฒนาทักษะความร่วมมือในการทำงานกลุ่มนักเรียนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตรวจสอบผลงานร่วมกัน ขณะเดียวกันก็ต้องร่วมกันรับผิดชอบการเรียนในงานทุกขั้นตอนของสมาชิกกลุ่ม นักเรียนจะบรรลุเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มบรรลุเป้าหมายเช่นเดียวกัน ดังนั้นนักเรียนทุกคนต้องช่วยเหลือพึ่งพากันเพื่อให้ทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2546: 134) ได้ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่า เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนได้ร่วมมือ และช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันออกเป็นกลุ่มเล็กๆ เป็นการรวมกลุ่มอย่างมีโครงสร้างที่ชัดเจน มีการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือหมายถึง การเรียนเป็นกลุ่มเล็กๆภายในกลุ่ม ประกอบด้วยผู้เรียนมีความสามารถแตกต่างกันมาทำงานร่วมกัน ในกระบวนการทำงานนั้นมีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ผลสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสามารถของสมาชิกในกลุ่มที่ช่วยเหลือกัน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะทางสังคมดีขึ้น

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ครูผู้สอนต้องนำทฤษฎีต่างๆเหล่านี้มาช่วยในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

สลาวิน (Slavin. 1995: 16-19) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือทำให้นักเรียนเรียนได้ดีกว่าการเรียนแบบกลุ่มเดิม มีทฤษฎีดังต่อไปนี้

2.2.1 ทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory) เป็นเทคนิคจูงใจในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยเน้นรางวัลเป็นโครงสร้าง และเป้าหมายในการปฏิบัติที่มีลักษณะเฉพาะ 3 อย่าง

อารี พันธมณี (2540: 189-200) ได้กล่าวถึงหลักในการสร้างแรงจูงใจในการเรียน ดังนี้

2.2.1.1 การชมเชยและการตำหนิ ทั้งการชมเชยและการตำหนิจะมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กกันทั้งสองอย่าง จากการพิจารณาโดยละเอียดเกี่ยวกับอิทธิพลการชมเชยและการตำหนิ ปรากฏว่า โดยทั่วไปแล้วการชมเชยจะให้ผลดีกว่าการตำหนิบ้างเล็กน้อย เด็กโตชอบการชมเชยมากกว่าการตำหนิ การชมเชยและการตำหนิมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กหญิงน้อยกว่าเด็กชาย ส่วนเด็กที่เรียนรู้เมื่อถูกตำหนิจะมีความพยายามมากกว่าได้รับคำชมเชย

2.2.1.2 การทดสอบบ่อยครั้งคะแนนจากการทดสอบจะเป็นสิ่งจูงใจ มีความหมายต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก การสอบบ่อยครั้งจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจการเรียนมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2.2.1.3 การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเองด้วยการเสนอแนะ หรือกำหนดหัวข้อที่จะทำให้นักเรียนสนใจใคร่รู้ เพื่อให้เด็กค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม การกำหนดหัวข้อต้องคำนึงอย่าให้ยากเกินความสามารถหรือต้องใช้เวลานานเกินไป เพราะจะทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายและหมดความสนใจ

2.2.1.4 วิธีการที่แปลกใหม่ ควรหาวิธีการที่แปลกใหม่ เพื่อสร้างความสนใจ โดยใช้วิธีการใหม่ นักเรียนไม่คาดคิด หรือมีประสบการณ์มาก่อน เช่น การให้นักเรียนร่วมกันวางแผน การประเมินผลการเรียนการสอน ให้นักเรียนช่วยกันคิดกิจกรรมต่างๆ แปลกไปกว่าเดิมที่เคยทำ วิธีการแปลกใหม่จะช่วยให้เด็กเกิดความสนใจ และมีแรงจูงใจในการเรียนการสอน

2.2.1.5 ตั้งรางวัลสำหรับงานที่มอบหมาย ครูควรตั้งรางวัลไว้ล่วงหน้าในงานที่นักเรียนทำสำเร็จ เพื่อยั่วยุให้นักเรียนพยายามมากยิ่งขึ้นและการให้รางวัลก่อนการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กทราบถึงผลการเรียนรู้ใหม่ ครูควรพยายามให้เด็กมีโอกาสได้รับแรงเสริมอย่างทั่วถึงกัน ไม่ควรเน้นเฉพาะผู้ชนะการแข่งขันเท่านั้นแต่อาจให้รางวัลในการแข่งขันกับตนเองก็ได้

2.2.1.6 ตัวอย่างจากสิ่งที่เด็กคุ้นเคยและคาดไม่ถึง การยกตัวอย่างประกอบการสอนควรเป็นสิ่งที่นักเรียนคุ้นเคยแล้ว เพื่อให้นักเรียนเข้าใจง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

2.2.1.7 เชื่อมโยงบทเรียนใหม่กับสิ่งที่นักเรียนเรียนรู้มาก่อน การเอาสิ่งใหม่ไปเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งที่เคยรู้มาก่อน จะทำให้เข้าใจง่ายและชัดเจนขึ้นทำให้นักเรียนสนใจบทเรียนมากขึ้นเพราะคาดหวังไว้ว่าจะได้นำเอาสิ่งที่เรียนไปใช้ประโยชน์ และเป็นพื้นฐานในการเรียนต่อไป

2.2.1.8 เกมและการเล่นละคร การจัดการเรียนรู้ที่ให้ได้ปฏิบัติจริงทั้งในการเล่น เกม และแสดงละคร ทำให้เด็กเกิดความสุข สนุกสนานเพลิดเพลิน ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น

2.2.1.9 สถานการณ์ที่ทำให้นักเรียนไม่พึงปรารถนา สถานการณ์ที่ทำให้นักเรียนเบื่อไม่พอใจขัดแย้ง ควรหาทางลดหรือขจัด เพราะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ และอาจทำให้ไม่เข้าใจบทเรียนได้ ฉะนั้นในการเรียนการจัดการเรียนรู้ควรสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนอยากเรียนให้สนใจเรียนก่อนจึงจะเรียนได้ดี การนำเอาหลักการ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมาย และเกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนรู้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือพบว่า ทฤษฎีแรงจูงใจเป็นทฤษฎีที่มีความสำคัญอีกทฤษฎีหนึ่งในการเรียนแบบร่วมมือนั้นจะได้ผลดีต้องจูงใจผู้เรียนก่อน เพราะการจูงใจสามารถทำให้ผู้เรียนมีความสนใจอยากที่จะเรียน มีความพยายามในการเรียนรู้ ตั้งใจและช่วยเหลือเพื่อนภายในกลุ่ม มีรางวัลเป็นตัวกระตุ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ และงานที่ได้รับมอบหมายจะบรรลุตามเป้าหมายที่ครูวางไว้

2.2.2 ทฤษฎีสถานของเคิร์ท เลวิน (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. 2544: 113; อ้างอิงจาก Kurt Lewin. n.d.) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้นั้น ครูควรมีวิธีการอย่างไรให้ตัวครูเข้าไปอยู่ในสนามชีวิตของนักเรียน (Life Space) หมายถึงว่าในขณะที่การจัดการเรียนรู้กำลังดำเนินอยู่นั้นในใจของเด็กจะมีแต่ครูและบทเรียนที่เรียนอยู่ในขณะนั้นเท่านั้น นอกจากนี้แล้วยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับนักเรียน เพราะนักเรียนแต่ละคนจะแสดงพฤติกรรมไปตามสิ่งที่เขารับรู้ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัว ความคิดนี้จะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ โดยยึดหลักว่าตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และตรงกับแนวความคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2522: 10-12) ได้สรุปแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีสถานของเคิร์ท เลวิน ไว้ดังนี้

2.2.2.1 พฤติกรรมจะเป็นผลมาจากพลังความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม

2.2.2.2 โครงสร้างของกลุ่มจะเกิดจากการรวบรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่าง

2.2.2.3 การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยปฏิสัมพันธ์ในรูปของการกระทำ ความรู้สึกและความคิด

จากทฤษฎีสถานของเคิร์ท เลวิน สามารถสรุปได้ว่า ครูต้องมีวิธีการที่จะเข้าถึงตัวนักเรียนให้ได้ เพราะนักเรียนจะแสดงพฤติกรรมตามสิ่งที่เขารับรู้ คือการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั่นเองและพฤติกรรมนั้นเกิดมาจากการรวมกลุ่ม เพราะสมาชิกในแต่ละกลุ่มมีบุคลิกลักษณะแตกต่างกันและเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้สึกและความคิดสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน

2.2.3 ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (Johnson; & Johnson. 1994: 78) การจัดการเรียนรู้แบบให้นักเรียนร่วมมือกัน มีลักษณะแตกต่างกันให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียนทั่วไป แทนที่จะปล่อยให้เด็กทำงานอย่างจริงจัง มีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือ และพึ่งพากันทั้งนี้มิใช่เพื่อการเรียนรู้เนื้อหาวิชาเท่านั้นแต่เพื่อให้เด็กได้รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม เป็น

ดังนั้นการจัดสภาพการณ์และเงื่อนไข เพื่อให้นักเรียนร่วมมือกันนั้นอาศัยทฤษฎีทางจิตวิทยาทางสังคมเป็นพื้นฐาน (Johnson; & Johnson. 1994: 78) โดยนำแนวคิดเรื่องพลวัตในกลุ่มมาใช้ ในกลุ่มคือการศึกษากฎติกรรมของคนในกลุ่ม พลั้งต่างๆในกลุ่มและการเปลี่ยนแปลงต่างๆภายในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของกลุ่ม โดยรวมถึงกระบวนการแปลความหมายของพฤติกรรมของบุคคลแต่ละกลุ่ม โดยอาศัยประสบการณ์ของคนในกลุ่ม หรือจะอธิบายว่าทำไม จึงเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นในกลุ่ม ทำไมสมาชิกในกลุ่มจึงแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นพลวัตในกลุ่มช่วยให้เข้าใจถึงกระบวนการในการทำงานร่วมกัน มีวิธีการเลือกจุดมุ่งหมายของกลุ่ม การตัดสินใจของกลุ่มการวางแผนปฏิบัติงานของกลุ่ม การดำเนินงานตามแผนการ การเสนอแนะการประเมินผลวิธีดำเนินงานของกลุ่ม พลวัตในกลุ่มจะช่วยให้บุคคลมีความคุ้นเคยกับเรื่องที่เป็นผู้นำ การเป็นสมาชิกมีความจำเป็นต่อการรับผิดชอบต่อกัน และช่วยให้บุคคลสามารถฝึกตนเองและผู้อื่น ให้เป็นผู้นำในกลุ่มประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้

2.2.3.1 องค์ประกอบส่วนบุคคล หมายถึง มโนทัศน์เกี่ยวกับความสามารถของบุคคลที่จะเข้าใจตนเองและผู้อื่น แรงจูงใจ ความสนใจ ความต้องการ สิ่งเหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์ทั้งทางบวกและทางลบกับบุคคลอื่น ปฏิสัมพันธ์ทางบวก เช่น การช่วยเหลือ การริเริ่ม การรอบรู้ ในเรื่องต่างๆส่วนทางลบ เช่น การอยากเด่นคนเดียว การต่อต้าน การไม่ร่วมมือ

2.2.3.2 ประสบการณ์ ความรู้ทักษะเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานของกลุ่ม ผู้ที่ประสบความสำเร็จเมื่อทำงานกลุ่มมักมีเจตคติที่ดีต่อการทำงานกลุ่ม และเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับผู้ที่มีความล้มเหลวในการทำงานกลุ่ม มักมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการทำงานกับผู้อื่น ประสบการณ์จึงมักมีอิทธิพลโดยตรงต่อการทำงานกลุ่ม ส่วนความรู้ของแต่ละบุคคลมีความสำคัญต่อการทำงานกลุ่มเช่นเดียวกัน คือ ถ้าบุคคลมีความรู้ในเรื่องที่กลุ่มต้องการ ย่อมเกิดความมั่นใจในการทำงาน และสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จ แต่ถ้าบุคคลไม่มีความรู้จะมีผลให้เขารู้สึกไม่สบายใจในการทำงาน และเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม สำหรับเรื่องทักษะของการทำงานกลุ่มมี 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ทักษะในการทำงานหรือกิจกรรมเฉพาะอย่าง กับทักษะในการสื่อสารความกับผู้อื่น เช่น ความสามารถในการฟังและจับใจความสำคัญ ความสามารถในการแสดงความคิดเห็น สรุปความคิดเห็นความสามารถในการประนีประนอม เพื่อลดความขัดแย้งและความเครียดภายในกลุ่ม ทักษะทั้งสองประเภทนี้ช่วยให้การทำงานกลุ่มดำเนินไปสู่จุดหมายได้

2.2.3.3 จุดมุ่งหมาย ที่ชัดเจนเป็นที่เข้าใจและยอมรับของบุคคลในกลุ่ม ทำให้กลุ่มเห็นทิศทางในการทำงาน จุดมุ่งหมายมีด้วยกันสองประเภทคือ จุดมุ่งหมายของบุคคล และจุดมุ่งหมายของกลุ่ม สอดคล้องกัน จึงทำให้เกิดบรรยากาศการทำงานแบบร่วมมือร่วมใจกัน

2.2.3.4 องค์ประกอบด้านเกียรติยศ เป็นพลังที่ช่วยให้บุคคลซึ่งแตกต่างกันได้มาร่วมมือกัน เนื่องจากบุคคลแต่ละคนไม่อยากจะแตกต่างจากคนอื่นมากเกินไป และไม่ยอมด้อยจากคนอื่น การทำงานกลุ่ม จึงสร้างบรรยากาศให้ทุกคนมีคุณค่าเท่าเทียมกัน การตัดสินใจเรื่อง

2.2.3.5 ขนาดของกลุ่ม กลุ่มที่มีสมาชิกมากเกินไปจนความจำเป็น อาจทำให้งานล่าช้าหรือภาระงานไปตกกับสมาชิกบางคน ขณะที่บางคนไม่ต้องรับผิดชอบอะไรเลย หรือเกิดกรณีทำงานซ้ำซ้อนกัน ทำให้เกิดบรรยากาศของความคับข้องใจจากการทำงานมากเกินไป หรือไม่มีอะไรที่จะทำไม่มีโอกาสได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ ขนาดของกลุ่มจึงควรเหมาะสมกับเหตุการณ์ จุดมุ่งหมายของงาน และที่สำคัญทำให้สามารถกระจายภาระหน้าที่ได้ทั่วถึงทุกคน

2.2.3.6 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ไม่ว่าจะเป็นการจัดสภาพห้องเรียน โต๊ะเรียนจัดโต๊ะประชุม อภิปราย ล้วนมีความสำคัญที่ช่วยส่งเสริมบรรยากาศของกลุ่ม ป้องกันมิให้เกิดความรู้สึกแตกแยก กล่าวโดยสรุป สมาชิกในกลุ่มมีประโยชน์ดังนี้ (คมเพชร จิตรสุกุล. 2533: 27)

2.2.3.6.1 ช่วยให้สมาชิกแต่ละคนเพิ่มการรับรู้ที่รวดเร็วต่อเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในกลุ่ม และช่วยให้แต่ละคนทำหน้าที่เป็นสมาชิกหรือผู้นำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.3.6.2 ช่วยให้สมาชิกแต่ละคนได้ใช้ความสามารถที่ตนมีอยู่ในการพัฒนางานของกลุ่มไปสู่จุดมุ่งหมาย

2.2.3.6.3 ช่วยให้ผู้นำกลุ่มรับรู้ และตระหนักในความรับผิดชอบ ที่จะช่วยกลุ่มในการพัฒนางานให้สำเร็จสู่จุดมุ่งหมาย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า ทฤษฎีจิตวิทยาสังคมมีประโยชน์ต่อผู้สอนและผู้เรียนเป็นอย่างมาก เพราะถ้าทำความเข้าใจในทฤษฎีนี้แล้วการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่มนั้นย่อมประสบความสำเร็จ เพราะได้แยกเป็นองค์ประกอบให้ชัดเจนว่า แต่ละองค์ประกอบมีความสำคัญอย่างไรต่อการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ

2.2.4 ทฤษฎีร่วมมือกัน (Johnson; & Johnson. 1994: 103) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ นั้นนอกจากจะอาศัยทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมเป็นพื้นฐานแล้ว ยังอาศัยทฤษฎีร่วมมือกัน (Johnson; & Johnson. 1994: 103) มีแนวคิดว่าการพึ่งพากันทางสังคม (Social Interdependence) เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล การกำหนดหรือสร้างสถานการณ์ ที่ทำให้เกิดการพึ่งพากันทางสังคมแบบใดแบบหนึ่ง ทำให้บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กันตามรูปแบบที่ต้องการการพึ่งพากันทางสังคมจะมีขึ้น เมื่อผลงานของแต่ละบุคคลได้รับผลกระทบจากการกระทำของผู้อื่น ในสถานการณ์ทางสังคม แต่ละคนอาจร่วมมือกันเพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน หรือแข่งขันกันเพื่อดูว่าใครดีที่สุด การพึ่งพากันทางสังคมจึงอาจอยู่ในรูปการร่วมมือและการแข่งขัน (Sprinthall, Sprinthall; & Oja. 1994: 542) ผลจากการวิเคราะห์แบบเมตา (Meta-Analysis) จากงานวิจัยจำนวน 46 เรื่อง พบว่า 29 เรื่องหรือร้อยละ 63 ปรากฏหลักฐานชัดเจนในการสนับสนุนโครงสร้างแบบร่วมมือมากกว่าโครงสร้างแบบแข่งขัน และโครงสร้างแบบรายบุคคล ในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Slavin. 1983a) สอดคล้องกับงานของคูนท์ ได้ศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. การพึ่งพากันเชิงผลลัพธ์ (Outcome Interdependence)

2. การพึ่งพากันเชิงวิธีการ (Means Interdependence)

เนื่องจากพฤติกรรมของบุคคลจะเป็นไปตามการรับรู้ถึงผลลัพธ์ หรือเป้าหมาย และวิธีการไปสู่เป้าหมายนั้น ดังนั้น เพื่อต้องการให้เกิดพฤติกรรมความร่วมมือกัน จึงต้องสร้างสภาพการณ์ให้มีการพึ่งพากันทั้งสองประเภทการสร้างสภาพการณ์การพึ่งพากันเชิงผลลัพธ์ เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันต้องระบุเป้าหมาย (Goal-Structured Interdependence) ร่วมกันและรางวัล (Reward-Structured Interdependence) ที่บุคคลจะได้รับร่วมกัน เพื่อให้แต่ละบุคคลตระหนักว่า ผลงานรวมของกลุ่มขึ้นอยู่กับผลสำเร็จของทุกคน ดังนั้นจึงต้องพยายามเพื่อประโยชน์ร่วมกัน มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความผูกพันเป็นกลุ่มส่วนการพึ่งพากันเชิงวิธีการ เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันนั้นต้องสร้างสภาพการณ์ให้แต่ละบุคคลรับรู้ว่าจะต้องร่วมกันใช้ความสามารถของแต่ละคนในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ การสร้างสภาพการณ์พึ่งพากันเชิงวิธีการประกอบด้วย

1. ทำให้เกิดการพึ่งพาเชิงบทบาทของสมาชิก (Role-Structured Interdependence) คือ การกำหนดบทบาทการทำงานให้แต่ละบุคคลในกลุ่มเช่น ผู้อธิบายผู้ตรวจสอบ ผู้รายงาน

2. ทำให้เกิดการพึ่งพาทรัพยากรหรือข้อมูล (Materials –Structured Interdependence) คือแต่ละบุคคลจะมีข้อมูลความรู้เพียงบางส่วนที่เป็นประโยชน์ต่องานกลุ่มทุกคนต้องนำข้อมูลมารวมกันจึงจะทำงานให้สำเร็จได้

3. ทำให้เกิดการพึ่งพากันเชิงภาระงาน (Task-Structured Interdependence) คือ แบ่งงานให้แต่ละบุคคลในกลุ่มมีลักษณะเกี่ยวเนื่องกัน ถ้าคนใดคนหนึ่ง ทำงานของตนไม่สำเร็จจะทำให้คนอื่นไม่สามารถทำงานส่วนที่ต่อเนื่องได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า ทฤษฎีร่วมมือกันมีทั้งในรูปแบบการร่วมมือและการแข่งขันกัน แต่การร่วมมือกันนั้นทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น จะอยู่ในรูปแบบการพึ่งพาเชิงบวก แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การพึ่งพากันเชิงผลลัพธ์และการพึ่งพากันเชิงวิธีการ การพึ่งพาทั้ง 2 ประเภทนี้ทำให้เกิดการร่วมมือที่จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกัน ต้องมีเป้าหมายหรือรางวัลเพื่อเป็นจุดสนใจของกลุ่ม ทำให้เกิดความสามัคคีกัน ส่วนการพึ่งพาเชิงวิธีการเป็นองค์ประกอบในการทำกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ ทั้ง 2 องค์ประกอบจึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

2.2.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสติปัญญา ของ เบนจามิน บลูม (ปราณี รามสูต. 2523: 109; อ้างอิงจาก Benjamin, Bloom.) การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของชีวิต การเรียนรู้จะช่วยให้เราสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ในชีวิตหรืออยู่ในสังคมได้ ดังนั้นการเรียนรู้ที่จะปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในสังคมจะทำให้บุคคลนั้นอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และการที่เราสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้นั้นขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคล ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้และการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและคนอื่น จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง มีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีการศึกษาดังกล่าวไว้ดังนี้

ลีซอร์ (Leechor. 1988: 26-29) ได้สรุปว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือในกลุ่มย่อยมีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ในระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม ทำให้เด็กสามารถพัฒนาการเรียนรู้ทางสติปัญญาในระดับสูงได้แก่ ทักษะการคิด การแก้ปัญหา สิ่งเหล่านี้จะทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนแบบปกติ กลไกหรือกระบวนการทางสติปัญญาสำคัญที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมกลุ่มที่ส่งเสริมความรู้ คือ

1. การละลายความขัดแย้ง เมื่อมีการเข้ากลุ่มย่อยจะมีปฏิสัมพันธ์กันในขณะที่ทำกิจกรรมในเรื่องเกี่ยวกับการแก้ปัญหา เมื่อสมาชิกเสนอความคิดเห็นอาจมีการคัดค้านไม่เห็นด้วยทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในใจ ต้องกลับมาคิดทบทวนความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาปรับให้เกิดความเข้าใจในคำตอบที่ถูกต้องเหมาะสมมีเหตุผล สิ่งนี้จึงเป็นการเพิ่มทักษะการคิดขึ้นและความคิดก็จะมี การแปรเปลี่ยนตลอดเวลา จะเป็นผลดีต่อการเรียนรู้ ดูได้จาก การเรียนรู้ที่มีผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้น

2. การระดมและการใช้ความรู้ประสบการณ์ร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มที่มีสมาชิกที่มีพื้นฐานประสบการณ์การเรียนรู้แตกต่างกัน เมื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน จะได้ความคิดที่หลากหลาย ทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปได้ดีด้วยดี

3. เพื่อนสอนเพื่อน นักเรียนทำงานร่วมกันในกลุ่มเล็ก มีความรับผิดชอบไม่เพียงแต่การเรียนของตนเองเท่านั้นแต่สำหรับการเรียนในกลุ่มเพื่อนจะต้องดีขึ้นด้วย ครูต้องเตรียมการให้พร้อมในการวางโครงสร้างทางการเรียนรู้ระดับสูง ครูควรเตรียมนักเรียนด้วยการเตือนให้นักเรียนคำนึงถึงการให้ความช่วยเหลือซึ่ง กันและกัน เพราะสมาชิกในกลุ่มจะได้รับประโยชน์อย่างมากต่อการเรียนรู้ในด้านการปฏิบัติ ทำให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะในด้านการคิด และการแก้ปัญหาได้อย่างดี

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ต้องใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสติปัญญาเพราะการเรียนรู้จะต้องปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคล ดังนั้นการเรียนเป็นกลุ่มย่อย ทำให้เด็กสามารถพัฒนาความคิดได้ และเกิดสติปัญญาในการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยการร่วมคิดหาเหตุผลแสดงความคิดเห็น สอนเพื่อนหรือกาแนะนำช่วยเหลือของครูในกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ สิ่งเหล่านี้ทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาความคิดได้

2.2.6 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการเรียนรู้แบบต่างๆ (Model of Cooperative Learning) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ สุลัดดา ลอยฟ้า (2536) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ว่า แบ่งออกเป็น 3 แนวคิด ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Robert Slavin และคณะจาก John Hopkins University ได้พัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ 3 ประการ ด้วยกันคือ รางวัลและเป้าหมายของกลุ่ม ความหมายความสำเร็จ หรือความหมายของแต่ละบุคคล และโอกาสในการช่วยให้กลุ่มประสบผลสำเร็จเท่าเทียมกัน

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ารางวัลของกลุ่มและความหมายของแต่ละบุคคลต่อกลุ่ม เป็นลักษณะที่จำเป็นและสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการเรียนรู้ของกลุ่ม Slavin เป็นที่ยอมรับกันแพร่หลายมีดังนี้

1.1 STAD (Student Team-Achievement Division) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถดัดแปลงใช้ได้เกือบทุกวิชาและทุกระดับชั้น เพื่อเป็นการพัฒนาสัมฤทธิ์ผลของการเรียนและทักษะทางสังคมเป็นสำคัญ

1.2 TGT (Team-Games-Tournament) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่คล้ายกับ STAD แต่เป็นการจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้นโดยใช้ การแข่งขันเกมแทนการทดสอบย่อย

1.3 TAI (Team Assisted Individualization) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานแนวความคิด ระหว่างการร่วมมือกับการจัดการเรียนรู้รายบุคคล (Individualized Instruction) รูปแบบของTAI จะเป็นการประยุกต์ใช้กับการสอนคณิตศาสตร์

1.4 CIRC (Cooperative Integrated Reading and Composition) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้แบบผสมผสาน ที่มุ่งพัฒนาขึ้นเพื่อสอนการอ่าน และการเขียนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยเฉพาะ

1.5 Jigsaw ผู้ที่คิดค้นการจัดการเรียนรู้แบบ Jigsaw เริ่มแรกคือ Elliot-Aronson และคณะ หลังจากนั้น Slavin ได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาปรับขยาย เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือยิ่งขึ้นเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบรรยาย เช่น สังคมศึกษา วรรณคดี บางส่วนของวิชาวิทยาศาสตร์ รวมทั้งวิชาอื่นๆ ที่เน้นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจมากกว่าพัฒนาทักษะ

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือตามแนวคิดของ David Johnson และคณะ Johnson and Johnson จากมหาวิทยาลัย Minnesota ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยยึดหลักการเบื้องต้น 5 ประการด้วยกัน

2.1 การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Positive in Interdependence)

2.2 การปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Face of Face Interaction)

2.3 ความหมายและความสามารถของแต่ละบุคคลในกลุ่ม (Individual Accountability)

2.4 ทักษะทางสังคม (Social Skills)

2.5 กระบวนการกลุ่ม (Group Processing)

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ในงานเฉพาะอย่าง เช่น Group Investigation ของ Sholomo และ Yael Sharan, Co-op Co-op

2.2.7 ข้อตกลงเบื้องต้นของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีแนวคิด ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อดังต่อไปนี้ (สุจิตดา ลอยฟ้า. 2536)

2.2.7.1 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ จะสร้างแรงจูงใจให้การเรียนมากกว่าการเรียนเป็นรายบุคคลหรือการแข่งขัน ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่ม จะสร้างพลังในทางบวกให้แก่กลุ่ม

2.2.7.2 สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือจากกันและกันจะพึ่งพาการเรียนรู้

2.2.7.3 การปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม นอกจากจะพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนแล้ว ยังพัฒนาทักษะทางสังคมไปในตัวด้วย เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนากิจกรรมทางสติปัญญาที่เพิ่มพูนการเรียนรู้มากกว่าการจัดการเรียนรู้รายบุคคล

2.2.7.4 การร่วมมือกันเรียนรู้ จะเพิ่มพูนความรู้สึกในทางบวกต่อกันและกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและห่างเหิน ในทางตรงกันข้าม จะสร้างความสัมพันธ์และความรู้สึกต่อบุคคลอื่น

2.2.7.5 การร่วมมือการเรียนรู้จะพัฒนา ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง รู้จักตนเองจากการเรียนรู้ได้ดีขึ้นรวมทั้งจากสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ตระหนักว่าตนเองได้รับการยอมรับและเอาใจใส่จากสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม

2.2.7.6 ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพจากงานที่กำหนดให้กลุ่มรับผิดชอบ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันทำงานเท่าใดผู้เรียนจะสามารถพัฒนาทักษะทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการทำงานร่วมกันมากขึ้น เท่านั้น

2.2.7.7 ทักษะทางสังคมที่จำเป็นต่างๆสามารถเรียนรู้และฝึกฝนได้เพื่อประสิทธิภาพของการทำงานร่วมกัน

2.3 ความสำคัญและองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

2.3.1 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นพัฒนาทั้งเจตคติและค่านิยมในตัวผู้เรียน มีการนำเสนอแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแนวคิดที่หลากหลายระหว่างสมาชิกในกลุ่ม พัฒนาพฤติกรรมการแก้ปัญหา การวิเคราะห์และการคิดอย่างมีเหตุผล รวมทั้งพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้รู้จักตนเองและเพิ่มคุณค่าของตนเอง กิจกรรมดังกล่าว มีผลต่อผู้เรียน 3 ประการคือ

2.3.1.1 มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา (Academic Learning)

2.3.1.2 มีทักษะทางสังคม โดยเฉพาะทักษะการทำงานร่วมกัน (Social Skills)

2.3.1.3 รู้จักตนเองและตระหนักในคุณค่าของตนเอง (Self-esteem)

(สมเดช บุญประจักษ์. 2540: 54) นอกจากนี้ จันทรเพ็ญ เชื้อพานิช (2542: 7)

ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ไว้ดังนี้

1. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก เพราะทุกๆ คนร่วมมือในการทำงานกลุ่ม ทุกๆคนมีส่วนร่วมเท่าเทียมกัน

2. สมาชิกทุกคนมีโอกาสคิด พูด แสดงออก แสดงความคิดเห็น ลงมือกระทำอย่างเท่าเทียมกัน

3. เสริมให้มีความช่วยเหลือกัน เช่น เด็กเก่งช่วยเด็กที่เรียนไม่เก่ง ทำให้เด็กเก่งภาคภูมิใจ รู้จักใช้เวลา ส่วนเด็กไม่เก่งเกิดความซาบซึ้งในน้ำใจของเพื่อนสมาชิกด้วยกัน

4. ร่วมกันคิดทุกคน ทำให้เกิดการระดมความคิด นำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อประเมินวิธีการและคำตอบที่เหมาะสมที่สุด เป็นการส่งเสริมให้ช่วยกันคิดหาข้อมูลให้มากและวิเคราะห์ตัดสินใจเลือก

5. ส่งเสริมทักษะทางสังคม เช่น การอยู่ร่วมกันด้วยมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อกันเข้าใจกันและกัน อีกทั้งเสริมทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

2.3.2 องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson; & Johnson. 1994: 58) ได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐานของการเรียนแบบร่วมมือว่า การเรียนจะมีประสิทธิผล สมาชิกทุกคนต้องปฏิบัติตามพื้นฐาน 5 ประการดังนี้

1. การพึ่งพากันทางบวก (Positive Interdependence) สมาชิกทุกคนมีหน้าที่และความสำคัญเท่าเทียมกันหมด แต่ละคนรู้หน้าที่ของตัวเองว่า จะต้องทำกิจกรรมอะไรบ้างในการเรียนครั้ง นั้นๆ และต้องรับผิดชอบในกิจกรรมนั้นเสมอ สมาชิกทุกคนตระหนักดีว่า ความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม วิธีการที่จะทำให้รู้สึกเช่นนี้อาจจะทำโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันเช่นนักเรียนจะต้องเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเพื่อนทุกคนในกลุ่มจะต้องเรียนรู้ด้วยกัน

2. การติดต่อปฏิสัมพันธ์โดยตรง (Face to Face Interaction) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือนักเรียนจะนักเรียนด้วยกันเป็นกลุ่มกลุ่มละ 2-4 คน หันหน้าเข้าหากันเพื่อซักถามปัญหาอธิบายโต้ตอบกันให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน ยอมรับเหตุผลของผู้อื่น ได้เถียงกันด้วยเหตุผลไม่ใช่โต้เถียงเพราะบุคคล รู้จักสนับสนุนและกล่าวชม ให้กำลังใจผู้อื่นเป็นทักษะพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม

3. การรับผิดชอบต่องานของกลุ่ม (Individual Accountability at Group Work) สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ และจะต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถเสมอ เช่น สมาชิกแต่ละคนจะต้องตอบคำถามและอธิบายให้แก่เพื่อนสมาชิกด้วยความเต็มใจเสมอ การเรียนจะถือว่าไม่สำเร็จจนกว่าสมาชิกทุกคนจะเรียนรู้บทบาทครบทุกคน หรือ

4. ทักษะสังคม (Social Skills) กิจกรรมการช่วยเหลือและการร่วมมือกันทางสังคม จะสำเร็จได้ต้องอาศัยทักษะระหว่างบุคคลและการทำงานรวมกลุ่ม เรียกรวมๆว่าทักษะทางสังคม คือ ความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ครูต้องปูพื้นฐานนักเรียนให้มีทักษะ

5. กระบวนการกลุ่ม (Group Process) พื้นฐานที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือคือ กระบวนการกลุ่ม กล่าวคือ การให้ผู้เรียนอภิปรายและให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยบอกว่าการเรียนโดยวิธีนี้ได้ผลดีอย่างไร ผู้เรียนใช้ทักษะในการสร้างภาระงาน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างไร บางครั้งการเรียนรู้เกิดขึ้นโดยนักเรียนก็ไม่ได้รู้ตัวว่าตนเองเรียนรู้อย่างไร บทเรียนแบบร่วมมือกันช่วยจัดเตรียมโอกาสให้นักเรียนได้ทบทวนและจดจำว่ากลวิธีใดเหมาะสมกับตนเอง เช่น กระบวนการตั้งคำถาม กระบวนการของภาระงานการอ่านเป็นกลุ่ม ควรจะเกิดขึ้นเมื่อแต่ละกลุ่มได้เสนอผลงานของตนเอง หลังจากนั้นครูควรตั้งคำถามให้แต่ละกลุ่มประเมินตนเอง เช่น สิ่งที่คุณได้คิดที่ดีที่สุดคืออะไร กลุ่มของท่านต้องการอ่านเกี่ยวกับเรื่องอะไร กลุ่มของท่านใช้กลวิธีอะไรในการอ่าน ท่านช่วยเหลือกันอย่างไรในการทำความเข้าใจบทอ่าน ครูอาจจะมอบหมายให้นักเรียนได้คิดตั้งคำถามประเมินตนเอง แล้วร่วมกันหาคำตอบ ต่อจากนั้นอาจให้แต่ละกลุ่มได้รายงานผลแสดงความคิดเห็นโต้ตอบกัน แต่ละกลุ่มอาจมีวิธีดำเนินการที่แตกต่างกัน แต่จะได้เรียนรู้วิธีการทำงานของกันและกันขณะเดียวกันครูควรมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลย้อนกลับช่วยตอบคำถามที่เกี่ยวข้อง และให้ข้อเสนอแนะบางประการที่ได้จากการสังเกตในช่วงระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การสังเกตนี้ไม่จำเป็นต้องทำทุกคาบ แต่ควรจะบ่อยครั้งการสังเกตอาจดูในด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ ความเห็น การแก้ปัญหาการทำงานของสมาชิก การใช้คำถามที่ชี้เฉพาะจำเป็นฝึกการทำงานกลุ่ม เช่น ให้สมาชิกกลุ่มบอกสิ่งที่เขาทำได้ดีมา 2 ข้อ หรือบอกสิ่งที่เขาควรแก้ไขปรับปรุงมา 1 ข้อ

จอห์นสัน และ จอห์นสัน. (วรรณทิพา รอดแรงคำ. 2542: 2; อ้างอิงจาก Johnson, D.W; & R.T. Johnson. 1987: 23-24) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ด้วยกัน 5 ประการ ถ้าขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งจะเป็นการทำงานเป็นกลุ่ม และไม่ใช่ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้แก่

1. การมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการเผชิญหน้า (Face-to-Face-Interaction) เป็นการจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มในลักษณะคละกันทั้งเพศ อายุ ความสามารถ ความสนใจ หรืออื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันในการทำงานร่วมกัน

2. ความรับผิดชอบเป็นรายบุคคล (Individual Accountability) ผู้เรียนแต่ละคนต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันในการทำงาน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงเป็นหน้าที่ของแต่ละกลุ่ม

3. ทักษะการร่วมมือในสังคม (Cooperative Social Skills) ผู้เรียนต้องใช้ทักษะความร่วมมือในการทำงานให้มีประสิทธิภาพซึ่งได้แก่ ทักษะการสื่อความหมาย การแบ่งปันการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมมือกัน งานจะบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพถ้าทุกคนไว้วางใจและยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน

4. ความเป็นอิสระในทางบวก (Positive Interdependence) ผู้เรียนต้องเข้าใจว่าความสำเร็จของแต่ละคนขึ้นอยู่กับความสำเร็จของกลุ่ม งานจะบรรลุจุดประสงค์หรือไม่ขึ้น อยู่กับสมาชิกทุกคนในกลุ่มที่จะต้องช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยที่ครูต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของงานให้ชัดเจน ตลอดจนกำหนดบทบาทการทำงานของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มให้แน่ชัดว่าสมาชิกคนใดมีหน้าที่และความรับผิดชอบอะไรกับงานของกลุ่ม

5. กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) ผู้เรียนต้องช่วยกันประเมินประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่ม และประเมินว่าสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มสามารถปรับปรุงการทำงานของตนเองให้ดีขึ้นได้อย่างไร สมาชิกทุกคนในกลุ่มช่วยกันแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจว่างานครั้งต่อไปจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ หรือควรปฏิบัติเช่นเดิมอีก หรือขั้นตอนการทำงานนั้นตอนใดที่ยังขาดตกบกพร่องและยังไม่มีดี และควรมีการปรับปรุงแก้ไขอะไรและอย่างไร

เคแกน (จันท์เพ็ญ เชื้อพาณิชย์. 2542: 3-4; อ้างอิงจาก Kagan. 1994: 4-11) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีความแตกต่างจากกลุ่ม การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือต้องมีโครงสร้างการเรียนรู้ชัดเจน โดยมีแนวคิดสำคัญ 6 ประการ คือ

1. เป็นกลุ่ม (Team) กลุ่มขนาดเล็กประมาณ 2-6 คน และขนาดที่เหมาะสมที่สุดคือ 4 คน ที่จะเปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมมืออย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้ง สามารถแบ่งให้ทำงานเป็นคู่ได้สะดวก ภายในกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกันคละกัน

2. มีความเต็มใจ (Willing) เป็นความเต็มใจที่ร่วมกันในการเรียน ทำงานโดยช่วยเหลือกัน และมีการยอมรับกันและกันอันจะทำให้งานราบรื่น

3. มีการจัดการ (Management) เพื่อให้การทำงานเป็นกลุ่มแบบร่วมมือเป็นไปอย่างราบรื่น ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องกำหนดสิ่งต่อไปนี้

3.1 สัญญาณเจียบ คือสัญญาณที่ผู้สอนส่งให้ผู้เรียน แล้วผู้เรียนทำสัญญาณตามแล้วเจียบเพื่อฟังคำสั่งต่อไป

3.2 บทบาท ต้องกำหนดไว้ล่วงหน้าใครมีหน้าที่อะไร ใครปฏิบัติอย่างไรตามที่กำหนด

3.3 คำถาม ที่เป็นคำสั่งให้ผู้เรียนทำตาม

4. มีทักษะ (Skill) เป็นทักษะทางสังคม รวมทั้งทักษะการสื่อสารความหมายการช่วยสอนและการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น ทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

5. มีหลักการพื้นฐาน (Basic Principles) เป็นตัวชี้บ่งว่า เรียนเป็นกลุ่มหรือเป็นการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือต้องมีหลักการสำคัญ 4 ประการดังนี้

5.1 ความเป็นอิสระในทางบวก (Positive Interdependence) มีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ช่วยเหลือกัน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จและเข้าใจความสำเร็จของแต่ละคนคือ ความสำเร็จของกลุ่ม

5.2 ความรับผิดชอบเป็นรายบุคคล (Individual Accountability) ทุกๆคนในกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการค้นคว้าการทำงานสมาชิกทุกคนต้องเรียนรู้ในสิ่งที่เรียนเหมือนกันจึงถือว่าเป็นความสำเร็จของกลุ่ม

5.3 การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน (Equal Participation) ต้องมีส่วนร่วมในการค้นคว้า การทำงานเท่าๆกัน โดยกำหนดบทบาทของแต่ละคน กำหนดบทบาทก่อน-หลัง

5.4 การมีปฏิสัมพันธ์ไปพร้อมกัน (Simultaneous Interaction) คือ สมาชิกทุกคนจะทำงานไปพร้อมๆกัน

6. มีเทคนิคหรือรูปแบบการจัดกิจกรรม (Structures) รูปแบบการจัดกิจกรรมหรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นสิ่งที่ใช้เป็นคำสั่งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น เทคนิค แรลลี่ โรบิน, อภิปรายคู่, การตรวจสอบเป็นคู่, จิกซอว์, การแก้ปัญหา เป็นต้น เทคนิคต่างๆ จะต้องเลือกใช้ให้ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการ แต่ละเทคนิคนั้นได้ออกแบบเหมาะกับเป้าหมายที่ต่างกัน

จากข้อความที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือได้ 5 ประการ คือ

1. ความสัมพันธ์กันในทางบวก สมาชิกในกลุ่มต้องมีเป้าหมายร่วมกัน ต้องรู้จักร่วมมือในการวางแผน ร่วมคิดร่วมทำ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และตระหนักถึงความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกภายในกลุ่ม

2. การปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด สมาชิกในกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการทำงาน สมาชิกในกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อความสำเร็จในการเรียนและเป็นพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

3. การตรวจสอบความรับผิดชอบของแต่ละคน สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ และจะต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถเสมอ

4. การฝึกทักษะภายในกลุ่ม สมาชิกทุกคนต้องได้รับการฝึกทักษะภายในกลุ่มหลายๆ ด้าน เช่น เรื่องการรับฟัง การยอมรับความคิดเห็น การรู้จักวิธีการสื่อสาร ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการเป็นผู้ตาม ทักษะตัดสินใจ การแก้ปัญหา และทักษะกระบวนการกลุ่ม การสนับสนุนและไว้วางใจซึ่งกันและกัน

5. กระบวนการกลุ่ม สมาชิกทุกคนได้รับการฝึกแสดงความคิดเห็น และรู้จักร่วมมือกัน

ทำงานทำความเข้าใจในเป้าหมายการทำงาน มีการวางแผนอันเป็นกระบวนการทำงานที่มีขั้นตอน ประเมินผลงานและปรับปรุงร่วมกัน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้น จะทำให้เข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือจะเรียนเป็นกลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่งจะสามารถสอนให้คนที่ไม่เข้าใจได้ และนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยกันจะมีคำอธิบายที่ดีกว่าครู และที่สำคัญเป็นการฝึกทักษะทางสังคม เพราะการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือต้องทำงานอยู่กับบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งการอยู่ร่วมกันเป็นพื้นฐานที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.4 ขั้นตอนและเทคนิคของการเรียนแบบร่วมมือ

ขั้นตอนการเรียนแบบร่วมมือ ไม่ว่าจะเป็นใช้เทคนิคใดก็ตาม จะมีลำดับขั้นตอนในการเรียนที่คล้ายกัน คือ ขั้นเตรียม ขั้นสอน ขั้นทำงานกลุ่ม ขั้นตรวจสอบผลงาน ขั้นสรุป และประเมินผลการทำงานกลุ่ม อรรถพร พรสีมา (2540: 65-66) ได้อธิบายขั้นตอนการเรียนแบบร่วมมือได้ดังนี้ ขั้นเตรียม กิจกรรมในขั้นเตรียม ประกอบด้วย ครูแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกัน และจัดกลุ่มนักเรียน แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละ 4 คน ครูควรแนะนำเกี่ยวกับระเบียบของกลุ่ม บทบาท และหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม แจ้งวัตถุประสงค์ของบทเรียนและการทำกิจกรรมร่วมกัน การฝึกทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับกลุ่มขั้นกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนที่เรียนรู้กันในกลุ่มย่อย โดยที่แต่ละคนมีบทบาทและหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นขั้นตอนที่สมาชิกในกลุ่ม จะได้ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลงานของกลุ่ม ในขั้นนี้ครูจะกำหนดให้นักเรียนใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมขั้นการสอบผลงานและทดสอบ ในขั้นนี้เป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนแล้วหรือยัง ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและรายบุคคล ในบางกรณีนักเรียนอาจต้องซ่อมเสริมสิ่งที่ยังขาดตกบกพร่อง ต่อจากนั้นเป็นการทดสอบขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียนถ้ามีสิ่งที่ไม่เข้าใจ ครูควรอธิบายเพิ่มเติม ครูและนักเรียนช่วยกันประเมินผลการทำงานกลุ่มและพิจารณาว่าอะไรคือจุดเด่นของงาน อะไรคือสิ่งที่ยังต้องปรับปรุงเท่าที่กล่าวมานี้ เป็นขั้นตอนของการเรียนแบบร่วมมือทั่ว ๆ ไป และเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปตามขั้นตอนดังกล่าว และเกิดผลดีต่อนักเรียน ครูจะต้องวางแผนการเรียนอย่างเป็นระบบครบทุกขั้นตอนเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือมีหลากหลายวิธี เช่น เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบสัมพันธ์ (Student Team Achievement Division หรือ STAD) เทคนิคการเรียนการสอนแบบปริศนาความคิด (Jigsaw) เทคนิคการเรียนการสอนแบบกลุ่มร่วมมือแข่งขัน (Team-Game-Tournament หรือ TGT) ให้ครูได้เลือกใช้ตามความเหมาะสม ไม่ว่าวิธีใดก็ตาม จะมีโครงสร้างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ร่วมกัน นาดยา ปิรันธนาพันธ์ (2540: 12-14) ได้อธิบายโครงสร้างของกิจกรรมไว้ดังนี้

2.4.1 เทคนิคการเรียนการสอนแบบกลุ่มร่วมมือแข่งขัน (Team-Game-Tournament หรือ TGT) เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในจุดประสงค์ที่ต้องการให้กลุ่มผู้เรียนได้ศึกษาประเด็น หรือปัญหาที่มีคำตอบถูกต้องเพียงคำตอบเดียว หรือ มีคำตอบที่ถูกต้องชัดเจน เช่น การคำนวณทางคณิตศาสตร์ การใช้ภาษาภูมิศาสตร์และทักษะการใช้แผนที่ และความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์ ขั้นตอนของกิจกรรมประกอบด้วย

2.4.1 ครูนำเสนอบทเรียนหรือข้อความรู้ใหม่แก่ผู้เรียน โดยอาจจะนำเสนอด้วยสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ หรือใช้การอภิปรายทั้งห้องเรียน โดยครูเป็นผู้ดำเนินการ

2.4.2 แบ่งกลุ่มนักเรียนโดยจัดให้แต่ละความสามารถและเพศ แต่ละกลุ่มประกอบด้วย สมาชิก 4-5 คน (เรียกกลุ่มนี้ว่า Study Group หรือ Home Group) กลุ่มเหล่านี้จะศึกษาบทเรียนเนื้อหาข้อความรู้ที่ครูนำเสนอ สมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถสูงกว่าจะช่วยเหลือสมาชิกที่มีความสามารถต่ำกว่า เพื่อเตรียมกลุ่มสำหรับการแข่งขันในช่วงท้ายสัปดาห์หรือท้ายบทเรียน

2.4.3 จัดการแข่งขันโดยจัดโต๊ะแข่งขันและทีมแข่งขัน (Tournament Team) ที่มีตัวแทนของแต่ละกลุ่มที่มีความสามารถใกล้เคียงมาร่วมแข่งขันกันตามรูปแบบและ กติกาที่กำหนดข้อคำถามที่ใช้ในการแข่งขัน จะเป็นคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนมาแล้วและมีการฝึกฝนเตรียมพร้อมในกลุ่มมาแล้ว ควรให้ทุกโต๊ะแข่งขันเริ่มแข่งขันพร้อมกัน

2.4.4 ให้คะแนนการแข่งขัน โดยให้จัดลำดับคะแนนผลการแข่งขันในแต่ละโต๊ะแล้วผู้เล่นจะกลับเข้ากลุ่มเดิม (Study Group) ของตน

2.4.5 นำคะแนนการแข่งขันของแต่ละคนมารวมกันเป็นคะแนนของทีม ทีมที่ได้คะแนนรวมหรือค่าเฉลี่ยสูงสุดจะได้รับรางวัล (วัฒนาพร ระบุทุกข 2545: 176-182) การเลือกใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ ครูผู้สอนควรเลือกใช้ตามความเหมาะสม ต่อจุดประสงค์และลักษณะของเนื้อหาที่เรียน ได้มีนักการศึกษากล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือไว้

สมุณทา พรหมบุญ (2540: 59) ได้ชี้แนะให้เห็นว่า การเรียนแบบร่วมมือมีผลดีกับนักเรียน และสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1. การเรียนแบบร่วมมือ ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี นักเรียนในกลุ่มทุกคนจะช่วยเหลือกัน แลกเปลี่ยนและให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ในบรรยากาศที่เป็นกันเองและเปิดเผย สมาชิกในกลุ่มทุกคนกล้าถามคำถามที่ตนเองไม่เข้าใจ บรรยากาศเช่นนี้นำไปสู่การอภิปราย ชักถามทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน อันนำไปสู่การเรียนรู้แบบไร้พรมแดน

2. เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในกลุ่มย่อย การทำความเข้าใจในความคิดรวบยอด หรือหลักการที่สำคัญนั้น การที่ได้ร่วมอภิปราย ชักถาม เปิดโอกาสให้คนที่เรียนไวช่วยเหลือคนที่เรียนช้า

3. เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ จะช่วยลดปัญหาวิสัยทัศน์ในชั้นเรียน ทุกคนในห้องเรียน จะให้กำลังใจ ยอมรับ ร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในกลุ่ม

4. เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ จะช่วยยกระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของทั้งชั้น

5. นักเรียนที่มีประสบการณ์ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่วนใหญ่จะมีทักษะในการบริหาร จัดการ การเป็นผู้นำ การแก้ปัญหา มนุษย์สัมพันธ์และการสื่อความหมายดีกว่านักเรียนที่ไม่มีประสบการณ์ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ

6. เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ จะช่วยเตรียมผู้เรียนให้ออกไปใช้ชีวิตในโลกของความเป็นจริง เป็นโลกที่ต้องอาศัยความร่วมมือ มากกว่าการแข่งขัน ห้องเรียนแบบร่วมมือจะสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตจริงในอนาคตของผู้เรียน

วรรณทิพา รอดแรงคำ (2541: 139) ยังได้กล่าวถึงผลที่ได้จากการเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ

1. ผลทางด้านพุทธิพิสัย

1.1 มีความคงทนในการเรียนรู้ มีการนำเอาสิ่งที่เรียนรู้แล้วไปใช้และเกิดการถ่ายโอนข้อเท็จจริง มโนทัศน์และหลักการ

1.2 มีความสามารถด้านภาษา

1.3 สามารถแก้ปัญหาได้

1.4 มีทักษะความร่วมมือในการทำงาน

1.5 มีความคิดสร้างสรรค์

1.6 เกิดตระหนักและใช้ความสามารถของตนเอง

1.7 มีความสามารถในการแสดงบทบาทที่ได้รับมอบหมาย

2. ผลที่เกิดขึ้นทางด้านจิตพิสัย

2.1 มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์

2.2 มีความสนุกสนานและเกิดความพอใจที่จะเรียนรู้

2.3 มีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน

2.4 ลดอคติและความลำเอียง

2.5 ยอมรับวัฒนธรรมและประเพณีของบุคคลอื่นๆ และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.6 พัฒนาทักษะระหว่างบุคคล

อรพรรณ พรสีมา (2540: 60-61) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถนำมาใช้กับการเรียนทุกวิชาและทุกระดับชั้นเรียน และจะมีประสิทธิภาพอย่างยิ่งกับกิจกรรมที่มุ่งพัฒนานักเรียน ในด้านต่อไปนี้

1. ด้านทักษะการแก้ปัญหา การร่วมกันวางแผน และดำเนินการแก้ปัญหาทางการเรียน ซึ่งทักษะดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. ทักษะการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ครูสามารถจัดกลุ่มนักเรียนให้มีความสามารถละกัน ระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ การเปิดโอกาสให้นักเรียนในกลุ่ม ใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน กำหนดเป้าหมายของกลุ่มร่วมกัน จะช่วยให้นักเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น

3. ทักษะการคิดแบบหลากหลาย เมื่อนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มได้รับมอบหมายให้นักเรียนเหล่านี้ ย่อมมีอิสระที่จะเสนอคำตอบหรือแนวทาง ในการแก้ปัญหา ภายใต้บรรยากาศที่เป็นมิตร นักเรียนย่อมมีความคิดอิสระ และกล้าที่จะเสนอความคิดเห็น ที่แตกต่างจากเพื่อน ทำให้ได้ความคิดที่หลากหลาย

4. เมื่อต้องการพัฒนาทักษะการปฏิบัติภารกิจที่ซับซ้อน นักเรียนจะมีเวลาสำหรับการทำความเข้าใจกับภารกิจภายในกลุ่มเพื่อน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในกลุ่มตามความถนัดของแต่ละคน

5. เมื่อต้องการเน้นคุณภาพของงาน ด้วยเหตุที่การเรียนรู้แบบร่วมมือ มุ่งเน้นการทำงานให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนย่อมผลักดันเพื่อนในกลุ่ม ให้ใช้ศักยภาพสูงสุดของตนในการทำงาน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของกลุ่มนั้นหมายถึงความสำเร็จของทุกคน

6. เมื่อต้องการเสริมสร้างประชาธิปไตยในชั้นเรียน นักเรียนที่เรียนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือจะเรียนรู้วิธีการทำงานและวิธีการอยู่ร่วมกัน นักเรียนเหล่านี้จะเคารพ และให้เกียรติซึ่งกันและกัน และปฏิบัติตามกฎระเบียบ ช่วยให้ครูควบคุมชั้นเรียนได้ง่ายขึ้น

7. พัฒนาทักษะทางสังคม นักเรียนในห้องเรียนแบบร่วมมือ จะได้รับการพัฒนาทักษะทางสังคมเป็นอย่างดี แต่ละคนจะได้รับการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยอมรับคนอื่น ให้กำลังใจกัน

8. สร้างนิสัยความรับผิดชอบร่วมกัน ด้วยเหตุที่ความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสำเร็จของแต่ละคน ความร่วมมือที่ขาดหายไปของสมาชิกเพียงคนเดียวย่อมมีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ เป็นการบีบบังคับให้สมาชิกแต่ละคน ต้องอุทิศตนให้กับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ที่สังคมต้องการ ทั้งทางด้านทักษะทางสังคม การติดต่อสื่อสาร การอยู่ร่วมกันและการทำงานเป็นกลุ่ม การรับผิดชอบ เป็นต้น

2.5 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค (TGT)

2.5.1 ความเป็นมา

ที่ จี ที เกิดจากปัญหาการขาดแรงจูงใจในนักเรียน และมีผลงานวิจัยที่น่าตื่นตาตื่นใจของนักจิตวิทยาสาขาต่างๆ ในเรื่องนี้ปรากฏออกมาในปลายทศวรรษที่ 1960 ว่าด้วยปัญหา

1. ค่านิยมในนักเรียนไม่ได้รับการกระตุ้นให้ใฝ่รู้เชิงวิชาการ
2. ระดับความสามารถที่แตกต่างกันหลากหลายในชั้นเรียน
3. ผลการสอนแบบแข่งขันที่ปรากฏในหนังสือของ ที จี ที มีผลดี ซึ่ง

ปรากฏผลผลการวิจัยใน 3 โรงเรียน

จากปัญหาที่กล่าวมา การสอนแบบเทคนิค ที จี ที จึงเริ่มนำหลักการด้านต่างๆ เช่น กฎการแข่งขันเป็นทีม เกมทางวิชาการ ตลอดจนมีการเสริมแรงเข้ามาผสมผสานในชั้นเรียน หลักการดังกล่าว ประกอบด้วย

กฎการแข่งขันเป็นทีม

เริ่มขึ้นในปลายทศวรรษ 1940 ในผลงานของนักวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ 4 กลุ่มเล็กๆ (Deutsch. 1949; Sherif & Sherif. 1953; Coleman. 1959; Bronfenbrenner. 1970) ในประสิทธิผลของการแข่งขันเป็นทีม โดยมีลักษณะความร่วมมือภายในทีม และการแข่งขันระหว่างทีมผลที่น่าทึ่งของการแข่งขันเป็นทีม ก็คือ ระดับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มค่อยๆ สูงขึ้นและมีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างเพื่อน โดยมีการกระตุ้นซึ่งกันและกันเกิดขึ้นเองอย่างมาก

การจัดการเรียนการสอนที่สนับสนุนสภาพธรรมชาติที่มีหลายระดับในห้องเรียน ในการเพิ่มคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการติวกันเองจะเป็นหัวใจของการร่วมมือภายในทีม ประกอบไปด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน

เกมทางวิชาการ (Academic Games) เกิดในช่วงกลางทศวรรษที่ 1960 เป็นช่วงที่มีการวิจัยเข้มข้นที่พัฒนาการใช้เกม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนในชั้นเรียน การใช้เกมในชั้นเรียนจะเป็นการใช้สภาพที่เป็นจริง เพื่อเพิ่มพลังความทะเยอทะยานต่อวิชาการและการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นสื่อในการสร้างค่านิยมนี้ เป็นช่วงที่เกมทางวิชาการมีความก้าวหน้าไปหลายๆ ส่วน (Boocock; & Schild. 1968) มีผลงานของ อัลเลน และคนอื่นๆ (Allen; et al. 1970) ปรากฏออกมาหลายลักษณะ ในการพัฒนาเกมเช่น หนังสืออีควชัน (Equations) ของอัลเลน (Allen. 1969) จะมีเกมที่เป็นพื้นฐานแก่นักเรียนในห้องที่มีความแตกต่างทางความสามารถอย่างมาก ดังนั้นการบูรณาการเกมเข้าไปในชั้นเรียนจึงช่วยพัฒนาเจตคติของนักเรียนและกระตุ้นทักษะพื้นฐานในลักษณะผสมผสานวิธีการที่ไม่ได้เป็นเพียงการสอนอยู่ในรูปแบบเดิมๆ แต่เพียงแบบเดียว

2.5.2 ลักษณะของ ที จี ที

เป็นการเรียนแบบร่วมมือกัน ครูนำมาใช้ในการเรียนการสอนโดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ (เกษม วิจิโน. 2535: 15 – 17; อ้างอิงจาก Allen and others. 1970: 319 – 326) คือ

1. ทีม (Teams) โดยมีการแบ่งสมาชิกในห้องออกเป็นทีม โดยสมาชิกในแต่ละทีมประกอบด้วย นักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน ในอัตราส่วน 1 : 2 : 1 แต่ละทีมต้องประมาณว่ามีความสามารถทางการเรียนพอๆ กัน ตลอดช่วงการใช้กิจกรรม ที จี ที สมาชิกจะต้องสังกัดทีมอย่าง

2. เกม (Games) เป็นกิจกรรมที่ทดสอบความรู้ความเข้าใจ โดยใช้การแข่งขันเชิงวิชาการ มีการจัดโต๊ะสำหรับการแข่งขันจากของแต่ละทีม แต่ละโต๊ะมีบัตรคำถาม (Card) หรือ เอกสาร (Sheet) ชนิดเดียวกัน ผู้เล่นจะสลับกันหยิบบัตร ในบัตรจะมีคำถามอยู่ ผู้แข่งขันจะต้องตอบคำถามในบัตรของตนให้ได้ก่อนคนอื่น ถ้าตอบคำถามไม่ได้ผู้อื่นมีโอกาสตอบได้เช่นกัน เพราะกติกา กำหนดให้ผู้เล่นเปิดโอกาสให้ผู้แข่งขันคนอื่นๆ ตอบคำถามของตนได้

3. การแข่งขัน (Tournament) การแข่งขันเชิงวิชาการ มีสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยผู้เล่นของแต่ละทีมที่มีศักยภาพทุกๆ ด้านเท่าเทียมกันจะเป็นตัวแทนแข่งขันเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจ นักเรียนที่ได้คะแนนสูงสุดประจำโต๊ะแข่งขันจะได้คะแนน 12 คะแนน 10 คะแนน 8 คะแนน 6 คะแนน 4 คะแนน และ 2 คะแนน ตามลำดับ จากนั้น นำคะแนนของสมาชิกในทีมที่ไปแข่งขันตามโต๊ะต่างๆ มารวมกัน การที่จะตัดสินใจว่าทีมไหนได้รับรางวัล ในส่วนนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครูกำหนดไว้ 3 รางวัล ได้แก่ Goodteam, Greatteam & Superteam โดยใช้เกณฑ์การคิดคะแนนแต่ละทีมดังนี้

คะแนนเฉลี่ยของทีม	รางวัล
24 – 29	Goodteam
30 – 35	Greatteam
36 – 40	Superteam

2.6 ความหมายของกลุ่มและปฏิสัมพันธ์

คำว่า “กลุ่ม” (Group) มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายตามทัศนะของแต่ละคน และยังขึ้นอยู่กับ การเน้นลักษณะที่สำคัญต่างๆ ของการรวมตัวเป็นกลุ่ม ผู้ให้ความหมายมีทั้งทางนักจิตวิทยา และนักจิตวิทยาสังคม ดังต่อไปนี้

กัลลี (Gulley. 1960: 62 - 63) กล่าวว่าไว้ว่ากลุ่มควรประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยวัตถุประสงค์นั้นต้องสนองความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม
2. สมาชิกทุกคนในกลุ่มให้ความร่วมมือกันในการทำงาน
3. สมาชิกทุกคนมีการสื่อสารทางวาจา หรืออย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

เดวิส (Davis. 1962: 405) กล่าวว่า กลุ่มหมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีเป้าหมายร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด

เพจ และ โทมัส (Page; & Thomas. 1977: 152) กล่าวว่าไว้ว่า กลุ่ม หมายถึง บุคคลจำนวนหนึ่งในสังคมที่อาจอยู่ด้วยกันหรือแยกกันอยู่ เป็นผู้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ในลักษณะที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน และให้ความสำคัญต่อกัน

ฉลง ภิมยร์ตัน (2521: 1 – 3) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาอยู่รวมกัน สนใจประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เป้นปัทธานและจุดมุ่งหมายรวมกัน ลักษณะร่วมกันของการรวมกลุ่มมี 3 ประการ คือ

1. มีเป้าหมายร่วมกัน (Common Goal)
2. มีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction)
3. มีการปฏิบัติในบทบาทร่วมกัน (Common Role)

พรรณพิศ วาณิชย์การ (2528: 135) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง การรวมตัวกันในฐานะที่แห่งใดแห่งหนึ่ง และการรวมตัวกันของบุคคลดังกล่าวต้องมีปฏิสัมพันธ์กันต่อกันเกิดขึ้น และมีการปฏิบัติในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง

สมทรง ไชยวัต (2528: 12) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีปฏิสัมพันธ์กันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน มีการทำงานร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

สายวรุณ ทองวิทยา (2539: 15) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง บุคคลอย่างน้อยสองคนมาอยู่ร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ตลอดจนมีแบบแผนการปฏิบัติที่ยอมรับซึ่งกันและกัน

ดังนั้น อาจกล่าวสรุปความหมายของคำว่า “กลุ่ม” ได้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนรับผิดชอบงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2.6.1 ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม

เป็นเรื่องเกี่ยวกับการพยายามสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างดี มีผู้เสนอทฤษฎีที่น่าสนใจไว้หลายทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีการทำงานร่วมกัน พัฒนาขึ้นโดย จอร์จ โฮแมนส์ (George Homans) ทฤษฎีนี้อธิบายหลักการที่สำคัญเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มไว้ว่า จะต้องมียอดประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 ประการ คือ กิจกรรม การกระทำ และความรู้สึกร่วมกัน องค์ประกอบพื้นฐานนี้จะเกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเท่าใด การกระทำร่วมกันและความรู้สึกของพวกเขาก็จะมีมากขึ้นด้วย บุคคลต่างๆ ภายในกลุ่มจะเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นๆ ไม่เพียงแต่อยู่ใกล้ชิดกันเท่านั้น แต่พวกเขาก็ต้องตัดสินใจ ติดต่อสื่อสาร ประสานงาน สนับสนุน และประสบความสำเร็จในเป้าหมายเดียวกันด้วย สมาชิกที่เกี่ยวข้องกันในลักษณะดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะรวมกันเป็นกลุ่มที่มีพลังสูงมาก (สมยศ นาวิการ. 2523: 234)

2. ทฤษฎีตาข่ายการปฏิบัติงาน ผู้พัฒนาทฤษฎีนี้ขึ้นมาคือ เบลด (Blake) และมูทอน (Mouton) แห่งมหาวิทยาลัยเท็กซัส ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าคนต้องการจะทำงานให้ได้ผลและต้องการมีส่วนร่วมในงานที่รับผิดชอบ ความต้องการนี้สามารถสนองได้โดยการเปิดโอกาสให้สมาชิก

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม ทฤษฎีนี้มุ่งศึกษาหาความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มชน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทฤษฎีนี้จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของคน ธรรมชาติของกลุ่ม และกระบวนการทำงานกลุ่ม (ทิสนา แคมณี และคนอื่นๆ. 2522: 1)

2.6.2 ปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction)

ปฏิสัมพันธ์กัน หมายถึง ส่วนของพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ตอบสนองซึ่งกันและกัน ดังคำกล่าวของ นิวคอม และคนอื่นๆ (ขวัญใจ บุญฤทธิ์. 2535: 33; อ้างอิงจาก Newcomb; et. al. 1965: 155 – 210) กล่าวว่า กระบวนการปฏิสัมพันธ์กันเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของบุคคล ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน และเป็นลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและกัน ประกอบด้วย

1.การรับรู้ระหว่างบุคคล (Interpersonal Perception) บุคคลนั้นจะประเมิน และตอบสนองบุคคลอื่นตามที่ตนเองรับรู้เกี่ยวกับบุคคลนั้นการรับรู้ของบุคคลควรจะมีเหตุผลที่ถูกต้องแน่นอน ฉะนั้นสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงในการรับรู้ระหว่างบุคคล คือ

1.1 การเข้าใจภาวะทางอารมณ์ของบุคคลอื่นจากการแสดงออกทางกิริยาท่าทาง สีหน้า หรือคำพูด

1.2 การตัดสินทัศนคติของบุคคลอื่น จะกระทำโดยการตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานที่ได้มาจากทางอ้อมและมีลักษณะคลุมเครือ จึงมีสาเหตุให้มีการตัดสินผิดพลาด

1.3 ระดับของทักษะในการตัดสินบุคคลอื่น การมีประสบการณ์ติดต่อกับบุคคลอื่นอย่างกว้างขวาง จะช่วยในการตัดสินบุคคลได้ถูกต้องแน่นอนมากขึ้น

2.พฤติกรรมการติดต่อสื่อสาร (Communication Behavior) เป็นรูปแบบของการแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคล โดยผ่านการพูดด้วยกิริยา ท่าทาง บุคคลจะสัมผัสซึ่งกันและกันได้ การแปลพฤติกรรมและแลกเปลี่ยนข่าวสาร ควรเป็นการแลกเปลี่ยนที่มีความจริงใจ เหมาะสม ถูกต้อง ผู้ถ่ายทอดและผู้รับจะได้ข่าวสารตรงกัน ฉะนั้น ความรู้สึกนึกคิด แรงจูงใจ และทัศนคติของผู้ถ่ายทอดจะเป็นตัวสะท้อนความคิด (Feedback) ของการติดต่อสื่อสาร

3.การสร้างกฎเกณฑ์ของกลุ่ม (The Formation of Group Norm) เป็นข้อตกลงของสมาชิกทั้งหมด ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ทัศนคติ และความเห็นพ้อง

- 3.1 มีการสนับสนุนให้กำลังใจ
- 3.2 มีขอบเขตของความเห็นขยายกว้างออกไป
- 3.3 มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
- 3.4 มีการดึงดูดในกลุ่มของผู้มีส่วนร่วมแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

4.การตอบสนองระหว่างบุคคล (Interpersonal Response) เป็นเรื่องของการถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน โดยแต่ละคนจะพยายามปรับตัวให้เข้ากับอีกบุคคลหนึ่ง โดยการสังเกตและรับรู้พฤติกรรมของบุคคลในกลุ่ม มีขั้นตอน คือ

- 4.1 บุคคลเริ่มต้นด้วยการถูกกระตุ้น ด้วยสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง
- 4.2 การใช้ทักษะที่มีอยู่มาประพจน์ ปฏิบัติตามวิธีที่ตรงกับสถานการณ์นั้นๆ
- 4.3 สังเกตผลที่ตามมาอันเกิดจากการปฏิบัติต่างๆ ของตน อาจจะมีเพียงเล็กน้อย
- 4.4 การเข้าใจความสัมพันธ์ดังกล่าว ทำให้แต่ละบุคคลแก้ไขพฤติกรรมของตนเองภายหลัง

2.6.3 ประโยชน์และการทำงานของกลุ่ม

ยัง (Young. 1972: 634) ได้อธิบายถึงข้อได้เปรียบของการเรียนโดยการทำงานเป็นกลุ่มว่า

1.ครูมีโอกาสนำพลังของกลุ่มของนักเรียนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ทำให้ครูมีเวลามากขึ้น ในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคน เพราะนักเรียนจะเป็นผู้อธิบายการะบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่มตนเอง ในขณะที่ครูอธิบายปัญหาที่นักเรียนกลุ่มอื่นสงสัยและแก้ปัญหาไม่ได้

2.การทำงานของครูมีความคล่องตัวมากขึ้น เพราะเมื่อแบ่งกลุ่มนักเรียนแล้ว แทนที่ครูจะต้องตอบปัญหานักเรียน 25 – 40 คน ทั้งชั้น ก็จะกลายเป็นว่าครูตอบปัญหาของกลุ่มเพียง 4 – 5 กลุ่มเท่านั้น ปัญหาที่จะต้องมาถึงครู หรือที่ครูต้องอธิบายให้ฟังก็มักจะเป็นปัญหาที่กลุ่มช่วยกันตอบแล้วตอบไม่ได้เท่านั้น

3.บรรยากาศในการเรียนก็จะเป็นความเป็นกันเองมากขึ้น ทำให้นักเรียนรู้สึกสบายใจ และไม่เคร่งเครียดเมื่อทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

4.ช่วยแก้ปัญหามากกว่าที่แสดงออกของนักเรียนบางคน เพราะการทำงานร่วมกันจะทำให้ทุกคนรู้สึกว่ามีค่าสำคัญต่อกลุ่มเท่าๆ กัน ความเชื่อมั่นในตนเองก็จะถูกกระตุ้นให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ความเชื่อมั่นในตนเองนี้จะเริ่มขึ้นภายในกลุ่มก่อน เพราะนักเรียนส่วนใหญ่จะเกิดความ

- 5.การเรียนรู้เป็นกลุ่มจะช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยของนักเรียน
- 6.การเรียนรู้เป็นกลุ่มจะเสริมสร้างความสามัคคี การรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตน

ต่อกลุ่ม

- 7.ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่กว้างขวางในการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆ
- 8.ฝึกให้นักเรียนรู้จักการเสนอแนะและการซักถาม ตลอดจนส่งเสริมความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ให้แก่กันนักเรียนด้วย

ดัน (Dunn. 1972: 154) ได้กล่าวว่า การสร้างกลุ่มเล็กๆ ที่มีการทำงานร่วมกันต่างฝ่ายต่างรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ช่วยกันรับผิดชอบในด้านการเรียนร่วมกัน เนื่องจากการเรียนโดยการทำงานเป็นกลุ่มทำให้อารมณ์สนุกสนาน และสร้างความสามัคคีขึ้นในกลุ่ม ต่างวางใจว่าแต่ละคนจะช่วยเหลือกันส่งเสริมให้กลุ่มมีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (เกษม วิจิโน. 2535: 2; อ้างอิงจาก ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2520: 17) การใช้กระบวนการกลุ่มที่มีการจัดแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ โดยเน้นเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และการทำงานต่างๆ ร่วมกัน การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสได้ทำงานร่วมกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความสนุกสนานในการเรียน เด็กเก่งได้ช่วยเหลือเพื่อที่เรียนช้า และตัวเด็กเก่งก็ยังได้เพิ่มความเข้าใจในความคิดรวบยอดของเนื้อหาอื่นๆ ลึกซึ้งยิ่งขึ้นกว่าเดิม เพราะได้อธิบายแก่เพื่อนในกลุ่ม

กิจกรรมกลุ่มเป็นสิ่งที่จัดขึ้นเพื่อช่วยส่งเสริมนักเรียน ได้เรียนรู้กับการติดต่อมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยให้บรรยากาศที่จะส่งเสริมซึ่งกันและกัน และสร้างความมีวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นโดยใช้เทคนิคต่างๆ เช่น แบบฝึกทักษะ เกมแข่งขันทางวิชาการ และการอภิปราย เป็นต้น

2.7 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเกม

การใช้เกมเป็นเครื่องมือในการสอนเริ่มในปี พ.ศ. 2500 โดยมีนักการศึกษาคัดแปลงเกมขึ้นจากเกมสงคราม (War Game) และได้มีการพัฒนาแพร่หลายอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในสาขาวิชาธุรกิจและการจัดการ การเล่นเกมได้พัฒนาขึ้นจากเกมที่ใช้อุปกรณ์ง่ายๆ เช่น ดินสอ กระดาษ จนกระทั่งถึงเกมที่ใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ไฟฟ้าอื่นๆ (วณา ชลประเวศ. 2526: 13)

2.7.1 ความหมายของเกม

เกม เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งในการสร้างความสนใจและสร้างความสนุกสนาน การเล่นเกมเป็นวิธีหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้และช่วยพัฒนาทักษะต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการในการทำงาน และการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนในสังคม เยาวพา เดชะคุปต์ (2525: 53) กล่าวว่า เกม คือ กิจกรรมการเล่นแข่งขัน จะต้องมีการแพ้ หรือ ชนะ ตามกติกาที่กำหนดไว้ในสถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่ง สอดคล้องกับความหมายที่ โลเวล (Lovell. 1972: 17) กล่าวว่า เกมจะเป็นคำถาม

2.7.2 ประเภทของเกม

โลเวล (Lovell. 1972: 186 – 187) ได้แบ่งเกมออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. เกมเบื้องต้น (Preliminary Games) เป็นเกมที่สนุกสนาน พฤติกรรมการเล่นจะไม่เป็นแบบแผน การกระทำจะสัมพันธ์กับความคิดรวบยอดที่วางไว้น้อยมาก เหมาะกับเด็กอนุบาลหรือเด็กเล็ก

2. เกมที่สร้างขึ้น (Structured Games) เป็นเกมที่สร้างขึ้นอย่างมีจุดหมายแน่นอน การสร้างเกมจะสร้างไปตามแนวของความคิดรวบยอดให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการ

3. เกมฝึกหัด (Practice Games) เกมนี้จะช่วยเน้นความเข้าใจมากขึ้น การจัดเกมให้เด็กจะได้เริ่มไปเป็นขั้นเป็นตอนตั้งแต่เกมเบื้องต้น โดยเฉพาะเนื้อหาที่เด็กเข้าใจช้า

กิลแมน (Gilman. 1976: 657 – 661) ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. เกมพัฒนาการ (Developmental Games) เป็นเกมส่งเสริมให้ผู้เล่นได้เรียนรู้โมติใหม่ๆ

2. เกมยุทธวิธี (Strategy Games) เป็นเกมที่ผู้เล่นคิดหาแนวทางเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์นั้นๆ โดยเฉพาะ

3. เกมเสริมแรง (Reinforcement Games) เป็นเกมที่จะช่วยให้ผู้เล่นได้เรียนรู้พื้นฐานต่างๆ และฝึกทักษะในการนำมโนคติเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ไปใช้ได้

สำหรับเกมที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เป็นเกมการแข่งขันทางวิชาการ โดยสร้างขึ้นทดสอบความเข้าใจของผู้เรียน ในสาระสำคัญที่เรียนไปแล้วในแต่ละเรื่อง โดยยึดตามสาระสำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นสำคัญ

2.7.3 ประโยชน์ของเกมต่อการเรียนการสอน

เกม สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและความตื่นตัวในการเรียน และยังช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง จากทักษะพื้นฐานสู่ความมีวินัยในตนเอง การใช้เกมการสอนที่เหมาะสมในห้องเรียนยังให้ประโยชน์ที่นอกเหนือจากที่กล่าวแล้วดังต่อไปนี้ (Heimer; & Trueblood. 1977: 34)

1. เกมที่เหมาะสมสามารถช่วยเด็กที่มีปัญหาต่างๆ ทางการเรียนรู้ เช่น เด็กที่มีปัญหาในเรื่องของภาษา

2. เกมสามารถช่วยนักเรียนซึ่งมีปัญหาด้านวินัยอันเกิดจากความเบื่อหน่ายในพฤติกรรมที่จำเจของการเรียนการสอนตามปกติ

3. เกมช่วยส่งเสริมในด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือและการอภิปรายปรึกษากัน

4. เกมช่วยให้ครูสามารถวินิจฉัยและให้ความช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคล ในการแก้ไขโมติที่ผิดๆ หรือข้อบกพร่องทางการเรียนของเด็ก

5. เกมสามารถใช้ในการบูรณาการต่างๆ และสามารถสร้างให้สอดคล้องกับความสนใจเฉพาะของนักเรียนได้

จากประโยชน์ของเกมดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการใช้เกมประกอบการสอนนั้น นอกจากครูจะต้องคัดเลือกเกมที่เหมาะสมแล้ว ครูต้องสนุกสนานกับการเล่นเกมด้วย และควรกระตุ้นให้นักเรียนปฏิบัติตามกติกาเพื่อสร้างเสริมความมีวินัยในตนเอง

1.1 ขั้นตอนในการสร้างเกม

ทรูปลัด และ เซบโบ (Trueblood; & Szabbo. 974: 404 – 408) ได้เสนอเกณฑ์ 7 ประการในการสร้างเกมขึ้นใช้ในห้องเรียนดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน นั่นคือ ระบุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากผลการเล่นเกม

2. จัดทำอุปกรณ์อย่างง่ายที่จำเป็นต้องใช้

3. เขียนกติกา และวิธีการเล่นอย่างง่าย ๆ ให้กิจกรรมการเล่นดำเนินอย่างราบรื่นและมีลักษณะชี้ขาดโดยตัวของมันเอง

4. จัดเตรียมวิธีการในการให้ข้อมูลป้อนกลับ ให้นักเรียนได้ทราบผลการปฏิบัติในทันที

5. สร้างเกมให้มีการเสี่ยงโชคเป็นส่วนประกอบด้วย จะทำให้ผู้แข่งขันที่มีภาพไม่เท่าเทียมกัน มีโอกาสในการแพ้ ชนะ พอกๆ กัน ทำให้การเล่นเกมสนุกสนานขึ้น

6. ทำอุปกรณ์การเล่นให้สามารถดัดแปลงได้ เพื่อนำไปใช้ในเกมอื่น หรือวัตถุประสงค์อื่นได้ เพื่อประโยชน์สำคัญ คือ ประหยัดเวลาของครู ในการผลิตอุปกรณ์สำหรับใช้กับเกมใหม่ และป้องกันไม่ให้เกมความหมายเนื่องจากนักเรียนรู้คำตอบเสียแล้ว อาจแก้ไขได้โดยการเปลี่ยนบัตรปัญหา

7. ประเมินผลเพื่อปรับปรุงเกม โดยให้นำเกมที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มเล็ก สังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ประเมินผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และสอบถามความรู้สึกในการเล่นแต่ละเกม ดังนี้

7.1 ท่านยินดีแนะนำให้เพื่อนๆ ชิงท่านเล่นเกมนี้ด้วยหรือไม่

_____ ใช่ _____ ไม่ใช่

7.2 ส่วนใดของเกมนี้ที่ท่านชอบมากที่สุด

7.3 ท่านคิดว่าควรปรับปรุงเกมนี้อย่างไร

2.7.4 หลักการในการนำเกมมาใช้ในการเรียนการสอน

โซวชิค และ เมโคนี (Sovchik; & Meconi. 1978: 340 – 346) กล่าวว่า ก่อนที่จะเล่นควร
จะประเมินคุณภาพของเกมในลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

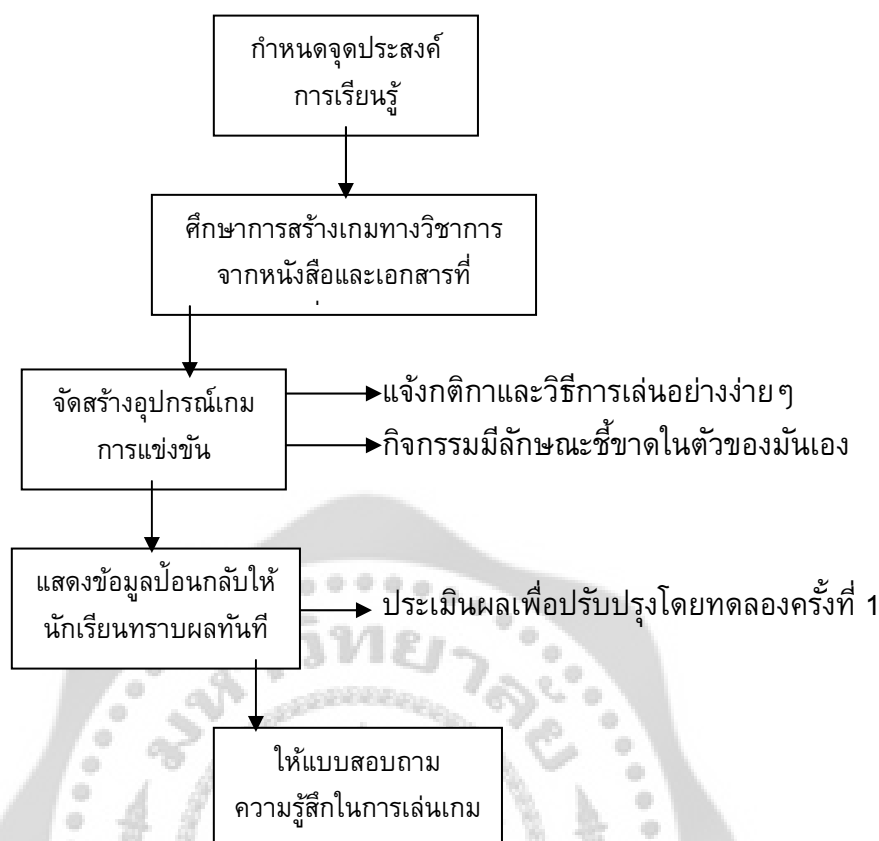
1. คำสั่งเข้าใจได้หรือไม่
2. ขบวนการให้คะแนนชัดเจนไหม
3. ผู้เล่นสามารถชนะบ่อยๆ ตามโอกาสได้หรือไม่
4. จำนวนผู้เล่น
5. ลักษณะของเกมเป็นการดึงดูดความสนใจไปยังวัตถุหรือเป็นการเสริมแรง
6. เวลาในการเล่น
7. ความสนุกสนานในการเล่นเพียงใด

ชบา คำชื่น (2533: 33) กล่าวว่า ก่อนที่จะนำเกมนี้ไปให้นักเรียนเล่น ครูควรคำนึงถึง
หลักสำคัญบางประการในการพิจารณา แต่ละเกมอาจมีลักษณะตรงข้าม ที่เสนอมาได้เพียงบางข้อ
หรือหลายข้อ ดังต่อไปนี้

1. กติกาการเล่นต้องง่าย ไม่ซับซ้อนเกินไป
2. ใช้เวลาในการเล่นไม่มากนัก
3. เป็นเกมที่มีการเสี่ยง ให้โอกาส ให้ความรู้
4. ให้ความสนุกสนาน
5. ช่วยให้เกิดการฝึกฝนและเป็นการฝึกฝนทบทวนที่น่าสนใจ
6. เกมบางชนิดควรเป็นเกมที่ช่วยให้เด็กเรียนอ่อนได้ชนะได้
7. เกมทุกชนิดควรจะใช้ เพื่อให้เกิดการแข่งขันกับตนเอง เด็กจะได้เห็น

ความก้าวหน้า

8. คำสั่งเข้าใจง่าย และขบวนการให้คะแนนชัดเจน
9. ผู้เล่นมีโอกาสชนะได้บ่อยๆ
10. ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์น้อย



ภาพประกอบ 1 แสดงขั้นตอนการสร้างเกมทางวิชาการ ทรูบลัด และ เซบโบ (Trueblood; & Szabbo. 974: 405 – 408)

2.8 ขั้นตอนการสอนแบบ ที่ จี ที่

สุลัดดา ลอยฟ้า (2536: 35 – 37) ได้กล่าวถึงขั้นตอนแบบ ที่ จี ที่ ไว้ว่าการสอนแบบ ที่ จี ที่ ไม่มีการทดสอบแต่จะใช้วิธีการเล่นเกมการแข่งขันตอบปัญหาแทน การสอนแบบ ที่ จี ที่ ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1.การนำเสนอบทเรียนต่อทั้งชั้น

เนื้อหาของบทเรียนจะถูกเสนอต่อนักเรียนทั้งชั้นโดยครูผู้สอน ครูผู้สอนต้องใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมตามลักษณะของเนื้อหาบทเรียนโดยใช้สื่อการเรียนการสอนประกอบคำอธิบายของครู เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียน

2.การเรียนรู้กลุ่มย่อย

เป็นการทำงานกลุ่ม แต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 4 คน กิจกรรมของกลุ่มจะอยู่ในรูปการอภิปรายหรือการแก้ปัญหาร่วมกัน กลุ่มจะต้องทำให้ดีที่สุดเพื่อช่วยสมาชิกแต่ละคนของกลุ่ม ครูควรกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนทราบว่างานของกลุ่มจะเดินได้ดีก็ต่อเมื่อสมาชิกในกลุ่มส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

3. การเล่นเกมแข่งขันตอบปัญหา

เกมเป็นการแข่งขันตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาของบทเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจในบทเรียน เกมประกอบด้วยผู้เล่น 6 คน โดยแต่ละคนจะเป็นตัวแทนของทีมย่อยแต่ละทีม การกำหนดนักเรียนเข้าทีมเล่นเกมจะยึดหลักนักเรียนที่มีความสามารถทัดเทียมแข่งขันกัน กล่าวคือ นักเรียนเก่งของแต่ละทีมแข่งขันกัน นักเรียนปานกลางแข่งขันกัน และนักเรียนอ่อนแข่งขันกัน ดังแผนภาพ การที่นักเรียนที่มีความสามารถทัดเทียมกันจากแต่ละทีม มาทำการแข่งขันกัน เพื่อให้นักเรียนแข่งขันกับตนเอง และนักเรียนแต่ละคนมีโอกาสดำเนินการช่วยเหลือทีมประสบความสำเร็จเท่าเทียมกัน ถ้านักเรียนแต่ละคนเตรียมตัวให้ดีที่สุด การแข่งขันเกมจะกระทำประมาณสัปดาห์ละ 1 ครั้ง หลังจากแข่งขันเกมไปแล้ว สัปดาห์ต่อไปนักเรียนอาจจะถูกเปลี่ยนไปแข่งขันกับโต๊ะเกมอื่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลการแข่งขันของสัปดาห์ก่อนว่า ผลการแข่งขันนั้นนักเรียนอยู่ตำแหน่งใด ถ้าได้ตำแหน่งที่ 1 อาจถูกเลื่อนไปแข่งขันในโต๊ะที่มีเกมยากขึ้นกว่าเดิม เช่น ย้ายจากโต๊ะเกมที่ 4 ไปโต๊ะเกมที่ 3 เป็นต้น และเช่นกันก็ได้ตำแหน่งสุดท้ายก็อาจถูกเลื่อนลงไปแข่งขันในโต๊ะเกมที่ง่ายลง เช่น ย้ายจากโต๊ะเกมที่ 2 ไปโต๊ะเกมที่ 1 เป็นต้น

2.9 ความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบ ที่ จี ที กับการเรียนเป็นกลุ่ม

การเรียนแบบ ที่ จี ที กับการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม มีความแตกต่างกันหลายประการ ดังนี้

1. การเรียนแบบ ที่ จี ที สมาชิกทีมมีระดับความสามารถที่ต่างกัน แต่การเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมนั้น สมาชิกที่ระดับความสามารถที่ใกล้เคียงกัน
2. สมาชิกในแต่ละคนในทีม ที่ จี ที มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำหน้าที่ตามตำแหน่งต่างๆ เพื่อให้ทุกคนมีประสบการณ์ในการทำงาน ส่วนกลุ่มแบบเดิมจะใช้วิธีการคัดเลือกสมาชิกให้ทำหน้าที่ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานจึงมีเฉพาะผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้ทำหน้าที่เท่านั้น
3. การเรียนแบบ ที่ จี ที นั้น สมาชิกทีมมีความรับผิดชอบในการเรียนร่วมกัน สนใจการทำงานของตนเองเท่าๆ กับการทำงานของสมาชิกทีม ส่วนการเรียนเป็นกลุ่ม ส่วนมากสมาชิกไม่มีความรับผิดชอบร่วมกัน จะรับผิดชอบเฉพาะงานของตนเองเท่านั้น เช่น แบ่งงานกันทำ แล้วนำผลงานนั้นมารวมกัน
4. จุดมุ่งหมายของการเรียนแบบ ที่ จี ที คือ การให้สมาชิกทุกคนใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงานในทีม โดยยังคงรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อสมาชิกทีม ส่วนการเรียนเป็นกลุ่มนั้น มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การทำงานให้สำเร็จเท่านั้น
5. นักเรียนที่เรียนแบบ ที่ จี ที จะได้รับการฝึกทักษะทางสังคมที่จำเป็นต้องใช้ในขณะทำงาน โดยจะฝึกก่อนเริ่มการเรียนการสอน แต่ทักษะเหล่านี้จะถูกกลืนหายไปในการเรียนแบบเป็นกลุ่ม

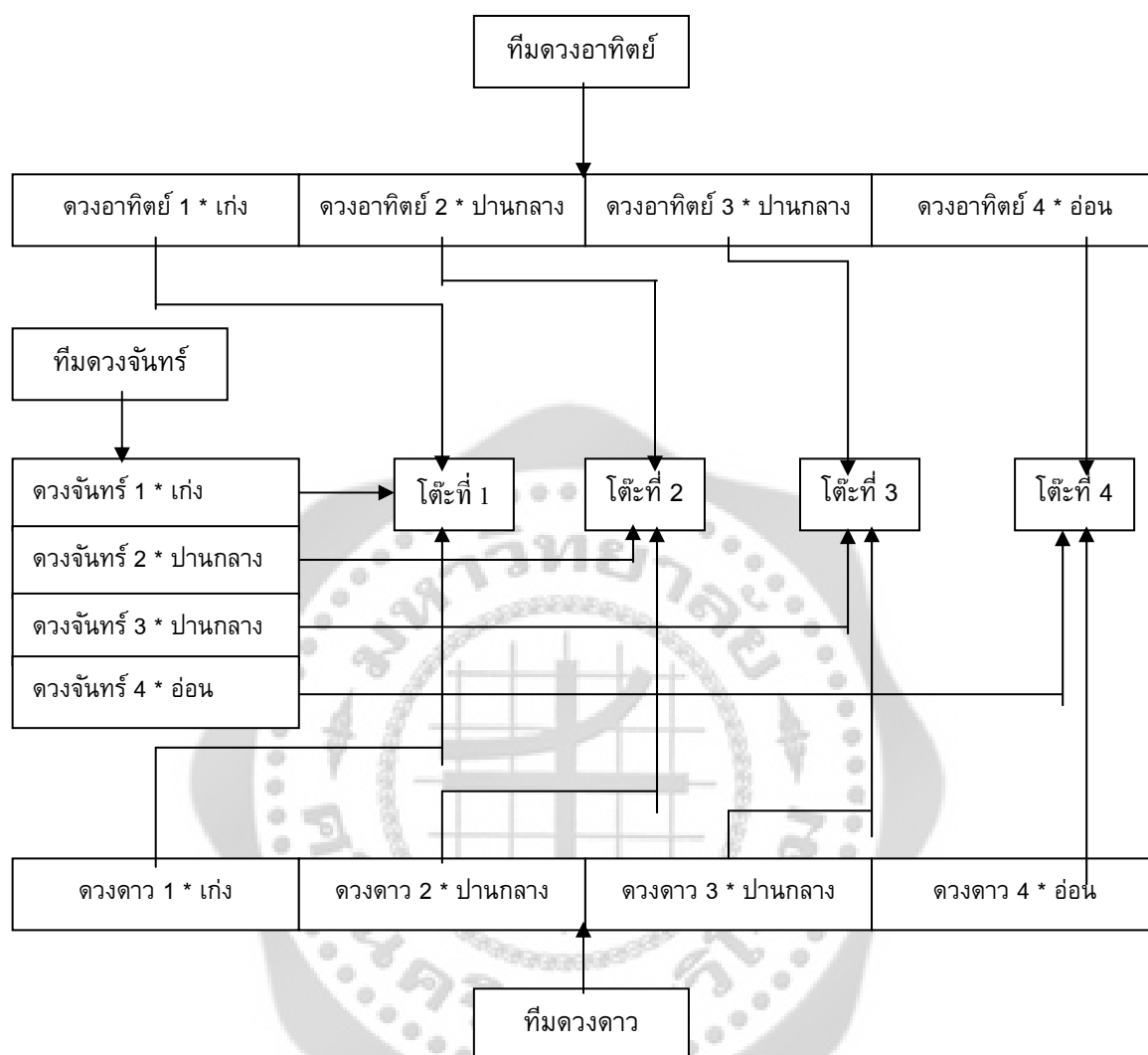
6. การเรียนแบบ ที่ จี ที่ ครูเป็นผู้กำหนดวิธีการในการทำงาน เพื่อให้ทีมดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในการเรียนเป็นกลุ่มนั้นให้สมาชิกกลุ่มส่วนมากจัดการกันเอง

7. จากที่กล่าวมา สรุปเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

การเรียนแบบ ที่ จี ที่	การเรียนเป็นกลุ่ม
1. สมาชิกมีความสามารถแตกต่างกัน 2. ใช้วิธีสับเปลี่ยนกันปฏิบัติหน้าที่ 3. รับผิดชอบงานของตนเอง 4. เน้นผลงานและสัมพันธภาพ 5. มีการฝึกทักษะทางสังคม 6. มีวิธีการทำงานเป็นทีม	1. สมาชิกมีความสามารถใกล้เคียงกัน 2. วิธีคัดเลือกผู้ปฏิบัติหน้าที่ 3. รับผิดชอบเฉพาะงานของตนเอง 4. เน้นเพียงผลงาน 5. ไม่มีการฝึกทักษะทางสังคม 6. ไม่มีวิธีการทำงานเป็นกลุ่ม

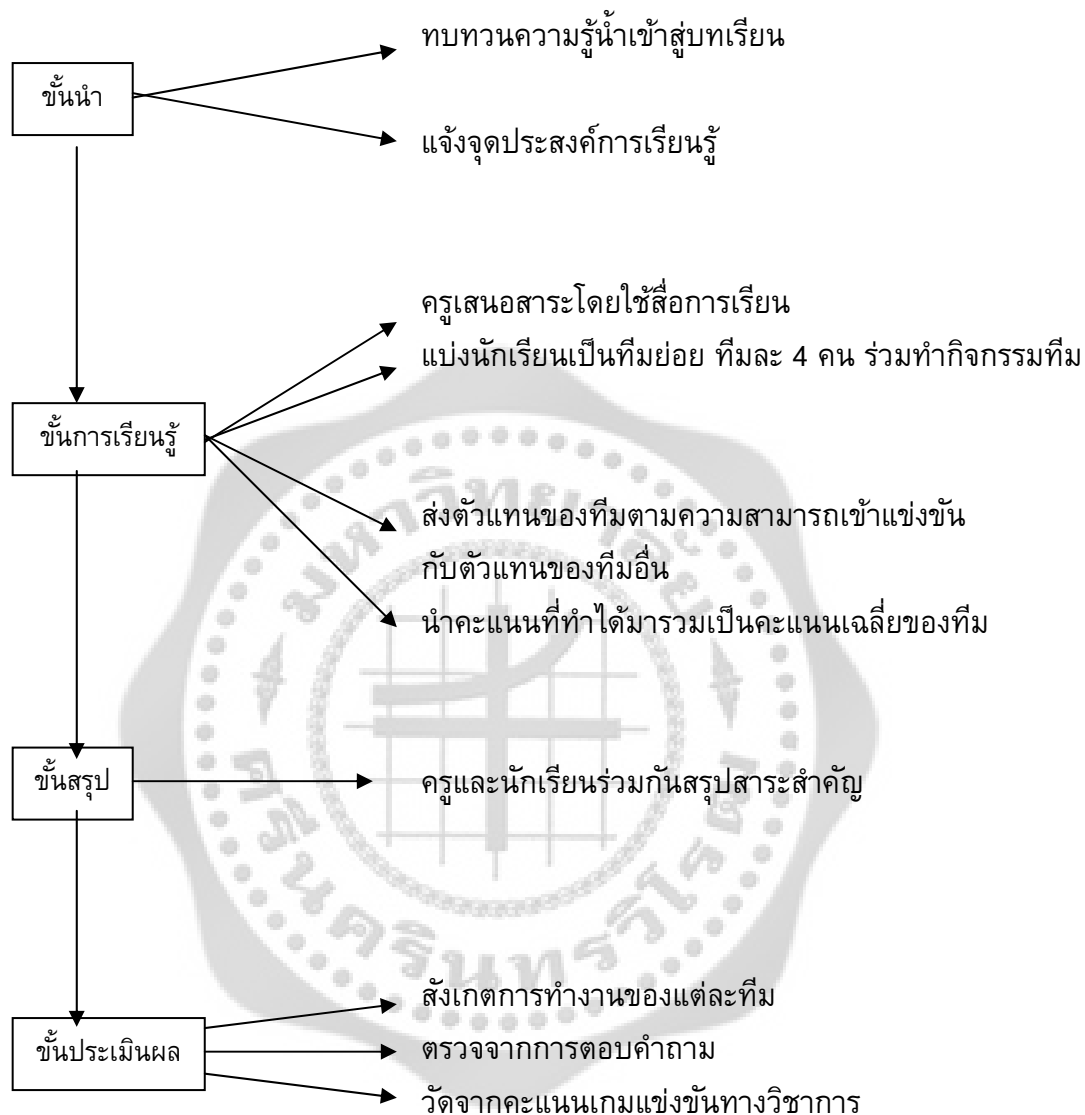
ภาพประกอบ 2 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบ ที่ จี ที่ กับการเรียนเป็นกลุ่ม

รูปแบบของการส่งตัวแทนเข้าแข่งขันในการเรียนแบบ ที่ จี ที



ภาพประกอบ 3 แสดงรูปแบบของการส่งตัวแทนเข้าแข่งขัน

ลำดับขั้นตอนการสอนแบบเทคนิค ที จี ที (Team – Game Tournament)
ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามภาพประกอบดังนี้



ภาพประกอบ 4 แสดงขั้นตอนการสอนแบบเทคนิค ที จี ที

2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค TGT

ผลงานวิจัยที่เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างวิธีเรียนแบบ ที จี ที (Team – Game Tournament) กับวิธีปกติ ได้มีผู้ทำการศึกษา และวิจัยมาแล้วทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

อรษา เจริญพร (2524: 101) ศึกษาผลของเงื่อนไขการแข่งขันที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่มีการแข่งขัน และกลุ่มที่ไม่มีการแข่งขันไม่แตกต่างกัน

เกษม วิจิโน (2535: 107) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และการให้ความร่วมมือต่อกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ TGT กับกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครูของ สสวท.พบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการให้ความร่วมมือต่อกลุ่มสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รัตนา เจียมบุญ (2540: 53) ได้ทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ TGT กับการสอนตามคู่มือครู พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ TGT และนักเรียนที่เรียนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง (2525 : 51) ศึกษาเรื่องการทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในการทำการบ้านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดโปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม 15 ครั้ง กับนักเรียนที่เรียนตามปกติ ผลการทดลองพบว่า หลังการฝึกกิจกรรมกลุ่มแล้ว นักเรียนในกลุ่มทดลองมีการพัฒนาด้านความมีวินัยในตนเองสูงขึ้น และสูงกว่ากลุ่มควบคุม

วิไล พิพัฒน์มงคลพร (2535: 82) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการสอนโดยวิธีกลุ่มเพื่อช่วยเพื่อนกับการสอนปกติ ผลการทดลองพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยกลุ่มเพื่อช่วยเพื่อนสูงกว่าการสอนตามปกติ

เกษม วิจิโน (2535: 107) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และการให้ความร่วมมือต่อกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ ที จี ที กับกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครูของ สสวท. ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการให้ความร่วมมือต่อกลุ่มสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รัตนา เจียมบุญ (2540: บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบการสอนที่ใช้กิจกรรมการสอนแบบ ที จี ที กับนักเรียนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศรียรรณ ณ วงศ์ษา (2542: บทคัดย่อ) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรม ที จี ที และการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยต่างประเทศ

ดูบอยส์ (Dubois. 1990: 408) ได้ศึกษาวิธีสอนแบบ STAD และ TGT โดยศึกษากลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 นักเรียนเรียนรู้จากครูที่ผ่านการอบรมการสอนทั้งสองแบบ และใช้วิธีสอนทั้งสองแบบ กลุ่มที่ 2 นักเรียนเรียนรู้จากครูที่ผ่านการอบรมการสอนทั้งสองแบบ แต่ไม่ใช้วิธีสอนทั้งสองแบบ กลุ่มที่ 3 นักเรียนเรียนรู้จากครูที่ไม่ผ่านการอบรมวิธีสอนทั้งสองแบบ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนกลุ่มที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกับกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เจตคติทั้ง 3 กลุ่มไม่แตกต่างกัน

เดอวรีเย เอ็ดเวิร์ด และเวลส์ (Dervries, Edwards; & Wells. 1974) ได้ทำการวิจัยทางด้านสังคมกับนักเรียนระดับ 10 – 12 จำนวน 191 คน เป็นเวลา 12 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เดอวรีเย เมสคอน และแซกมันต์ (Dervries, Mescon; & Shackman. 1975 a) ได้ทำการวิจัยทางด้านภาษากับนักเรียนระดับ 3 จำนวน 53 คน เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เดอวรีเย เมสคอน และแซกมันต์ (Dervries, Mescon; & Shackman. 1975 b) ได้ทำการวิจัยทางด้านศัพท์และการโต้ตอบทางภาษากับนักเรียนระดับ 3 จำนวน 53 คน เป็นเวลา 5 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เดอวรีเย และ เมสคอน (Dervries; & Mescon. 1975) ได้ทำการวิจัยทางด้านภาษากับนักเรียนระดับ 3 จำนวน 60 คน เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สลาบิน (Slavin. 1977) ได้ทำการวิจัยทางด้านสังคมศึกษากับนักเรียนระดับ 7 – 9 จำนวน 57 คน เป็นเวลา 10 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดูบอยส์ (Dubois. 1990: 408) ได้ศึกษาวิธีสอนแบบ STAD และ TGT โดยศึกษากลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 นักเรียนเรียนรู้จากครูที่ผ่านการอบรมการสอนทั้งสองแบบและใช้วิธีการสอนทั้งสองแบบ กลุ่มที่ 2 นักเรียนเรียนรู้จากครูที่ผ่านการอบรมการสอนทั้งสองแบบแต่ไม่ใช้วิธีการสอนทั้งสองแบบ กลุ่มที่ 3 นักเรียนเรียนรู้จากครูที่ไม่ผ่านการอบรมการสอนทั้งสองแบบ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกับกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เจตคติทั้ง 3 กลุ่มไม่แตกต่างกัน

จากงานวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศตามที่กล่าวมา ทำให้สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ ที จี ที สามารถช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีความมีความรับผิดชอบดีขึ้นจากการร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ ที จี ที ที่นำมาใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตที่ดีได้

3.เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

3.1ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

ทิตนา แคมณี (2536: 15) กล่าวว่า กลุ่มสัมพันธ์หรือกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นศัพท์ที่ใช้ในความหมาย ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Group Dynamics หรือ Group Process ในภาษาไทยใช้ชื่อต่างๆ กัน เช่น พลักรุ่ม พลวัตรกลุ่ม กระบวนการกลุ่ม และกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น

กลุ่มสัมพันธ์ ในที่นี้จะหมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของกลุ่มคนที่มีความกระทบต่อกัน โดยเฉพาะในสถานที่ ที่ต้องทำงานร่วมกัน การศึกษาเรื่องกลุ่มสัมพันธ์จึงเป็นการศึกษาความรู้ที่จะช่วยให้คนสามารถที่จะทำงานร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ในปัจจุบัน ความรู้จำนวนมากเหล่านี้ได้มาจากข้อความรู้ในศาสตร์สาขาพฤติกรรมศาสตร์ เช่น ความรู้เกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติของกลุ่ม พฤติกรรมการรวมกลุ่ม ลักษณะและบทบาทของสมาชิกกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม รูปแบบของการสื่อสารระบบการทำงานและยุทธวิธีแก้ปัญหาความขัดแย้ง

ผ่องศรี เกียรติเลิศนภา (2530: 2 – 3) กล่าวว่า กลุ่มสัมพันธ์ มีลักษณะพิเศษคือ เป็นการศึกษาจากประสบการณ์โดยผู้เรียนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้และปฏิบัติงานจริงตามที่จัดขึ้น ทำให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีชีวิตชีวา สนุกสนาน และท้าทายความคิดความสามารถของตน รวมทั้งผู้เรียนจะได้รับความรู้อย่างกว้างขวางจากสมาชิกคนอื่นๆ ด้วย

หลุย จำปาเทศ (2522: 48) ให้คำจำกัดความดังนี้ กลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics) หมายถึง วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีปฏิริยาโต้ตอบแก่กันในกลุ่มอิทธิพลต่างๆ ที่มีต่อกัน ลักษณะของสมาชิกกลุ่มผู้นำ ผู้ตาม ตลอดจนการแก้ปัญหาของกลุ่มว่า กลุ่มมีเทคนิคหรือวิธีการในการแก้ปัญหาอย่างไรและวิธีการไหนได้ผลมากที่สุด

สมศักดิ์ คำอ่อน (2532: 5) กล่าวว่า กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้สมาชิกได้กระทำร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อช่วยให้สมาชิกภายในกลุ่มเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งให้เกิดเจตคติที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ได้เรียนรู้มาจากการทำกิจกรรมดังกล่าว

3.2กลุ่มสัมพันธ์กับการเรียนการสอน

ทิตนา แคมณี (2536: 24 – 25) กล่าวว่า ในการศึกษาเรื่องกลุ่มสัมพันธ์ นิยมใช้วิธีการศึกษาแบบห้องปฏิบัติการและฝึกแบบเข้ม กล่าวคือ ผู้ศึกษาจะได้ศึกษาจากพฤติกรรมของคนอื่นที่มาร่วมกิจกรรมนั้นจะมีโอกาสทดลอง และเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น โดยการใช้การรวมกลุ่มซึ่งเสมือนห้องปฏิบัติการ การศึกษาในลักษณะดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะต่อเนื่อง และเข้มข้นเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและแน่นแฟ้น วิธีการศึกษาหรือการเรียนรู้ตามลักษณะดังกล่าวนี้ เมื่อวิเคราะห์แล้ว พบว่า มีพื้นฐานความเชื่อถือเกี่ยวกับการเรียนรู้และหลักการสอนดังนี้

หลักการเรียนรู้

การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้าผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และมีส่วนร่วมในการเรียนของตนเอง

1.การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ กัน มิใช่เกิดจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว ประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ

2.การเรียนรู้ที่ดีต้องเกิดจากการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจ จึงช่วยให้ผู้เรียนจดจำ และสามารถนำการเรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองนั้น มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและจดจำได้ดี

3.การเรียนรู้กระบวนการนั้นมีความสำคัญ เพราะกระบวนการเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่าง ๆ ที่ตนต้องการ ผลงานต่าง ๆ จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกระบวนการเป็นสำคัญ ดังนั้น การเรียนรู้ที่ดีจึงต้องเน้นกระบวนการด้วย

4.การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ การช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ มากขึ้นและเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

หลักการสอน

ความเชี่ยวชาญในการเรียนรู้ดังกล่าวจะสะท้อนไปสู่หลักการสอนที่ใช้การสอนในเรื่องกลุ่มสัมพันธ์ โดยทั่ว ๆ ไป ครูผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการเรียนรู้ ดังนี้

1.ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนได้มีบทบาทเป็นผู้กระทำ รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม มีความกระตือรือร้นที่จะเรียน และเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2.ยึดกลุ่มเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ได้พูดคุย ประชุมหารือ หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น รวมทั้งได้เรียนรู้ข้อมูลและทักษะที่กว้างขวางและหลากหลาย

3.ยึดการค้นพบด้วยตนเอง เป็นวิธีการสำคัญในการเรียนรู้ โดยครูพยายามจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใด ๆ ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนจะจดจำได้ดี มีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียนและมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับการบอกเล่าจากคนอื่น

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่า ความสำคัญของการใช้หลักการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ ครูผู้สอนจะเน้นหลักการเรียนรู้และหลักการสอนที่เน้นกระบวนการเป็นสำคัญ ได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนอย่างทั่วถึงและมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีการพูดคุย ประชุมหารือ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ยังได้เรียนรู้พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น มีการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเองจาก

การเตรียมการสอนกลุ่มสัมพันธ์

ทศพร มณีศรีขำ (2539: 97 – 98) กล่าวถึง การเตรียมการสอนกลุ่มสัมพันธ์ ผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอน ซึ่งในการจัดทำแผนการสื่อนั้นมีรายละเอียด ดังนี้

1.การตั้งจุดมุ่งหมาย ครูจำเป็นต้องตั้งจุดมุ่งหมายที่เป็นเชิงพฤติกรรม อาจมีทั้งจุดมุ่งหมายด้านเนื้อหาและด้านกลุ่มสัมพันธ์ หรือเฉพาะด้านกลุ่มสัมพันธ์เท่านั้น

2.การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ ในการสอนตามหลักกลุ่มสัมพันธ์โดยส่วนใหญ่มักประกอบไปด้วยขั้นตอนในการสอน ดังนี้ คือ

2.1 ขั้นนำ คือ การปูพื้นผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนหรือสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา

2.2 ขั้นกิจกรรม คือ เป็นการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามกิจกรรมที่เตรียมไว้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์โดยตรง สามารถนำมาอภิปรายและวิเคราะห์ได้หลักจากปฏิบัติกิจกรรมสิ้นสุดลง

2.3 ขั้นอภิปราย คือ การให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการได้แสดงความรู้สึก ความคิดเห็น หลักจากที่ได้ทำกิจกรรมเสร็จไปแล้ว ในขั้นนี้ ครูจะต้องเป็นผู้นำทาง ช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์พฤติกรรมต่างๆ และอภิปรายร่วมกันจนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ หลังจากที่ได้เรียนรู้ได้ร่วมกันอภิปรายจนเกิดความเข้าใจตามที่ต้องการแล้ว ครูผู้สอนจะต้องช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดต่อไปถึงการนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริง หลังจากนั้นครูผู้สอนและผู้เรียนต้องช่วยกันสรุปถึงการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

3.การประเมินผล การประเมินผลเป็นเรื่องที่สำคัญ หลังจากเสร็จสิ้นการสอนแล้ว ครูผู้สอนจำเป็นต้องประเมินผลดูว่า ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

กิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ หลักการเรียนรู้ และหลักการสอนของกลุ่มสัมพันธ์มีอยู่หลายวิธี ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2536: 27 – 28) กล่าวไว้ ดังนี้

1.เกม (Game) เป็นวิธีการหนึ่งสามารถนำไปใช้ในการสอนได้เป็นอย่างดี โดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติขึ้น ให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตนเองภายใต้ข้อตกลง หรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ โดยผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันมีผลออกมาในรูปของการแพ้การชนะ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนอีกด้วย

2.บทบาทสมมติ (Role – Play) เป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่ได้รับการนิยมนำมาใช้ในการสอน วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมา แล้วให้ผู้เรียนสวมบทบาทนั้น และแสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสวิเคราะห์ถึงความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเองอย่างลึกซึ้ง และยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย

3.สถานการณ์จำลอง (Simulation) เป็นการจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้นและมีปฏิกริยาตอบโต้กัน วิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองพฤติกรรมต่างๆ ในสถานการณ์จริง ผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดง เพราะอาจจะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่ได้รับจนเกินไป

4.กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งที่ใช้เรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงนำมาดัดแปลง และใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ตนได้รับอย่างถี่ถ้วน และการอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีต่างๆ ที่คล้ายคลึงกับชีวิตมาใช้ จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความจริง มีส่วนทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

5.ละคร (Acting or Dramatization) เป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนทดลองแสดงบทบาทตามที่เขียนหรือกำหนดให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมบทบาทตามที่กำหนดไว้ โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเองเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้นๆ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจความรู้ เหตุผล และพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจกัน นอกจากนั้นการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกัน จะเป็นการช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน และได้ฝึกการทำงานร่วมกันด้วย

6.กลุ่มย่อย (Small Group) เป็นวิธีการที่ใช้กันมานานแล้วและเล็งเห็นว่าเป็นประโยชน์ในการเรียนของผู้เรียนมาก วิธีการนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนในการแสดงออกและช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำวิธีการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้และการสอนกลุ่มสัมพันธ์ ดังนี้ คือ สถานการณ์จำลอง เกม และบทบาทสมมติ

3.3 ลำดับขั้นการเรียนรู้ของกลุ่มสัมพันธ์

เยาพา เดชะคุปต์ (2522: 228 – 231) ได้จัดลำดับขั้นการเรียนรู้ของกลุ่มสัมพันธ์ไว้เป็น 4 ระยะ ดังนี้ คือ

1 ระยะการมีส่วนร่วม ระยะนี้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มและเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง อันผลของการเรียนรู้นั้นเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เรียนโดยตรง การมีส่วนร่วมของผู้เรียนจะเน้นการมีส่วนร่วมในทุกๆ ด้าน ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติหรือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการค้นคว้าสืบสวนสิ่งที่ต้องการการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.2 การมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งที่ได้กระทำนั้นจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในกลุ่ม ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การรับรู้แนวคิดและการเรียนรู้ด้านเนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดี และช่วยให้จำเนื้อหาได้นาน

1.3 การมีส่วนร่วมทางปัญญาหรือสมอง ได้แก่ การเรียนรู้ที่เกิดจากการเห็นจริงหรือการประจักษ์แจ้ง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และสร้างแนวคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้นั้น จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียน เป็นแนวทางในการพัฒนาความคิด และเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การตัดสินใจ การวิเคราะห์ และสรุปสิ่งที่เรียนรู้นั้นด้วยตนเอง

1.4 การมีส่วนร่วมทางสังคม ได้แก่ การมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและเกิดผลดีอีกด้วย

2 ระยะวิเคราะห์ เป็นระยะที่ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ทันทีหลังจากที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมไปแล้ว จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างกว้างขวาง สามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองดีขึ้น

3 ระยะสรุปและประยุกต์หลักการเป็นระยะที่ผู้เรียนรวบรวมแนวคิดที่ได้ค้นพบจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นแล้วนำมาสรุปเป็นหลักการของตนเอง ผู้เรียนสามารถนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับตนเองได้ การประยุกต์นั้นทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ

3.1 การประยุกต์เพื่อการปรับปรุงบุคลิกภาพ หรือการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นและเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ในอนาคต เพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ตลอดจนช่วยในการคิดค้น และประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ขึ้น

3.3 ระยะการประเมินผล ผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม จากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะ และติชมร่วมกันกับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า การเข้ากลุ่มสัมพันธ์ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่ง และการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันกับกลุ่ม มีการวิเคราะห์การอภิปรายร่วมกัน และนำแนวคิดที่ได้พบจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนั้น มาสรุปและนำไปประยุกต์ใช้เป็นหลักของตนเอง เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปรับตัวและดำเนินชีวิตประจำวัน ตลอดทั้งมีการประเมินผลในการเรียนรู้ของตนเองร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

นอกจากนี้ สิริวรรณ ศรีพหล (2536: 224 – 225) กล่าวถึงประโยชน์ของกลุ่มสัมพันธ์ที่ผู้เรียนจะได้รับ เมื่อผู้สอนจัดสภาพการเรียนรู้การสอน โดยยึดลักษณะให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม ดังนี้คือ

1.เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้เกิดทัศนคติที่ดี และถูกต้องเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันว่า การทำงานจะต้องทำงานเป็นกลุ่มจึงจะประสบความสำเร็จ คนเราจะทำงานโดยโดดเดี่ยวเสมอไปไม่ได้

2.เป็นการฝึกและให้ทัศนคติแก่ผู้เรียนว่า บุคคลอื่นๆ มีค่าเสมอกัน ต้องให้การยอมรับและเคารพความเป็นคนของผู้อื่น ทั้งในด้านความคิดและการกระทำ โดยไม่ยึดถือหรือมองตนเองเป็นศูนย์กลาง

3.เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้เข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาท ทั้งของตนเองและสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ เช่น บทบาทในการเป็นผู้นำ หรือบทบาทในการเป็นผู้ตาม เป็นต้น

4.เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และฝึกฝนทักษะทางด้านสังคม หรือการมีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

5.เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เพราะการเป็นสมาชิกของกลุ่มย่อมได้รับมอบหมายงานให้ปฏิบัติ การเรียนโดยการฝึกปฏิบัติจะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยตรง

6.เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในด้านความคิดร่วมกับกลุ่ม เช่น ทักษะในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ เป็นต้น

7.เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ เพื่อเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน เช่น การยอมรับและปฏิบัติตามมติของกลุ่ม เป็นต้น

8.เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีทางความเป็นประชาธิปไตยทั้งในด้านความคิดและการกระทำ

9.ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจใจตนเอง ทำให้เขารู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อกลุ่ม เช่นการที่กลุ่มยอมรับความคิดของเขา การที่กลุ่มเปิดโอกาสให้เขาแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เป็นต้น ความภาคภูมิใจใจนี้เองที่เป็นแรงผลักดันให้คนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าพูด กล้าตัดสินใจ ทักษะดังกล่าวจะทำให้เกิดความมั่นใจต่อมา

10. สร้างค่านิยมในเรื่องความสามัคคี การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น

นอกจากประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับแล้ว สนการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ อิทธิพลของกลุ่มยังมีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิก ทั้งในด้านส่วนตัว และพฤติกรรมทางสังคม คือ กระตุ้นให้เกิดกำลังใจแก่สมาชิก สมาชิกได้แสดงออก สมาชิกเข้าใจตนเอง สนองความต้องการของสมาชิก สมาชิกมีความกระตือรือร้นเกิดการตัดสินใจและสามารถแก้ปัญหา ลดความคับข้องใจ ไม่ประพฤติดพฤติกรรมออกนอกกลุ่มนอกทาง เสริมสร้างสุขภาพทางกายและใจ สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และยอมรับในปทัสถานร่วมกัน ดังนั้น กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีการที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยที่ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายการเรียน (ทศพร มณีศรีขำ. 2539: 114)

3.4 ขนาดของกลุ่มสัมพันธ์

จำนวนสมาชิกภายในกลุ่มจะมีผลกระทบต่อคุณภาพการมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ตลอดจนการสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม โดยมีผู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับขนาดของกลุ่มไว้ดังนี้

คมเพชร ฉัตรสุกกุล (2530: 26) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มอาจจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพิจารณาธรรมชาติของการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม กลุ่มที่มีขนาดแตกต่างกันจะทำให้มีปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไปด้วย หากกลุ่มที่มีสมาชิกมากเกินไปความจำเป็นสมาชิกจะต้องทำงานซ้ำซ้อนกัน บางคนคาดหวังจะได้รับผิชอบทั้งหมด ในขณะที่คนอื่นคับข้องใจที่ไม่มีงานทำ ไม่ได้ใช้ทักษะที่ตนเองมีอยู่ ขนาดของกลุ่มไม่ควรเกิน 15 คน กลุ่มจะใหญ่เท่าใดขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ จุดมุ่งหมายของกลุ่ม แหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือและระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่ม

ชอร์ว (Shaw. 1981: 3) กล่าวว่า กลุ่มย่อยควรมีสมาชิก 10 คนเป็นอย่างมาก หากมีสมาชิกจำนวน 30 คน ขึ้นไป ก็จะเป็นกลุ่มใหญ่ แต่อาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ และมีความคิดเห็นว่าการมีสมาชิกมีปัญหาคำคัญ แต่ต้องประกอบอื่นๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ของสมาชิกและการร่วมมือในการทำงานของสมาชิกจะมีความสำคัญต่อการทำงานของกลุ่มมากกว่า

จำเนียร โชติช่วง (2521: 26) ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในวงการศึกษา มักจะมีสมาชิกไม่เกิน 15 คน เพราะจะทำให้เห็นความสำคัญของสมาชิกได้อย่างใกล้ชิด และในด้านการเรียนรู้ก็จะได้ผลดีกว่ากลุ่มขนาดใหญ่

จากเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า การทำงานของกลุ่มสัมพันธ์ ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดควรมีสมาชิกกลุ่มได้ไม่เกิน 15 คน เพราะจะทำให้สมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และจะทำให้การเรียนรู้ในการทำงานกลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.5 เวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่ม

แพทเทอร์สัน (Patterson. 1973: 105) กล่าวว่า การทำกิจกรรมกลุ่มควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง หากเวลาของการเข้าร่วมกลุ่มมีน้อยอาจจัดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง สำหรับช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ควรใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมงในระดับเด็กประถมศึกษา และเด็กอาจเกิดความเบื่อหน่ายได้

ทรอทเซอร์ (ซูชัย สมิทธิไกร. 2527: 18 – 19; อ้างอิงจาก Trotzer. 1977: unpagged) กล่าวว่า ในการกำหนดระยะเวลาและความถี่ของการเข้าร่วมกลุ่ม หากจัดในสถาบันการศึกษา จะต้องพิจารณาถึงการจับตาเรียนของนักเรียนด้วย โครงเรียนที่เป็นสถานศึกษาส่วนใหญ่จะจัดการเรียนเป็นคาบๆ ละ 50 นาที เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดได้ว่า ควรใช้เวลาในการเข้าร่วมกลุ่มนานเท่าใด สำหรับจำนวนครั้งของการเข้าร่วมกลุ่มนั้น ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของกลุ่มและธรรมชาติของสมาชิกกลุ่ม แต่อย่างน้อยที่สุดควรจะได้มีการเข้าร่วมกลุ่มไม่น้อยกว่า 8 ครั้งถ้ามากกว่า 8 ครั้ง ก็เป็นการดี

สรุปได้ว่า เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง และในการเข้าร่วมกลุ่ม ไม่ควรน้อยกว่า 8 ครั้ง สำหรับช่วงเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมกลุ่ม ไม่ควรใช้เวลาเกิน 1 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายได้

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

งานวิจัยในประเทศ

จริยา วิไลวรรณ (2532: 68) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพลศึกษา จังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักศึกษาดีขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อจนา ศรีสุพล (2534: 64 – 65) ได้ศึกษา ผลของกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาปีที่ 1 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า ในระหว่างการฝึก ได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มอย่างเต็มที่ ทำให้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น มีการปฏิบัติงานร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้รับความรู้สามารถพัฒนาบุคลิกภาพให้เกิดความเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น สามารถแก้ไขข้อบกพร่อง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสัมพันธภาพในการทำงาน การเรียน และอยู่ร่วมกันทำให้บุคคลมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

นอกจากนี้ ฤทัยรัตน์ ธรเสนา (2535: 100) ได้ศึกษา การพัฒนาอัตมโนทัศน์ หลายมิติของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า การที่นักศึกษาพยาบาลได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและความสามารถของตนประสานความคิดของตนเองและกลุ่มทำให้นักศึกษาพยาบาลกล้าคิด กล้าทำมากยิ่งขึ้น เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความมั่นใจในตนเอง รวมทั้งตระหนักถึงคุณค่า และเกิดทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

งานวิจัยในต่างประเทศ

วิลสัน (Willson. 1993: 1154 - A) ได้ศึกษาการให้คำแนะนำการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อความพร้อมในการแสดงละครในมหาวิทยาลัย รัฐฟลอริดา ผลการศึกษา พบว่า การได้รับคำแนะนำในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกก่อนการซ้อมละครจะเกิดผลดี และมีประโยชน์มาก นับว่าเป็นกระบวนการในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน เพราะความพยายามที่จะแสดงละครให้ได้ดีนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ ประสานสอดคล้องและสัมพันธ์กัน คือ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก และความพอใจในการทำงานให้บุคคลประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

เวลที (Welty. 1993: 548) ได้ศึกษา บทบาทของผู้สอนและการได้รับประโยชน์จากการฝึกกลุ่มสัมพันธ์โดยการเรียนรู้จากวิดีโอเทป ผลการศึกษาพบว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับโดยใช้วิดีโอเทปเป็นสื่อที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ระดับหนึ่งและวิธีการสอนที่เน้นกลุ่มสัมพันธ์เป็นพื้นฐานทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยการเปิดเผยตนเอง ทำให้รู้สึกว่าคุณค่า

บาร์รอน (Barron. 1993: 4393 - B) ได้ทำการศึกษา ความร่วมมือในการแก้ปัญหา ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับการทำงานคนเดียว โดยการทดลองการทำงานและอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพของบุคคลกับกลุ่มในระยะเวลาอันสั้น ในมหาวิทยาลัยเดอรัม ผลการศึกษาพบว่า การทำงานเป็นทีมจะทำให้การดำเนินงานสำเร็จเป็นที่เชื่อถือได้แตกต่างกับการทำงานคนเดียว การทำงานเป็นทีมจะมีประโยชน์ในด้านการวางแผน การแสดงความคิดเห็นร่วมกันและแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีมทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จสูง และการที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น มีองค์ประกอบสำคัญ คือ การบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้แก่ ความพยายามในการที่จะพิจารณาในการแก้ไขปัญหา โดยการที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น การเปิดเผยความรู้สึกของตนเอง การสื่อสาร ความร่วมมือ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จากงานวิจัยในประเทศและในต่างประเทศดังกล่าว สรุปได้ว่า กลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีการหนึ่งที่บุคคลได้มีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม ได้ปฏิบัติงานร่วมกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นภายในกลุ่ม ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายสามารถพัฒนาเจตคติต่อการเรียนรู้สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันในการทำงาน และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้

4. เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา

4.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement) เป็นคุณลักษณะเกี่ยวกับความรู้ความสามารถที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่างๆ และประสบการณ์อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ และแนวทางในการวัดผลประเมินผล หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้ คือ

ทบวงมหาวิทยาลัย (2525) ได้ให้ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากเนื้อหาความรู้ และกระบวนการแสวงหาความรู้ในเรื่องต่างๆ

สมบุญ ชิตพงศ์ และคนอื่นๆ (2540: 6-7) กล่าวถึงการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ซึ่งสอดคล้องกับ อำนวย รุ่งรัศมี (2525: 109 – 111) ไว้ว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ครูกำหนด และจะต้องพิจารณาถึงพฤติกรรมให้ครบทั้ง 3 ด้านดังนี้

1. ด้านความคิด (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับกระบวนการต่างๆ ทางสติปัญญาและสมอง เช่น การจดจำข้อเท็จจริง ความเข้าใจ ความคิด การตั้งปัญหา และสมมติฐาน

2. ด้านความรู้สึก (Affective Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวกับการเจริญเติบโตและพัฒนาการในด้านความสนใจ คุณค่า ความซาบซึ้ง และทัศนคติ หรือเจตคติต่าง ๆ ของนักเรียน

3. ด้านการปฏิบัติ (Psycho-motor Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติและดำเนินการ เช่น การทดลอง การสาธิต เป็นต้น

ไพศาล หวังพานิช (2526: 9) ได้กล่าวถึง ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement) หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนพฤติกรรม และประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนที่พัฒนาขึ้นมาจากการฝึกอบรมสั่งสอนโดยตรง หรือ พฤติกรรมที่เป็นผลจากการเรียนของเด็กซึ่งได้แก่ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการประเมินค่า

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2530: 3) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า หมายถึง คุณลักษณะรวมทั้งความรู้ความสามารถ หรือประสบการณ์ทั้งปวงที่บุคคลได้รับจากประสบการณ์การเรียนการสอน ทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ

อารมณ เพชรชื่น (2527: 46) ได้กล่าวถึงความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า หมายถึงผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน การฝึกฝน หรือประสบการณ์ต่างๆ ทั้งที่โรงเรียน ที่บ้าน และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ

จากความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งปวงตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก็คือความรู้ความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ทั้งปวงที่ได้กับจากการฝึกอบรม และเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน

4.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ แตกต่างกันไปพอจะสรุปได้ ดังนี้

พีระยุทธ์ สันติวัน (2533) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไว้ว่า ได้แก่องค์ประกอบทางด้านตัวนักเรียน เช่น ความรู้สึกรู้สึกคิด กับตนเอง สุขภาพร่างกายความสนใจ สติปัญญา การปรับตัว ความมุ่งมั่น แรงจูงใจ เพศ และอายุ ความบกพร่องของร่างกาย ลักษณะทางกรรมพันธุ์ วุฒิภาวะ รูปแบบการใช้เวลา เป็นต้น องค์ประกอบทางด้านโรงเรียน เช่น ขนาดของโรงเรียน ความพร้อมทางด้านบุคลากร และสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียน และบริเวณโรงเรียนเรียน แหล่งค้นคว้าหาความรู้ต่างๆ เป็นต้น

ดลาอุสมีย์ (สัมภาษ์ จัตตบุผา. 2529: อ้างอิงจาก Dlusmier. n.d.) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า มีอยู่ 6 ด้านด้วยกัน คือ

1 คุณลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ ความพร้อมทางด้านร่างกาย และสติปัญญา ความสามารถทางด้านทักษะ ร่างกาย คุณลักษณะทางจิตใจ เช่น ความสนใจ แรงจูงใจ เจตคติ ค่านิยมความรู้สึกรู้สึกกับตนเอง ความเข้าใจในสถานการณ์ อายุ และเพศ

2 คุณลักษณะของผู้สอน ได้แก่ สติปัญญา ระดับการศึกษา ความรู้ในวิชาที่สอน การพัฒนาความรู้ ทักษะทางร่างกาย คุณลักษณะจิตใจ เช่น เจตคติ ค่านิยม ความรู้สึกรู้สึกกับตนเองสุขภาพร่างกาย ความเข้าใจในสถานการณ์ อายุ และเพศ

3 พฤติกรรมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการสอนทั้งหลาย เช่น วิธีสอน ปฏิสัมพันธ์ทางด้านความรู้ และความคิด

4 คุณลักษณะของกลุ่ม ได้แก่ โครงสร้าง เจตคติ ความสามัคคี และการเป็นผู้นำ

5 คุณลักษณะของพฤติกรรมเฉพาะตัวได้แก่การตอบสนองเครื่องมืออุปกรณ์ เป็นต้น

6 แรงผลักดันจากภายนอกได้แก่ ครอบครัว สื่อแวดล้อมทางสังคม อิทธิพลของศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

บลูม (Bloom.1976: 193) ได้กล่าวถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า มีอยู่ 3 ตัวแปรดังนี้

1 พฤติกรรมด้านปัญญา (Cognitive Entry Behavior) เป็นพฤติกรรมด้าน ความรู้ ความคิด ความเข้าใจ หมายถึง การเรียนรู้ที่จำเป็นต้องการเรียนรู้นั้น และมีมาก่อนเรียน ได้แก่ ความถนัด และพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนซึ่งเหมาะสมกับการเรียนรู้ใหม่

2 ลักษณะทางอารมณ์ (Affective Entry Behavior) เป็นตัวกำหนดด้านอารมณ์หมายถึง แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ความกระตือรือร้นที่มีต่อเนื้อหาที่เรียน รวมถึงทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อเนื้อหาวิชาต่อโรงเรียน และระบบการเรียนและมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง คุณภาพของการสอน (Quality of instruction) เป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพในการเรียนของผู้เรียนประกอบด้วย การชี้แนะ หมายถึง การบอกจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนและงานที่จะต้องทำให้นักเรียนทราบอย่างชัดเจน การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน เป็นต้น

4.3 เครื่องมือวัดพฤติกรรมการเรียนรู้

การวัดผลการเรียนรู้ หรือการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนจะมีความเชื่อถือได้นั้น ต้องมีเครื่องมือในการสอบวัดที่มีคุณภาพ เครื่องมือในการวัดผลการเรียนรู้

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2538: 4-7) ได้จำแนกไว้ดังนี้

1. แบบทดสอบ คือ เครื่องมือชนิดหนึ่งสร้างขึ้นอย่างเป็นขบวนการ และมีระบบเพื่อเป็นสิ่งชักนำให้ผู้ถูกสอบแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาให้สามารถสังเกตและวัดได้ แบบทดสอบแบ่งออกได้ 3 ชนิด คือ

1.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์สร้างขึ้นเพื่อจะวัดว่าผู้เรียนวิชาการที่เขาสอบนั้นมากน้อยเพียงใด เป็นเครื่องมือวัดความรู้ความสามารถทางวิชาการที่เรียนผ่านมาแล้วนั่นเอง หรือจะเรียกว่าแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ในอดีตก็ได้ การสอบไล่ปลายปี จัดอยู่ในแบบทดสอบประเภทนี้

1.2 แบบทดสอบความถนัดทางการเรียน แบบทดสอบชนิดนี้ มุ่งวัดความสามารถทั่วไป จุดมุ่งหมายของแบบทดสอบประเภทนี้เพื่อทำนายความสำเร็จในอนาคต เป็นการสอบดูศักยภาพของแต่ละบุคคล

1.3 แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ แบบทดสอบประเภทนี้จะวัดลักษณะของคนเช่น ความเป็นผู้นำ ความเกรงใจ ทักษะคติ ความสนใจ สภาพจิต เป็นต้น

2. แบบสอบถาม ใช้วัดความคิดเห็น หรือถามสิ่งที่ต้องการรู้ จากผู้ตอบ มี 3 แบบ ดังนี้คือ

2.1 แบบปลายปิด แบบสอบถามประเภทนี้ ถามโดยให้ผู้ตอบเลือกตอบจากคำตอบที่กำหนดให้ เช่น ชอบ ไม่ชอบ หรือให้ตอบตามช่องที่กำหนด

2.2 แบบปลายเปิด เป็นแบบสอบถามที่มีคำถามแล้วเว้นไว้ เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี

2.3 แบบรูปภาพ เหมาะสำหรับผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกการสอบถามต้องใช้คนที่ฝึกมาอย่างดีมีฉะนั้นการส่งภาพให้ดูเฉย ๆ จะไม่เกิดสิ่งเร้าและสิ่งตอบสนอง

3. การสัมภาษณ์ คือ การสนทนากันอย่างมีจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ที่เรากำหนดล่วงหน้า การสัมภาษณ์อาจเป็นแบบมาตรฐานมีระบบ คือ การถาม การตอบเตรียมไว้อย่างเป็นปรนัย อีกแบบเป็นการสัมภาษณ์ไม่เป็นระเบียบแบบแผน ไม่มีอะไรกำหนดไว้ตายตัว ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นเต็มที่

4. การสังเกต เป็นเครื่องมือวัดผลที่ต้องใช้ความสามารถของผู้สังเกตอย่างผู้สังเกตจะต้องมีความตั้งใจดี ระบบอวัยวะและการรับรู้ต้องดีเครื่องมือที่สำคัญของการสังเกต คือ หูกับตา การสังเกตเป็นวิธีการพื้นฐานที่ทำให้เราได้ข้อมูลตามที่ต้องการ การสังเกตใช้วัดพฤติกรรมภายนอกได้ดี

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

5.1 ความหมายของความรับผิดชอบ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของ ความรับผิดชอบ (Responsibility) ไว้แตกต่างกัน ดังนี้

กูต (ศิริพันธ์ วรรณกิจ. 2545: 8; อ้างอิงจาก Good. 1959: 498) ได้กล่าวว่าในหนังสือ Dictionary of Education ได้ให้ความหมายของคำว่าความรับผิดชอบไว้หลายนัย เช่นนัยแรกได้อธิบายว่าเป็นหน้าที่ประจำของแต่ละบุคคลเมื่อได้รับมอบหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนอีกนัยหนึ่งให้ความหมายไว้ว่าการปฏิบัติงานและหน้าที่โดยเฉพาะที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุดตามความหมายของตน

ฟังก์ และแวกเนลส์ (Funk; & Wagnall. 1961: 1073) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบ คือ การแสดงออกถึงความรับผิดชอบ และรับชอบในการกระทำของตนเอง มีความซื่อสัตย์ไว้ใจได้ สามารถจัดหาเงิน และทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังหมายถึง ความสามารถในการตอบสนองต่อหน้าที่หรือข้อตกลงที่ตั้งไว้ตามอุดมคติ กฎของศีลธรรมและหลักธรรมอีกด้วย

แคทเทล (Cattell. 1963: 145) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีความสามารถในการรับผิดชอบไว้ว่า คือ บุคคลที่รับผิดชอบในหน้าที่ มีความบากบั่นพากเพียร ถือศักดิ์ศรี ยึดมั่นในกฎเกณฑ์ลักษณะของคนที่ไม่มีความรับผิดชอบ คือคนที่ถือความสะดวกเป็นเกณฑ์ หลีกเลียงข้อบังคับ

โกฟว์ (ศิริพันธ์ วรรณกิจ. 2545: 8; อ้างอิงจาก Gove. 1965: 1935) ได้กล่าวว่าในหนังสือ Webster's Third New International Dictionary ได้อธิบายความหมายของคำว่าความรับผิดชอบไว้หลายนัย นัยแรกให้ความหมายไว้ว่าเป็นคุณสมบัติหรือเงื่อนไขที่บุคคลจะต้องรับผิดชอบ เช่นความรับผิดชอบทางด้านศีลธรรม กฎหมาย หรือทางด้านจิตใจ ความเชื่อใจได้ ความเชื่อถือได้ อีกนัยหนึ่งได้อธิบายว่า เป็นบางสิ่งบางอย่างซึ่งบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะต้องรับผิดชอบ เช่น ความเป็นผู้นำจะต้องมีความรับผิดชอบอย่างสูง

ดิกคินสัน (Dickinson. 1987: 9 – 11) กล่าวว่า ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนสามารถตัดสินใจในกระบวนการเรียนของตนเองได้ เช่น การตั้งจุดประสงค์ การเรียนรู้ การเลือกและการใช้วัสดุอุปกรณ์การเรียน การแบ่งเวลาการเรียน การประเมินผลการเรียน การเลือกทำกิจกรรม การเลือกคบบุคคลที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ การเข้าร่วมกลุ่ม เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการตัดสินใจในพฤติกรรมดังกล่าวเป็นบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้

ชวาล แพรัตกุล (2514: 33) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบ ในรูปพฤติกรรมไว้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึงความสนใจ ความตั้งใจที่จะทำงาน และติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไปในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย โดยแสดงออกในรูปการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังอย่างมีจุดหมายเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ได้รับงานมา

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2514: 77) กล่าวถึง บุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบจะต้องประกอบด้วยความขยันหมั่นเพียร ความละเอียดรอบคอบ ความสามารถและความรอบรู้ความเอาใจใส่และความฝึกฝนแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอท่านพุทธทาสภิกขุ (ศิรินันท์ วรรณกิจ. 2545: 9; อ้างอิงจาก พุทธทาสภิกขุ. 2520: 376 - 377) กล่าวว่าความรับผิดชอบ คือการยอมรับรู้แล้วกระทำตอบสนองด้วยความสมัครใจต่อสิ่งที่ต้องกระทำ ในฐานะที่เป็นหน้าที่ของตน ไม่ใช่เพียงแค่คิดหรือรับรู้ภายในใจ

เจริญ สุภาพ (2521: 84) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การยอมรับรู้และสำนึกในการกระทำของตนเอง ยอมรับผลแห่งการกระทำของตนเองด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลร้าย ไม่ว่าจะเป็นกระทำผิดหรือถูก ไม่ปัดความรับผิดชอบให้ผู้อื่น และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ความรู้สึกรับผิดชอบนี้เป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง โดยไม่ต้องมีการบังคับ เข้มงวดจากบุคคลอื่น

ชานาญ นิสารัตน์ (2524: 53) ได้ให้ความหมายความรับผิดชอบว่า หมายถึง การยอมรับรู้และสำนึกในการกระทำของตนเอง ยอมรับผลแห่งการกระทำของตนเองด้วยความเต็มใจไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลร้าย ไม่ว่าจะเป็นทำผิดหรือถูก ไม่ปัดความรับผิดชอบให้ผู้อื่น และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติสอดคล้องกับกฎจริยธรรมและหลักเกณฑ์ของสังคม โดยไม่ต้องมีการบังคับควบคุมอย่างเข้มงวดจากผู้อื่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 679) ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า หมายถึง ยอมรับตามผลที่ดีหรือไม่ดีในกิจการที่ได้กระทำไป

วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก (2525: 36-37) กล่าวว่าความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่ควบคู่ไปกับหน้าที่ คนที่มีความรับผิดชอบ คือคนที่ตั้งใจปฏิบัติภารกิจในหน้าที่ของตนให้สำเร็จ ลุล่วงตามเป้าหมายที่พึงประสงค์ด้วยความเพียรพยายาม และยอมรับผลของการกระทำนั้น ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบหรือความรับผิดชอบโดยเต็มใจไม่หลีกเลี่ยง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2529: 32 - 95) ให้ความหมายความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียนว่า หมายถึง การตั้งใจศึกษาเล่าเรียนด้วยความขยันหมั่นเพียร ละเอียดรอบคอบ อดทน ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย โดยมีลักษณะพฤติกรรมดังนี้ การตั้งใจเรียนเข้าห้องเรียนตรงเวลา เข้าห้องเรียนทุกชั่วโมง ส่งงานอาจารย์ทันตามกำหนดผลการเรียนสม่ำเสมอ ภาการศึกษา ผลการเรียนดีขึ้นทุกภาคการศึกษา ไม่เคยทุจริตในการสอบ ร่วมกิจกรรมการเรียนทุกชั่วโมง รู้สึกอยากเรียน และตรวจทานงานที่ทำเสร็จแล้ว

กรมสามัญศึกษา (2526: 68 - 92) ให้ความหมายความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียนว่าหมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่นัดหมายเมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจบทเรียนก็พยายามศึกษาค้นคว้า ชักถามอาจารย์ให้เข้าใจ เมื่อทำแบบฝึกหัดผิดก็ยอมรับว่าทำผิด และพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องด้วยตนเองอยู่เสมอ มีผลการเรียนผ่านทุกวิชาในทุกภาคเรียน

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ศิริพันธ์ วรรัตนกิจ. 2545: 10; อ้างอิงจาก พระเมธีธรรมาภรณ์. 2535: 59-67) กล่าวถึง ความรับผิดชอบอันเกิดจากความสำนึกว่า ความรับผิดชอบเกิดจากความสำนึก คือ มีความตระหนักรู้ในหน้าที่ และคิดจะทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ด้วยความเต็มใจ

ทองคุณ หงส์พันธุ์ (2535: 133) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อว่า เป็นพันธะผูกพันที่มนุษย์มีต่อชีวิต และหน้าที่การงาน เพื่อให้ชีวิตและการงานดำเนินไปด้วยความราบรื่น ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้นอกจากนี้ได้อธิบายถึงหลายท่านได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อไว้ดังนี้

นิคม ดังคะพิภพ (2516: 10) ให้คำนิยามของความรับผิดชอบต่อสูง คือ บุคคลที่เชื่อถือได้ มีหิริโอตตปละ เป็นผู้ที่ขอบวางแผนก่อนลงมือทำงาน ละเอียดยรอบคอบ รักความก้าวหน้า และพึ่งตนเอง

สำเนียง ศิลป์ประกอบ (2540: 9) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อ หมายถึง ความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักเรียนที่ดีด้วยการแสดงออกในลักษณะการรู้จักหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ เอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียน ขยันหมั่นเพียร เข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลา เมื่อมีปัญหาไม่เข้าใจในบทเรียนก็พยายามค้นคว้า และซักถามจากสมาชิกในกลุ่ม หรือครูผู้สอนด้วยความสนใจ เอาใจใส่ในการแก้ไขข้อบกพร่องและผิดพลาดด้วยความเต็มใจแม้จะถูกตำหนิและแก้ไขหลายครั้ง

ปรียา ชัยนิยม (2542: 9) ได้กล่าวว่าความรับผิดชอบต่อ หมายถึงความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร และความละเอียดรอบคอบ ตั้งใจที่จะทำงานในหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคม เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ โดยมีความรับผิดชอบต่อและยอมรับการกระทำของตนเอง ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

จันทรา พวงยอด (2543: 3) ได้กล่าวว่าความรับผิดชอบต่อ หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่แสดงออกถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน การปฏิบัติตนในการเรียน และการยอมรับผลการกระทำของตนเอง

ถวิล จันท์สว่าง (2545: 10) ได้กล่าวว่าความรับผิดชอบต่อ หมายถึง การทำตามหน้าที่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบการทำงานที่ได้รับมอบหมาย การทำตามที่ได้พูดหรือให้คำมั่นสัญญาไว้ และการยอมรับในสิ่งที่ตนเองได้พูดหรือได้กระทำลงไป ทั้งในด้านที่เป็นผลดี และข้อบกพร่องต่างๆ ทุกครั้ง

ศิริพันธ์ วรรัตนกิจ (2545: 13) ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อ หมายถึง การที่บุคคลประพฤติปฏิบัติงานต่างๆด้วยความเต็มใจ เอาใจใส่ รับผิดชอบที่จะทำงาน และติดตามผลงานที่ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จด้วยดี ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไปทั้งด้านที่เป็นผลดี และผลเสีย อีกทั้งยังไม่ปิดหน้าที่ของตนให้แก่ผู้อื่น

จากความหมายของความรับผิดชอบ ตามที่นักจิตวิทยา นักการศึกษา และนักวิจัย ได้ให้ความหมายไว้ สามารถสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การที่บุคคลประพฤติปฏิบัติหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจและเอาใจใส่ เพื่อให้งานสำเร็จไปตามเป้าหมาย มีการวางแผนการทำงานขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ไม่ปัดภาระหน้าที่ของตนเองให้ผู้อื่นและติดตามผลงานที่ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จด้วยดี อีกทั้งยังยอมรับในการกระทำของตนเองทั้งในด้านที่เป็นผลดี และผลเสีย

5.2 ประเภทของความรับผิดชอบ

กรมสามัญศึกษา (2526: 66 - 92) จำแนกความรับผิดชอบได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหมาย ด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่นัดหมาย เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าบทเรียนก็พยายามศึกษาค้นคว้าซักถามอาจารย์ให้เข้าใจ เมื่อทำแบบฝึกหัดผิดก็ยอมรับว่าทำผิด แล้วพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องด้วยตนเองอยู่เสมอ มีผลการเรียนผ่านทุกวิชาในทุกภาคเรียน

2. ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษา รักษาผลประโยชน์ เกียรติยศ ชื่อเสียงของสถานศึกษา ช่วยกันรักษาความสะอาดของสถานศึกษา ไม่ขีดเขียนโต๊ะเรียน ผนังห้องเรียน ห้องน้ำ แต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับนักเรียนโรงเรียนอื่น คอยตักเตือนเพื่อนนักเรียนที่จะหลงผิด อันจะทำให้โรงเรียนเสียชื่อเสียง เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือความช่วยเหลือก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนตามความสนใจและความสามารถของตน เพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน เช่น เป็นนักกีฬา นักแต่งคำขวัญเรียงความ และอื่นๆ

3. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนมีความตั้งใจช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน และรู้จักแสดงความคิดเห็น และปฏิบัติตนเพื่อความสุข และชื่อเสียงของครอบครัว ช่วยแก้ปัญหาการที่สมาชิกภายในครอบครัวไม่เข้าใจกัน เมื่อมีปัญหา ก็ปรึกษาและให้พ่อแม่ทราบปัญหาของตนทุกเรื่อง ช่วยครอบครัวประหยัดไฟฟ้า น้ำ อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน

4. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและสังคมบำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนอย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม ให้ความรู้ ความสนุกเพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตนเอง ช่วยคิดและแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคม เช่น ความสกปรก การรักษาสาธารณสุขสมบัติ การเสียภาษี และการรับบริการสถานบริการต่างๆ ของรัฐ

จอร์จตัน นันทัยทวิกุล (2538: 5) ได้ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความรับผิดชอบออกเป็น 8 ด้าน คือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรักษากันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตราย โรคภัยไข้เจ็บ รักษาร่างกายให้แข็งแรง บังคับควบคุมจิตใจไม่ให้ตกเป็นทาสของกิเลส ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมและละเว้นความชั่ว รู้จักประมาณการใช้จ่ายตามสมควรแก่ฐานะ จัดหาเครื่องอุปโภคที่เหมาะสม

2. ความรับผิดชอบต่อการศึกษเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เข้าห้องเรียน และส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลา เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจบทเรียนก็พยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง

3. ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ มีความละเอียดรอบคอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยง พยายามปรับปรุงการทำงานของตนให้ดียิ่งขึ้น รู้จักวางแผนงานและป้องกันความบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ตนรับผิดชอบ

4. ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน หมายถึง การยอมรับการกระทำของตน ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ไม่ปัดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนให้ผู้อื่น พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ไตร่ตรองให้รอบคอบว่าสิ่งที่ตนทำลงไปนั้น จะเกิดผลเสียขึ้นหรือไม่ ปฏิบัติแต่สิ่งที่ไม่ทำให้เกิดผลดี และกล้าเผชิญต่อความจริง

5. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนตั้งใจช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน รู้จักแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติตาม เพื่อความสุข และชื่อเสียงของครอบครัว ช่วยแก้ปัญหาที่สมาชิกของครอบครัวไม่เข้าใจกัน เมื่อมีปัญหาที่ปรึกษา และให้พ่อแม่รับทราบปัญหาของตนทุกเรื่อง ช่วยครอบครัวประหยัดไฟฟ้า น้ำ อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน และอื่นๆ

6. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน หมายถึง การที่นักเรียนช่วยกันตักเตือนแนะนำ เมื่อเห็นเพื่อนกระทำผิด ช่วยเหลือเพื่อนตามความถูกต้องและเหมาะสม ให้อภัยเมื่อเพื่อนทำผิด ไม่เอาเปรียบเพื่อน เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

7. ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน รักษาผลประโยชน์เกียรติยศชื่อเสียงของโรงเรียน ช่วยกันรักษาความสะอาดของโรงเรียน ไม่ขีดเขียนผนังห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม แต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับนักเรียนโรงเรียนอื่น เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือขอความช่วยเหลือ ก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจและความสามารถของตน เพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน

8. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและสังคมบำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนและสังคมอย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม ให้ความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตน ช่วยคิดและแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคม

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเภทของความรับผิดชอบ ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาความรับผิดชอบ 4 ประเภท คือ ความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ความรับผิดชอบต่อครอบครัว และความรับผิดชอบต่อสังคม

5.3 ความสำคัญของความรับผิดชอบ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2514: 55 - 57) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นลักษณะของความ เป็นพลเมืองที่สำคัญยิ่ง เป็นปัจจัยอันสำคัญที่ช่วยให้สังคมมีระเบียบและสงบสุข การที่สังคมขาด ความสงบสุข กล่าวได้ว่า เกิดจากบุคคลกลุ่มหนึ่งขาดคุณสมบัติ 5 ประการ คือ ความรับผิดชอบ ความสม่ำเสมอ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ และความพยายามพึ่งตนเอง

จรรยา สุวรรณทัต และดวงเดือน พันธุมนาวิน (2521: 28) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็น ลักษณะของความเป็นพลเมืองอย่างหนึ่ง นอกจากความมีวินัยทางสังคม ความเอื้อเฟื้อ และความ เกรงใจ เนื่องจากความรับผิดชอบนั้น เป็นลักษณะนิสัย และทัศนคติของบุคคล เป็นเครื่องผลักดันให้ บุคคลปฏิบัติตามกฎระเบียบ เคารพสิทธิของผู้อื่น ทำ ตามหน้าที่ของตน และมีความซื่อสัตย์สุจริต การเป็นคนมีความรับผิดชอบนี้ เป็นคุณลักษณะที่ช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความ ราบรื่นสงบสุข นอกจากนี้ความรับผิดชอบยังเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศอีกด้วย ถ้า บุคคลในสังคมมีความรับผิดชอบ จะส่งผลดังนี้

1. คนที่มีความรับผิดชอบ ย่อมทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมาย
2. คนที่มีความรับผิดชอบ ย่อมเป็นที่นับถือ ได้รับการยกย่องสรรเสริญและเป็น คุณประโยชน์ต่อตนเอง โดยไม่ต้องมีการบังคับจากผู้อื่น
3. ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติงานสอดคล้องกับกฎ จริยธรรม และหลักเกณฑ์ของสังคม โดยไม่ต้องมีการบังคับจากผู้อื่น
4. ทำให้เกิดความก้าวหน้า สงบสุขเรียบร้อยในสังคม
5. ไม่เป็นเหตุแห่งความเสื่อม และความเสียหายส่วนรวม

กรมการศาสนา (กรมการศาสนา. 2525: 2) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ เป็นคุณลักษณะ ของคนไทยอย่างหนึ่งที่ต้องปลูกฝังให้กับคนไทยนอกจากความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ สุจริต ความขยัน ประหยัด เสียสละ ฯลฯ การปลูกฝังให้คนไทยมีสำนึกในหน้าที่และความ รับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติก็เป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง เพราะความรับผิดชอบเป็นลักษณะของความ เป็นพลเมืองที่ดี เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้สังคมเป็นระเบียบและสงบสุข

อนุวัติ คุณแก้ว (2538: 52) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นลักษณะหนึ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้หน้าที่หรืองานที่มอบหมายให้รับผิดชอบประสบความสำเร็จและเสร็จตามเวลาที่ กำหนด มีผลทำให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ดังนั้นหลักสูตรในปัจจุบันจึงกำหนดให้มีการปลูกฝังและ พัฒนาให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จและความรับผิดชอบ สรุปได้ว่า ความสำเร็จเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างให้กับนักเรียน ทั้งนี้เพราะบุคคลที่มีความรับผิดชอบจะมีความเพียรพยายาม อดทน และตั้งใจทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้และยังสามารถทำงานเป็นกลุ่ม และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

5.4 ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

บราวเน และคอห์น (Brouwne; & Cohn. 1968: 58) ได้สรุปองค์ประกอบของความรับผิดชอบได้ว่า ผู้ที่มีความรับผิดชอบต้องเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ มีความคิดริเริ่ม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ตั้งใจทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความปรารถนาที่ทำให้ดีกว่าเดิม สามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จ ล่วงได้ตามเป้าหมาย มีความซื่อสัตย์สุจริต และตรงต่อเวลา

ชม ภูมิภาค (2525: 128) ได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมว่า จะต้องมึลักษณะที่รับผิดชอบต่อหมู่คณะ ต่อครอบครัว โรงเรียน และชุมชน โดยเน้นที่ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อหมู่คณะ ว่ายอมถือว่ากิจการของตนที่หมู่คณะมอบให้ทำนั้นเป็นของสำคัญ ต้องปฏิบัติหน้าที่นั้นให้สุดความสามารถโดยถือว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ถ้าตนประพฤติดีเสื่อมเสียก็ทำให้หมู่คณะพลอยเสื่อมเสียไปด้วย และถ้าตนทำในสิ่งใดอันควรยกย่องสรรเสริญหมู่คณะก็พลอยได้รับเกียรติ ได้รับคำสรรเสริญไปด้วยดังนั้นคนเช่นนี้ยอมจะทำกิจการใดๆ โดยถือหลักผลได้ผลเสียของหมู่คณะเป็นเครื่องพิจารณาว่าควรทำหรือไม่ เขายอมหมั่นหาทางให้หมู่คณะเจริญก้าวหน้า และขจัดอุปสรรคแห่งความเจริญของหมู่คณะเท่าที่จะทำได้ โดยอาจจะทำตามลำพังหรือชักชวนเพื่อนฝูง และสมาชิกในหมู่คณะร่วมมือกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม สามารถจะกล่าวโดยสรุปได้ว่าบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมีลักษณะดังนี้

1. เสียสละ
2. เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
3. เป็นคนที่จริงใจ
4. มีความพากเพียร
5. เป็นคนที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
6. เป็นคนที่มีระเบียบวินัยยึดถือกฎหมายบ้านเมือง
7. มีความซื่อสัตย์สุจริต

จूरिटน์ นันทยทวิกุล (2538: 4 - 5) สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ ดังนี้

1. มีความเอาใจใส่ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริง โดยมุ่งมั่นที่จะผลักดันให้ประกอบกิจกรรมด้วยความสนใจ เต็มใจทำอย่างสม่ำเสมอ มีจุดหมายปลายทาง มีใจจดจ่อ มีสมาธิเพื่อให้งานในหน้าที่ของตนหรืองานที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อยติดตามงาน ไม่ละเลยทอดทิ้ง หรือหลีกเลี่ยง และหาทางป้องกันไม่ให้เกิดการบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ตนรับผิดชอบอยู่

2. มีความละเอียดรอบคอบ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการรู้จักใคร่ครวญในงานที่ทำ เพื่อให้ถูกต้องและสมบูรณ์ รู้จักคิดก่อนทำว่างานนั้นจะมีผลดีผลเสียอย่างไร บ้างวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น และหาทางป้องกันไว้ล่วงหน้า และเมื่อทำงานเสร็จแล้ว ต้องตรวจทานดูว่าถูกต้องเรียบร้อยดีหรือยัง

3. มีความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความพยายามอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้ผลสำเร็จในงานที่ทำ และทำด้วยความกระตือรือร้น เอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง ไม่ชอบอยู่เฉยหรือว่างงาน ริเริ่มงาน แสวงหางานใหม่ๆ อยู่เสมอ

4. มีความอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกาย ความคิด และจิตใจที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้นานๆ จนทำให้สำเร็จได้โดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคใดๆ มีร่างกายแข็งแรงมีจิตใจเข้มแข็ง ควบคุมตนเองได้ดีเมื่อเกิดความเหนื่อยอ่อนหรือเกียจคร้าน

5. มีความตรงต่อเวลา

6. การยอมรับผลการกระทำของตนเอง หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการยอมรับในสิ่งที่ตนเองได้กระทำลงไป ไม่ว่าผลของงานนั้นจะออกมาดีหรือไม่ดีก็ตาม

7. การปรับปรุงงานของตนเองให้ดียิ่งขึ้น หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้ว ถ้าไม่ดีก็ต้องพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

นภดล ภาณุวีเชียร (2540: 70 – 71) กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมหลักที่แสดงถึงความรับผิดชอบว่าประกอบด้วยพฤติกรรมหลัก 5 ประการ คือ

1. ตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่างๆ คือ

- 1.1 รับผิดชอบต่อสิ่งที่กระทำ
- 1.2 ยอมรับว่าหน้าที่เป็นสิ่งที่ตนต้องทำ
- 1.3 รู้สึกชอบต่อการกระทำหน้าที่
- 1.4 รู้สึกว่าหน้าที่ของตนเป็นสิ่งที่สำคัญ

2. ทำหน้าที่ด้วยความเต็มใจโดยไม่ต้องมีการบังคับ มีพฤติกรรมดังนี้ คือ

- 2.1 สนุกใจทำหน้าที่
- 2.2 ควบคุมตนเองได้

3. ทำหน้าที่ด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ พฤติกรรมส่วนนี้มีพฤติกรรมเสริม คือ

- 3.1 วางแผนในการทำหน้าที่ของตน
- 3.2 มีระเบียบวินัย
- 3.3 มีความซื่อสัตย์
- 3.4 มีความละเอียดรอบคอบ
- 3.5 มีสติ

4. ทำหน้าที่อย่างต่อเนื่องจากงานเสร็จ พฤติกรรมส่วนนี้มีพฤติกรรมเสริม คือ

- 4.1 มีความอดทน
- 4.2 มีความเพียร

- 4.3 มีการเตรียมการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
- 4.4 มีมนุษยสัมพันธ์
- 4.5 รักษาสุขภาพให้แข็งแรง
- 5. ยอมรับผลการกระทำของตน ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้
 - 5.1 ติดตามผลการกระทำของตน
 - 5.2 มีเหตุผล
 - 5.3 ปรับปรุงการกระทำของตน

จากเอกสารที่ดังกล่าว สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงาน บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน มีความเพียรพยายาม อุตุนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความปรารถนาที่จะทำงานให้ดีขึ้น มีการวางแผนในการทำงาน มีความละเอียดรอบคอบ รู้จักตั้งเป้าหมายในการทำงาน และสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

5.5 การปลูกฝังความรับผิดชอบ

มิลตัน และแฮริส (Mittion; & Harris. 1962: 407 – 416) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการฝึกความรับผิดชอบ ดังนี้

1. การฝึกความรับผิดชอบ ควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก
2. เด็กทุกคนควรได้รับการฝึกความรับผิดชอบ โดยการปฏิบัติจริงให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการทำงาน
3. การจัดประสบการณ์ให้เด็กรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน ควรให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล
4. ควรให้เด็กทราบว่าผู้ใหญ่หวังอะไรจากเขา
5. ในการฝึกความรับผิดชอบนั้น ผู้ใหญ่ต้องรู้จักยืดหยุ่นไม่ควรเร่งรัดเด็กจนเกินไป
6. ต้องระลึกไว้เสมอว่า ในการทำงานนั้นเด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่
7. เด็กต้องการความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ ดังนั้นเมื่อมอบหมายงานให้ทำแล้วก็ควรเปิดโอกาสให้เขาได้รับผิดชอบอย่างเต็มที่
8. ทศนคติและพฤติกรรมความรับผิดชอบของผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบของเด็ก
9. ไม่ควรให้เด็กรับผิดชอบเกินความสามารถ

เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1967: 224) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรมตั้งแต่วัยเด็ก คุณลักษณะนี้จะพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ จากวัยเด็กไปสู่วัยรุ่น และจากวัยเด็กจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ในระยะแรกๆ ของชีวิต เด็กยังช่วยตัวเองไม่ได้ ต้องอาศัยผู้อื่นตลอดเวลาแต่เมื่อโตขึ้นจะมีความสามารถด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น และยังช่วยตนเองได้ขึ้นทีละน้อย จะค่อยๆ เรียนรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบทั้งตนเองและต่อผู้อื่น การพัฒนาความรับผิดชอบให้กับเด็กควรจะเริ่มอย่างค่อยเป็นค่อยไป

กึ่งแก้ว อัตถากร (2524: 15 – 19) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกิดจาก การฝึกอบรมตั้งแต่วัยเด็กจะพัฒนาไปเรื่อยๆ จากวัยรุ่นจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กแนะนำส่งเสริมเขาทำในสิ่งที่ถูกที่ควรให้เขาได้รู้จักการแก้ปัญหา และค่อยๆปลูกฝังความรับผิดชอบให้แก่เขา เพราะนอกเหนือจากการมีวินัย และความรับผิดชอบตามธรรมชาติ อันอาจเกิดขึ้นได้เองแล้ว เด็กก็ยังเรียนรู้วินัยละความรับผิดชอบจากวัฒนธรรม โดยอาศัยการสั่งสอนฝึกฝนจากบุคคลที่แวดล้อม ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะของธรรมชาติการอยู่ร่วมกันในสังคม

ชาเลื่อง วุฒิจันทร์ (ศิรินันท์ วรรัตนกิจ. 2545: 30 – 31; อ้างอิงจาก ชาเลื่อง วุฒิจันทร์. 2524: 93 – 99) กล่าวว่า การปลูกฝังคุณธรรมเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบนั้น สามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่มุ่งเน้นความรู้ทางทฤษฎี และลักษณะที่มุ่งเน้นการประพฤติปฏิบัติจริง หรือการจัดในรูปหลักสูตรแฝง ซึ่งการจัดทั้ง 2 ลักษณะนี้จะต้องจัดควบคู่กัน และมีลักษณะที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ดังนี้

1. ลักษณะที่มุ่งเน้นความรู้ทางทฤษฎี

1.1 โดยการอภิปราย เป็นวิธีการที่เริ่มด้วยการเล่าเรื่องปัญหาที่ต้องการปลูกฝังเรื่องนี้อาจแต่งขึ้นหรือเรื่องจากหนังสือพิมพ์ แต่เรื่องนั้นจะต้องมีลักษณะความขัดแย้งทางจริยธรรมอยู่แล้วให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายพร้อมเหตุผลประกอบ การอภิปรายเช่นนี้จะทำให้นักเรียนรู้จักพัฒนาความคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

1.2 การสอนแบบสืบสวนสอบสวน มีวิธีคล้ายกับการสอนแบบวิทยาศาสตร์ตรงที่ต้องค้นหาเหตุผลมาประกอบการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของยุพา อานันท์สิทธิ (2515: 114 – 120) พบว่าเด็กที่สอนแบบสืบสวนสอบสวนมีพัฒนาการทางด้านความรู้สึกรับผิดชอบสูงขึ้น

1.3 การเล่นเกมบทบาทสมมติ มีลักษณะเป็นสถานการณ์ที่สมมุติขึ้น เช่น การเล่นเกมละครการแสดงโดยครูกำหนดเรื่องราวให้ เป็นต้น วิธีการนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดพฤติกรรมที่ตนเองแสดงอย่างลึกซึ้ง ทำให้ได้เรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา สอดคล้องกับการศึกษาของกันยาประสงค์เจริญ (2526: 20 - 23) ดุษฎี ทรัพย์ปรง (2529: 54 - 55) และพรรัตน์ แก่นทอง (2529: 53) ที่พบว่าการใช้บทบาทสมมติ หรือแม่แบบทำให้มีพัฒนาการด้านความรับผิดชอบสูงขึ้น

1.4 การเลียนแบบจากตัวแบบ อาศัยแนวคิดและหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นพื้นฐาน โดยตัวแบบอาจใช้บุคคลที่มีชีวิตจริง บุคคลในอุดมคติโดยตัวแบบนั้นต้องเป็นบุคคลที่เลื่อมใสศรัทธาจะช่วยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมได้มากเมื่อทำจนเกิดเป็นนิสัยทำให้เกิดความคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมกลายเป็นคุณธรรมประจำใจของนักเรียน ทำให้มีพฤติกรรมอย่างนั้นต่อไป

2. ลักษณะที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริง หรือการจัดในรูปแบบหลักสูตรแฝง

2.1 การจัดปรัชญาของสถานศึกษา โดยเลือกคุณธรรมที่ต้องเน้นเป็นข้อความง่าย มีความหมายชัดเจน

2.2 การเรียนการสอนทุกวิชา ต้องสอดแทรกคุณธรรมต่างๆ ที่โรงเรียนต้องการให้เกิดแก่นักเรียนทุกครั้งที่มีโอกาส

2.3 จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มีคุณค่าต่อการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน

2.4 การจัดชุมนุมต่างๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างคุณธรรมที่ต้องการเน้นไปด้วย

ประเทิน มหาพันธ์ (2536: 7, 29 - 36) กล่าวว่า การสอนเด็กให้มีความรับผิดชอบนั้น ไม่มีเวลาใดที่จัดว่าเร็วเกินไป แม้ว่าเด็กจะอยู่ในวัยทารก พ่อแม่ก็สามารถสอนให้เด็กรับผิดชอบได้ การสอนนั้นผู้ใหญ่จะสอนได้ดีก็ต่อเมื่อสถานการณ์เอื้ออำนวย หรือผู้ใหญ่พยายามสร้างสถานการณ์ขึ้นในตอนต้นๆ ของชีวิตเด็ก ความรับผิดชอบที่เด็กพึงมีจะต้องควบคู่ไปกับการเล่นเสมอ ทั้งนี้เพราะเหตุว่า การเล่นเป็นชีวิตจิตใจของเด็ก เป็นสิ่งที่เด็กพึงพอใจ แต่การงานและความรับผิดชอบเป็นความไม่สบายใจ เป็นความเบื่อหน่าย ยากลำบาก แต่อย่างไรก็ตาม งานเป็นสิ่งที่สร้างความรับผิดชอบให้เด็ก เด็กจะมีความรับผิดชอบได้ดีเมื่อมีงานหรือมีกิจกรรมให้ทำ แม้ว่าเด็กจะพอใจในการเล่น ถ้าสามารถเปลี่ยนการเล่นของเด็กให้เป็นงาน หรือให้เด็กทำงานด้วยความสนุกเพลิดเพลิน เหมือนกับการเล่นได้ ก็จะเป็นการดีที่เด็กสามารถทำงานได้ ความรับผิดชอบก็จะเกิดขึ้น การเล่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเตรียมตัวเด็กให้มีความรับผิดชอบ เด็กจะเรียนรู้ในการรับผิดชอบ ถ้าหากว่ามีความพร้อมหรือมีสถานการณ์ดังต่อไปนี้

1. เด็กๆ รู้จักตัดสินใจ การตัดสินใจที่ถูกต้องของเด็กได้รับความสนใจจากพ่อแม่ และเสริมแรงด้วยการให้รางวัลตามความเหมาะสม

2. พ่อแม่ และครู จะต้องสร้างสถานการณ์หรือเปิดโอกาสให้เด็กได้ตัดสินใจอยู่เสมอ ผู้ใหญ่จะต้องสร้างบรรยากาศให้เด็กมีความรับผิดชอบ ละเว้นการตำหนิตყน

3. พ่อแม่ และครู จะต้องหลีกเลี่ยงการตัดสินใจแทนเด็กในสิ่งที่สามารถตัดสินใจด้วย เพราะการที่ผู้ใหญ่แทนเด็ก เป็นการนำไปสู่การไม่รู้จักรับผิดชอบของเด็กเด็กที่มีความรับผิดชอบจะรู้สึกว่าการประสบความสำเร็จ และความสำร็จเป็นรางวัลกระตุ้นให้ปฏิบัติต่อไป ส่วนเด็กที่ขาดความรับผิดชอบเมื่อผลเสียเกิดขึ้น ผลเสียนั้นจะเป็นการลงโทษและเป็นคำติเตียน เป็นการบั่นทอนกำลังใจของเด็กเป็นผลทำให้การนับถือตนเองของเด็กลดลง เด็กจะไม่เชื่อมั่นในการกระทำของตนและการกระทำที่ผู้อื่นปฏิบัติต่อตน ยิ่งไปกว่านั้นเด็กจะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตนเองและต่อชีวิต ดังนั้นการปลูกฝังความรับผิดชอบให้แก่เด็กต้อง สร้างบรรยากาศของการให้รางวัล เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม หากเด็กไม่ได้รับรางวัลหรือคำชมเชยจากพฤติกรรมที่เขาแสดงออก ก็เป็นการยากที่จะทำให้เด็กมีความรับผิดชอบได้ ดังนั้น ในการสอนให้มีความรับผิดชอบจึงต้องคำนึงถึงการเสริมแรงด้วย เช่น การให้รางวัล คำชมเชย การแสดงความยินดี เป็นต้น

สำนักงานทดสอบการศึกษา (2539: 2 - 3) ได้กล่าวถึงหลักในการพัฒนาตนเองในด้านคุณธรรม ประกอบด้วยความรับผิดชอบมีหลักในการพัฒนาดังนี้

1. โรงเรียนต้องมีนโยบายที่จะพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมอย่างชัดเจนและนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างจริงจัง
2. การพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมใดก็ตามต้องดำเนินการพัฒนาทางด้านความรู้ ความคิดความรู้สึก และการปฏิบัติไปพร้อมๆกัน
3. สอดแทรกคุณธรรมไปกับการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และการดำเนินชีวิตประจำวัน
4. บรรยากาศสิ่งแวดล้อมและแบบอย่างที่ดีเอื้อต่อการปลูกฝังสร้างเสริมให้มีคุณธรรม
5. บุคลากรทุกฝ่ายทั้งในบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน ร่วมมือกันพัฒนานักเรียน
6. หลักวิชา ทฤษฎี และเทคนิคอย่างหลากหลาย เป็นปัจจัยในการพัฒนานักเรียน
7. การปลูกฝังสร้างเสริมคุณธรรมให้กับนักเรียนต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นระบบและนำผลมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาต่อไป

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่ปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเด็กได้ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูจะเป็นส่วนสำคัญในการปลูกฝัง และพัฒนาความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับเด็ก โดยมีวิธีการปลูกฝังดังนี้

1. เริ่มปลูกฝังการรับผิดชอบให้กับเด็กตั้งแต่อายุยังน้อย
2. ให้เด็กมีโอกาสฝึกความรับผิดชอบ โดยการได้ปฏิบัติจริง
3. หัดไม่ให้ปัดความรับผิดชอบให้แก่ผู้อื่น
4. ฝึกให้ทำงานให้เสร็จเป็นชิ้นเป็นอัน โดยไม่ละทิ้งงานที่ได้ทำไว้แล้ว
5. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการทำงาน
6. ปลูกฝังและพัฒนาความรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ
7. สร้างบรรยากาศทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียนให้เหมาะสม ส่งเสริมให้เด็กได้มีการกระทำมิใช่คอยควบคุมห้ามปราม ส่งเสริมให้เด็กได้ร่วมมือกันรับผิดชอบ

5.6 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรับผิดชอบ

ประดินันท์ อุปรมัย (สมวาสนา ธนเมธิกุล. 2546: 12-13; อ้างอิงจาก ประดินันท์ อุปรมัย. 2530) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมรับผิดชอบดังนี้

1. ปัจจัยในครอบครัว ได้แก่
 - 1.1 ความสม่ำเสมอของพ่อแม่ในการปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับเด็ก
 - 1.2 ทักษะคติของพ่อแม่
 - 1.3 การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของพ่อแม่
 - 1.4 สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว
 - 1.5 ลำดับการเกิดของเด็กในครอบครัว
 - 1.6 บุคคลอื่นๆ ที่อยู่ในครอบครัว

2. ปัจจัยภายในสถานศึกษา ได้แก่

2.1 ครูมีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบของเด็กด้วยการปฏิบัติตนของครู และด้วยการให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เขาต้องรับผิดชอบโดยตรง

2.2 เพื่อนมีอิทธิพลต่อการมีความรับผิดชอบของเด็ก เพราะปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนแต่ละคนทำให้ต่างฝ่ายต่างถ่ายทอดลักษณะนิสัยให้แก่กันและกัน

3. ปัจจัยในสังคม ได้แก่

3.1 การปฏิบัติตนของคนในสังคมที่เด็กเข้าไปเป็นสมาชิก

3.2 สื่อสารมวลชน

5.7 การวัดความรับผิดชอบ

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2542: 184 - 186) กล่าวว่า ความรู้สึกรับผิดชอบเป็นจริยธรรมอย่างหนึ่งที่ควรได้รับการปลูกฝัง พัฒนาให้มีขึ้น การที่จะรู้ได้ว่าความรับผิดชอบเกิดขึ้นหรือไม่นั้น สามารถวัดได้โดยการใช้วิธีการได้หลายรูปแบบ เพราะการที่จะวัดจริยธรรมให้ครอบคลุมชัดเจนแน่นอน ควรต้องจัดออกแบบเครื่องมือการวัดให้ได้ทั้ง 3 ส่วน คือ

1. ความรู้ในเนื้อหาทางจริยธรรม
2. ความรู้สึกเกี่ยวกับจริยธรรม
3. พฤติกรรมทางจริยธรรม

เนื่องจากความรับผิดชอบเป็นจริยธรรมแบบหนึ่ง ดังนั้นการวัดความรับผิดชอบจึงใช้เครื่องมือวัดแบบเดียวกับเครื่องมือวัดจริยธรรม มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. กำหนดจริยธรรมที่วัด ในขั้นนี้เป็นเหมือนจุดประสงค์ว่าต้องการวัดจริยธรรมอะไรเป็นแบบรวมๆ หรือแบบเดี่ยวเฉพาะอย่าง

2. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้าใจจริยธรรมนั้นให้ดีขึ้น เพื่อนิยามให้ชัดเจน

3. เลือกรูปแบบของเครื่องมือในการสร้างเครื่องมือการวัดจริยธรรม มีหลายรูปแบบ โดยจะต้องเลือกตามความเหมาะสมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย โดยมีรูปแบบดังนี้

- แบบสัมภาษณ์
- แบบสังเกต
- แบบเขียนตอบ
- แบบสร้างจินตนาการ

ในแบบเขียนตอบที่นิยมใช้มีแบบเติมเสริม กับแบบมีตัวเลือก

4. เขียนข้อความ ภาพ หรือสถานการณ์ และข้อคำถามให้สามารถวัดจริยธรรมที่ต้องการวัด โดยจะต้องมีความเหมาะสมกับรูปแบบของเครื่องมือ

5. ตรวจสอบเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านนั้น และผู้ชำนาญการทางด้านวัดผล ตรวจสอบ

6. ตรวจสอบคุณสมบัติรายข้อ โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่เป็นเป้าหมายเพื่อดูว่าแต่ละข้อวัดจริยธรรมได้จริงหรือไม่ และคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีคุณภาพดี

7. จัดข้อสอบเป็นชุด โดยจะต้องมีข้อสอบที่มีคุณภาพตรงตามจุดมุ่งหมาย ในการวัดจริยธรรมมีการสร้างคำชี้แจงการสอบ จัดวางแบบของข้อสอบพร้อมกำหนดเวลาในการดำเนินการสอบ

8. ศึกษาคุณภาพของเครื่องมือ โดยดูความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นว่าถึงเกณฑ์ที่ดีของข้อสอบตามทฤษฎีทางการวัดผลที่กำหนดไว้หรือไม่

9. สร้างเกณฑ์ปกติของเครื่องมือวัดจริยธรรมฉบับนั้น

ณัฐภัทร ธรณี (2548: 38) กล่าวว่า การวัดความรับผิดชอบเป็นการวัดด้านความรู้สึก หรือ อารมณ์ เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อน ทำให้การวัดพฤติกรรมทางด้านนี้กระทำได้ยาก ทั้งนี้ เพราะการสร้างเครื่องมือที่จะใช้วัดพฤติกรรมดังกล่าว เราไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงกับความเป็นจริงหรือไม่ แต่นักจิตวิทยาและนักวัดผลการศึกษาก็ได้หาวิธีการและสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพดีเพียงพอที่จะกระตุ้นให้เห็นลักษณะที่แท้จริงของผู้ถูกวัดเพื่อให้ได้ ข้อมูลที่เชื่อถือได้

ทวี ท่อแก้ว และอภรณ์ สนิทบาล (2527: 121) กล่าวว่า ถ้าจะให้เครื่องมือมีความเที่ยงตรงสูงควรจะใช้หลายๆ วิธีประกอบกัน โดยทั่วๆ ไปวิธีที่ใช้วัดมีอยู่ 5 วิธี คือ

1. วิธีการสังเกต เป็นวิธีการที่ใช้การสังเกตพฤติกรรมและลักษณะต่างๆ ไปที่บุคคลแสดงออก แบ่งออกเป็น 2 แบบด้วยกัน คือ

1.1 การสังเกตแบบควบคุม เป็นการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่งๆ ที่จัดไว้โดยเฉพาะ

1.2 การสังเกตโดยทั่วไปในชีวิตประจำวัน ที่บุคคลแสดงออกวิธีการสังเกตทั้งสองแบบที่กล่าวไว้ข้างต้นต้องบันทึกผลตามที่เห็นจริง โดยไม่นำความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปเกี่ยวข้อง ที่สำคัญผู้สังเกตควรจะได้รับ การฝึกฝนมาเป็นที่ยอมรับก่อนจึงจะได้ผลดี

2. วิธีการรายงานตนเอง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 การวิเคราะห์ตนเอง เป็นวิธีการให้บุคคลประเมินค่าตนเอง แบบวิเคราะห์ตนเองโดยใช้ลักษณะคำถามเป็นแบบปรนัยที่เป็นนามธรรม เช่น ความสนใจในวิชาต่างๆ เจตคติต่อสิ่งเร้าแล้วแปลผลเข้าสู่มาตรฐานการวัด

2.2 การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการสนทนาระหว่างบุคคล 2 คนอย่างมีจุดหมาย โดยผู้สัมภาษณ์เตรียมคำถามมา และจดบันทึกประมาณค่า ทั้งนี้ผู้ถูกสัมภาษณ์จะต้องไม่รู้ตัวว่าถูกทดสอบลักษณะนิสัย

3. วิธีการศึกษาความคิดเห็นจากคนอื่น เป็นวิธีการที่ผู้วัดจะต้องสร้างแบบทดสอบเพื่อใช้ถามบุคคลอื่นว่ามีความรู้สึกเกี่ยวกับบุคคลนั้นๆ อย่างไร เช่น ครู ผู้ปกครอง และเพื่อน เป็นต้น

4. วิธีการใช้แบบทดสอบ เป็นวิธีการที่นิยมใช้กันมาก โดยมีการสร้างแบบทดสอบ ประกอบด้วยคำถามหรือข้อความหลายข้อ ผู้ทดสอบสร้างขึ้นโดยยึดถือปกติวิสัยของคนโดยทั่วไป เป็นเกณฑ์มาตรฐาน ข้อคำถามหรือสถานการณ์ที่สร้างขึ้นมักจะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึกของผู้ถูกทดสอบเองหรือสอดคล้องเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม หรือพฤติกรรมที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำเมื่อตกอยู่ในสภาพการณ์นั้นๆ ทั้งนี้ผู้ถูกทดสอบต้องร่วมมือกับผู้ทดสอบในการตอบแบบทดสอบ เพื่อให้ได้ผลที่น่าเชื่อถือหรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์

5. วิธีการฉายภาพ เป็นวิธีการที่ผู้วัดได้จัดสิ่งเร้าขึ้นมาให้บุคคลได้แสดงพฤติกรรม การตอบสนอง เช่น เล่าเรื่องจากรูปที่นำมาให้ดู ตัวอย่างได้แก่ แบบทดสอบรorschach และรูปภาพที่เกิดจากการหยดหมึก ให้สร้างความสัมพันธ์ต่อเนื่องจากคำที่กำหนดให้ ให้เติมข้อความที่ไม่สมบูรณ์ ให้แสดงออกด้วยการวาดภาพ เป็นต้น เทคนิคเหล่านี้จะต้องใช้ผู้ทดสอบที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีทั้งสิ้นการเลือกวิธีการวัดความรับผิดชอบขึ้นอยู่กับความเหมาะสมทั้งผู้ทดสอบ และผู้ถูกทดสอบสภาพการณ์ที่ใช้ทดสอบ และสิ่งที่ใช้วัดเพื่อทำการศึกษา

พกา สัตยธรรม (2528: 6 -13) แบ่งการวัดหรือการประเมินความรับผิดชอบออกเป็น 2 ภาคคือ

1. ภาคปฏิบัติ ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การถามผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้ ข้อมูลตรงจุดมากขึ้น แต่ต้องใช้เวลาเป็นการบันทึกพฤติกรรมการแสดงออกเพื่อติดตามผลแก้ไข พฤติกรรมนั้น

2. ภาคทฤษฎี เป็นการประเมินด้วยข้อทดสอบ หรือแบบสอบถาม ตามระดับความ มากน้อย ซึ่งอาจจะมีระดับตั้งแต่ดีมาก ดี ค่อนข้างดี พอใช้ ต้องแก้ไข และต้องปรับปรุงใหม่ทั้งหมด

จากเอกสารที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การวัดความรับผิดชอบนั้น สามารถใช้เครื่องมือวัดได้หลายประเภท ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย วิธีการวิจัย ลักษณะของผู้ถูกประเมิน โดยเครื่องมือที่ใช้วัดความรับผิดชอบได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ และในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือวัดประเภท แบบสอบถามมาเป็นเครื่องมือวัดความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

5.8 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (ซ้ำเรื่อง วุฒิจันทร์. 2524: 75) นักสังคมวิทยากลุ่มใหญ่เชื่อว่า สังคมมีส่วนในการป้อนมนุษย์ให้มีลักษณะ และคุณลักษณะต่างๆ กัน ตามแต่ว่าเด็กจะอยู่ในกลุ่มใด ของสังคม เด็กจะเรียนรู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว ทำอย่างไรถูก ทำอย่างไรไม่สมควร จากผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเช่น บิดามารดา ครูอาจารย์ ถือว่าเป็นตัวแทนของสังคม โดยใช้วิธีเทียบเคียง จนในที่สุดเด็กจะยอมรับ กฎเกณฑ์ของสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติของตนโดยอัตโนมัติ จริยธรรมของสังคมได้ถูกปลูกฝังในเด็ก แล้วเป็นส่วนใหญ่ ภายหลังจากความผันแปร และสภาพแวดล้อมในสังคมอาจมีผลกระทบให้คนในวัย ผู้ใหญ่เปลี่ยนแปลงจริยธรรมไปได้ แต่ก็ไม่สามารถลบล้างคุณลักษณะที่ได้รับไว้ในวัยเด็กให้หมดไปได้



บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. ระยะเวลา
3. สาระการเรียนรู้
4. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ
5. การดำเนินการทดลอง
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนอยุทธยาวิทยาลัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 20 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 900 คน เป็นการจัดห้องเรียนแบบความสามารถ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนอยุทธยาวิทยาลัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 2 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 90 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มแล้วจับสลาก เลือกจาก 20 ห้องเรียนมา 2 ห้องเรียน แล้วนำกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค TGT จำนวน 45 คน

กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ จำนวน 45 คน

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โดยผู้วิจัยดำเนินการทดลองสอนด้วยตนเอง ใช้เวลาในการทดลองสัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที รวม 18 คาบ

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

สาระภูมิศาสตร์ประกอบด้วยเรื่องดังนี้ ลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย ลักษณะทางภูมิอากาศของประเทศไทย ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย ลักษณะประชากร ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมไทย และลักษณะเศรษฐกิจของประเทศไทย

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T
2. แผน การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา
4. แบบสอบถามวัดความรับผิดชอบ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T

1.1 ศึกษาหลักการวิธีสอนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และศึกษาสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อนำมาใช้ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

1.3 ศึกษาสาระการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการทดลอง คือ สาระภูมิศาสตร์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.4 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แล้วนำมาวิเคราะห์เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ และสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T จำนวน 18 คาบ ประกอบด้วย

1.4.1 สาระสำคัญ

1.4.2 จุดประสงค์การเรียนรู้

1.4.3 สาระการเรียนรู้

1.4.4 กระบวนการเรียนรู้

1.4.4.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- สร้างและกระตุ้นความสนใจ หรือเตรียมความพร้อมในการเรียน

1.4.4.2 ขั้นกิจกรรม

- ขั้นการสร้างความรู้ (Construct)

- ขั้นได้ตรงระดับกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) มีส่วน

ร่วม (Participation) การเรียนรู้กระบวนการ ผลงานและความรู้ (Process and Product)

- การประยุกต์นำความรู้ไปใช้ (Application)

1.4.4.3 ชั้นวิเคราะห์

- วิเคราะห์ อภิปรายผลงานและข้อความรู้ที่สรุปได้จาก
กิจกรรม (Product)

- วิเคราะห์ อภิปราย กระบวนการเรียนรู้ (Process)

1.4.4.4 ชั้นสรุปและประเมินผล

- สรุปและประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

1.4.5 แหล่งการเรียนรู้

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คนตรวจสอบ
ความ ความถูกต้องของสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนความสอดคล้อง (IOC)
ระหว่างขั้นตอนต่าง ๆ ของแผนการจัดการเรียนรู้ และนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข จุดประสงค์
การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการใช้ภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่
ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน เพื่อทดสอบประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ของแผนการจัดการเรียนรู้

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T ไปใช้เพื่อการวิจัยต่อไป

2. แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

2.1 ศึกษาหลักการวิธีสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ จากเอกสารและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554 และศึกษาสาระและ
มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อนำมาใช้ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

2.3 ศึกษาสาระการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการทดลอง คือ สาระภูมิศาสตร์กลุ่มสาระ
การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.4 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 3
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แล้วนำมาวิเคราะห์เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ และสร้างแผนการจัดการเรียนรู้
แบบกลุ่มสัมพันธ์ จำนวน 18 คาบประกอบด้วย

2.4.1 สาระสำคัญ

2.4.2 จุดประสงค์การเรียนรู้

2.4.3 สาระการเรียนรู้

2.4.4 กระบวนการเรียนรู้

2.4.4.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- สร้างและกระตุ้นความสนใจ หรือเตรียมความพร้อมในการเรียน

2.4.4.2 ชั้นกิจกรรม

- ชั้นการสร้างความรู้ (Construct)
- ชั้นไตร่ตรองระดับกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) มีส่วนร่วม (Participation) การเรียนรู้กระบวนการ ผลงานและความรู้ (Process and Product)
- การประยุกต์นำความรู้ไปใช้ (Application)

2.4.4.3 ชั้นวิเคราะห์

- วิเคราะห์ อภิปรายผลงานและข้อความรู้ที่สรุปได้จากกิจกรรม (Product)
- วิเคราะห์ อภิปราย กระบวนการเรียนรู้ (Process)

2.4.4.4 ชั้นสรุปและประเมินผล

- สรุปและประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

2.4.5 แหล่งการเรียนรู้

2.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คนตรวจสอบความถูกต้องของสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างขั้นตอนต่าง ๆ ของแผนการจัดการเรียนรู้ และนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการใช้ภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 เพื่อทดสอบประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ของแผนการจัดการเรียนรู้

2.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้เพื่อการวิจัยต่อไป

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา

สาระภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาการสร้างแบบทดสอบ จากหนังสือเทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของ สมบูรณ์ ชิตพงศ์ (2523: 1 – 140) เทคนิคการวัด และประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของ นิเวศน์ ธรรมรักษ์ (2530: 1 – 138) และเทคนิคการเขียนข้อสอบของ ชวาล แพรัตกุล (2522: 1 – 40)

3.2 ทำการวิเคราะห์หลักสูตรและสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร จากสาระการเรียนรู้ และพฤติกรรมที่ต้องการวัดตามหลักของ บลูม (Bloom. 1956: 48 – 50)

3.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา ตามสาระการเรียนรู้ที่ใช้ในการทดลอง โดยยึดเกณฑ์ตามผลการวิเคราะห์หลักสูตร ข้อสอบที่สร้างเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยให้ครอบคลุมสาระฯ ที่สอน จำนวน 80 ข้อ

(ความเข้าใจ)(000) เมื่อเกิดฝนตกหนักอย่างต่อเนื่อง ข้อใดเป็นสัญญาณเตือนภัยว่าอาจเกิดเหตุแผ่นดินถล่ม

- ก. สัตว์ป่าล้มตาย
- ข. น้ำในห้วยใสสะอาด
- ค. น้ำในลำธารแห้งขอด
- ง. มีเสียงดังผิดปกติบนภูเขา

(การวิเคราะห์) (000) การเกิดภัยแล้งในประเทศจีนและออสเตรเลีย ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างไร

- ก. ผู้คนล้มป่วย
- ข. คนตกงาน
- ค. ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย
- ง. สูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยว

3.4 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .5 ขึ้นไป นำมาปรับปรุงแก้ไขคำถามตัวเลือกและการใช้ภาษา ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีค่า 0.67- 1.00

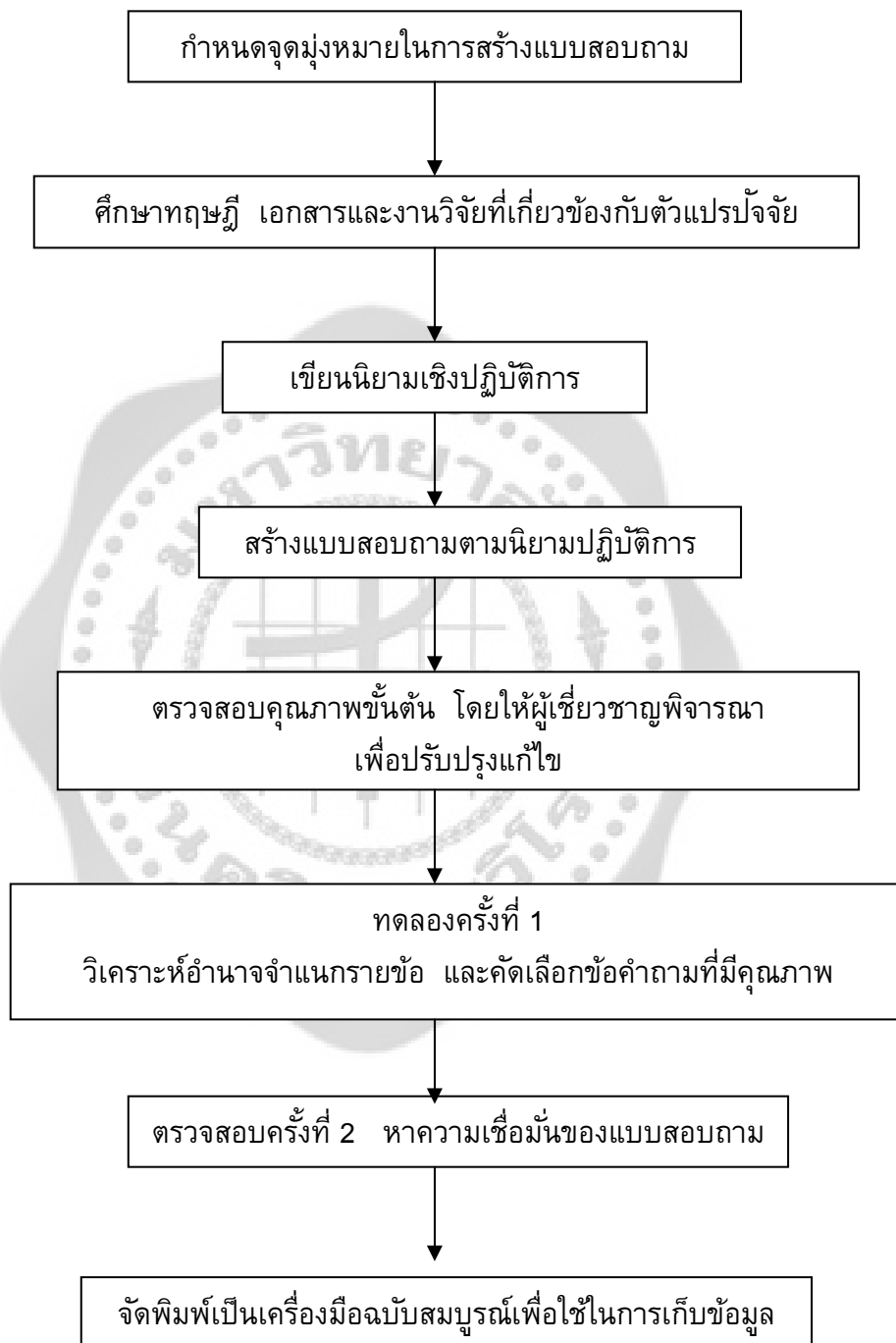
3.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 100 คน ที่เคยเรียนบทเรียนนี้

3.6 นำทดสอบที่นักเรียนทำแล้วมาวิเคราะห์เป็นรายข้อโดยการตรวจให้คะแนนข้อที่ถูกให้ 1 คะแนน ส่วนข้อที่ผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน เมื่อตรวจสอบและรวมคะแนนแบบทดสอบเรียบร้อยแล้ว ทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบแต่ละข้อโดยใช้เทคนิค 27 % ของ จุง เทห์ ฟาน (Fan, 1952: 3-32) แล้วเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .21 - .85 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .21-.77

3.7 นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 90 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 197 – 199) โดยค่าความเชื่อมั่น .76 ขึ้นไปคัดเลือกไว้ 50 ข้อ

4. แบบสอบถามวัดความรับผิดชอบ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้าง โดยวิธีการดังนี้



ภาพประกอบ 5 ลำดับขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

จากภาพประกอบ 5 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีรายละเอียดตามขั้นตอน ดังนี้

1.กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบโดยมีมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ บ่อยครั้งที่สุด บ่อย น้อย น้อยครั้งที่สุด ไม่ปฏิบัติ

2.ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับความรับผิดชอบ

3.เขียนนิยามศัพท์เฉพาะและกำหนดแผนการเขียนข้อคำถามของความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ทำการคำนวณจำนวนข้อของแบบสอบถามโดยใช้หลักที่ว่าจำนวนข้อของแบบสอบถามก่อนที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างควรจะมีจำนวนข้อของแบบสอบถามเป็นจำนวน 1.5 เท่าของแบบสอบถามที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำออก แล้วเหลือข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

4. นำไปวิพากษ์และปรับแก้ข้อคำถามกับประธานและกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโท เพื่อให้ข้อคำถามมีความเที่ยงตรงและครอบคลุมตามโครงสร้างทฤษฎี

5. นำแบบสอบถามที่สร้างมาตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น โดยการหาความเที่ยงตรงเชิงพื้นผิว (Face Validity) ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามกับนิยามศัพท์เฉพาะที่ต้องการวัดคัดเลือกข้อคำถาม

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะเก็บรวบรวมจริง

7.นำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้วิธีการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item – Total Correlate) ได้ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .21 – .77

8 นำแบบสอบถามที่ผ่านการคัดเลือกแล้วมาวิเคราะห์ใหม่เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีของครอนบัค (Cronbach) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น .82

9.นำแบบสอบถามมาทำการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบ

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		บ่อยครั้งที่ ที่สุด	บ่อย	น้อย	น้อยครั้งที่ ที่สุด	ไม่ ปฏิบัติ
0	ข้าพเจ้าจะใช้เวลาว่างในการทบทวนและอ่านหนังสือ					
00	ข้าพเจ้าทำการบ้านส่งครูอย่างสม่ำเสมอแม้ครูจะตรวจหรือไม่ก็ตาม					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ได้ คะแนนดังนี้

บ่อยครั้งที่ ที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน
บ่อย	ให้คะแนน 4 คะแนน
น้อย	ให้คะแนน 3 คะแนน
น้อยครั้งที่ ที่สุด	ให้คะแนน 2 คะแนน
ไม่ปฏิบัติ	ให้คะแนน 1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ได้ คะแนนดังนี้

บ่อยครั้งที่ ที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน
บ่อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
น้อย	ให้คะแนน 3 คะแนน
น้อยครั้งที่ ที่สุด	ให้คะแนน 4 คะแนน
ไม่ปฏิบัติ	ให้คะแนน 5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	4.51 - 5.00	หมายถึง	มีความรับผิดชอบในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	3.51 - 4.50	หมายถึง	มีความรับผิดชอบในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	2.51 - 3.50	หมายถึง	มีความรับผิดชอบในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.51 - 2.50	หมายถึง	มีความรับผิดชอบในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 - 1.50	หมายถึง	มีความรับผิดชอบในระดับน้อยที่สุด

การดำเนินการทดลอง

1. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยทดลอง (Experimental Research) ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบสุ่มกลุ่ม – สอบก่อน - สอบหลัง (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 249 – 250)

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
RE ₁	T ₁	X ₁	T ₂
RE ₂	T ₁	X ₂	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

RE₁ แทน กลุ่มทดลองที่ 1 ที่เลือกมาแบบสุ่ม

RE₂ แทน กลุ่มทดลองที่ 2 ที่เลือกมาแบบสุ่ม

T₁ แทน การทดสอบก่อนการทดลอง

T₂ แทน การทดสอบหลังการทดลอง

X₁ แทน การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค TGT

X₂ แทน การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ทำการทดสอบก่อนการเรียนรู้ (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบแล้วบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

2.2 ดำเนินการสอนกับกลุ่มทดลอง โดยใช้สาระเดียวกันและระยะเวลาเท่ากัน แบ่งได้ดังนี้

กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T

กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

2.3 หลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบอีกครั้ง (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบซึ่งเป็นชุดเดียวกันกับที่ทำการทดสอบก่อนการทดลอง

2.4 ตรวจสอบผลจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบ นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Independent Sample
2. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample
3. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample
4. ศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Independent Sample
5. ศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample
6. ศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

- 1.1 หาค่าคะแนนเฉลี่ย โดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 73)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 หาค่าความแปรปรวน (Variance) คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ.

2538: 77)

$$s^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ S_2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนน
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาความเที่ยงตรงเชิงพื้นผิว (Face Validity) ของแบบสอบถาม โดยการพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545: 95)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1
	$\sum R$	แทน	ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา โดยคำนวณจากสูตร KR - 20 คูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 197 – 199)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S^2_t} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา
	n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือที่วัด
	P	แทน	สัดส่วนของผู้ทำได้ในข้อหนึ่ง ๆ หรือ = $\frac{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}$
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ หรือ คือ 1 - p
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือฉบับนั้น

2.3 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบ ที่เป็นมาตราส่วนประเมินค่า โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (บุญเชิด ภิญโญ อนันตพงษ์. 2545: 131)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

3.1 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานข้อ 1 และข้อ 4 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและวัดความรับผิดชอบ ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 คำนวณโดยใช้ t-test Dependent ในรูปของผลต่างของคะแนน (Difference Score) (Scott; & Wertheimer. 1964: 264)

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{S_{MD_1 - MD_2}}; df = n_1 + n_2 - 2$$

$$S_{MD_1 MD_2} = \sqrt{\frac{S^2 D}{n_1} + \frac{S^2 D}{n_2}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t - distribution
	D ₁	แทน	คะแนนผลต่างระหว่างการทดสอบหลังเรียนกับก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1
	D ₂	แทน	คะแนนผลต่างระหว่างการทดสอบหลังเรียนกับก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่ 2
	MD ₁	แทน	ค่าเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังเรียนกับก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1
	MD ₂	แทน	ค่าเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังเรียนกับก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่ 2

$S_{MD1-MD2}$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างระหว่าง การทดสอบหลังเรียนกับก่อนการเรียนของ กลุ่มทดลองที่ 1 กับกลุ่มทดลองที่ 2
S^2_D	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่าง การทดสอบหลังเรียนกับก่อนเรียนของ กลุ่มทดลองที่ 1 กับกลุ่มทดลองที่ 2
n_1	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1
n_2	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 2

3.2 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2, 3, 5 และ 6 โดยใช้ค่าทางสถิติ t - test for Dependent Sample (ประกอบ กรรณสูต. 2542: 115)

$$t = \frac{\bar{D}}{s_{\bar{D}}} ; df = n-1$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณา t - test for Dependent Sample
	D	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลต่างที่เข้าคู่กัน
	$S_{\bar{D}}$	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลต่างที่เข้าคู่กัน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียน
k	แทน	คะแนนเต็มของแบบทดสอบ
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
$\bar{X}_1$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน
$\bar{X}_2$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
S_1	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนก่อนเรียน
S_2	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนหลังเรียน
MD	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนระหว่างการทดสอบหลังเรียนกับการทดสอบก่อนเรียน
MD_1	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนระหว่างการทดสอบหลังเรียนกับการทดสอบก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1
MD_2	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนระหว่างการทดสอบหลังเรียนกับการทดสอบก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่ 2
$S_{MD_1} - S_{MD_2}$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างระหว่างคะแนนการทดสอบหลังเรียนและการทดสอบก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาการแจกแจงที (t-distribution)
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็น (Probability) ของค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ
*	แทน	ค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	ค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Independent Sample ในรูป Different Score

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample

4. ผลการเปรียบเทียบความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Independent Sample ในรูป Different Score

5. ผลการเปรียบเทียบความรับผิดชอบ ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample

6. ผลการเปรียบเทียบความรับผิดชอบ ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T และการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

ตาราง 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค TGT กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

กลุ่มตัวอย่าง	n	k	ก่อนเรียน		หลังเรียน		MD	$S_{MD_1} - S_{MD_2}$	t	p
			$\bar{X}_1$	S_1	$\bar{X}_2$	S_2				
กลุ่มทดลองที่ 1	45	50	24.27	3.16	44.78	3.65	20.51			
กลุ่มทดลองที่ 2	45	50	24.13	2.60	41.36	3.54	17.23	3.28	4.228**	.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่า กลุ่มทดลองที่ 1 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค TGT ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาเป็น 24.27 และ 3.16 ตามลำดับ และหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา เป็น 44.78 และ 3.65 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มทดลองที่ 2 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา เป็น 24.13 และ 2.60 ตามลำดับ และหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา เป็น 41.36 และ 3.54 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาหลังเรียนและก่อนเรียน ของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 มีค่าเป็น 20.51 และ 17.23 ตามลำดับ พบว่า กลุ่มทดลองที่ 1 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค TGT และกลุ่มทดลอง ที่ 2 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

2. การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค TGT

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาก่อนเรียน และหลังเรียน
ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T

การทดสอบ	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SD</i>	<i>MD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ก่อนเรียน	45	24.27	3.16	20.51	29.236**	0.000
หลังเรียน	45	44.78	3.65			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T ก่อนเรียนและหลังเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

3. การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาก่อนและหลังเรียนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาก่อนเรียน และหลังเรียน
ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

การทดสอบ	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SD</i>	<i>MD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ก่อนเรียน	45	24.13	2.50	17.23	23.951**	0.000
หลังเรียน	45	41.36	3.54			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ก่อนเรียนและหลังเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

4. การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4

เปรียบเทียบความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

ตาราง 5 เปรียบเทียบความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

กลุ่มตัวอย่าง	n	k	ก่อนเรียน		หลังเรียน		MD	$S_{MD_1} - S_{M_1}$	t	p
			$\bar{X}_1$	S_1	$\bar{X}_2$	S_2				
กลุ่มทดลองที่ 1	45	40	25.87	2.86	43.24	5.08	17.37			
กลุ่มทดลองที่ 2	45	40	25.20	4.52	38.58	5.29	13.38	3.93	4.017**	0.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 5 พบว่า กลุ่มทดลองที่ 1 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T ก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรับผิดชอบเป็น 25.87 และ 2.82 ตามลำดับ และหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรับผิดชอบเป็น 43.24 และ 5.08 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มทดลองที่ 2 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรับผิดชอบ เป็น 25.75 และ 4.52 ตามลำดับ และหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรับผิดชอบ เป็น 38.58 และ 5.29 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนความรับผิดชอบ หลังเรียนและก่อนเรียน ของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 มีค่าเป็น 17.37 และ 13.38 ตามลำดับ พบว่า กลุ่มทดลองที่ 1 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T และกลุ่มทดลองที่ 2 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4

5. การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5

เปรียบเทียบความในใจความรับผิดชอบ ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความในใจความรับผิดชอบ ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T

การทดสอบ	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SD</i>	<i>MD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ก่อนเรียน	45	25.10	2.86	17.37	20.303**	0.000
หลังเรียน	45	43.24	5.08			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 6 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T ก่อนเรียนและหลังเรียนมีความรับผิดชอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5

6. การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 6

เปรียบเทียบความในใจความรับผิดชอบ ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความในใจความรับผิดชอบ ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

การทดสอบ	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SD</i>	<i>MD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ก่อนเรียน	45	25.20	4.52	13.38	11.346**	0.000
หลังเรียน	45	38.58	5.29			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 7 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ก่อนเรียนและหลังเรียน มีความรับผิดชอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 6

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงทดลอง เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ สรุปสาระสำคัญและผลการศึกษา ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T
3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์
4. เพื่อศึกษาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T และการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์
5. เพื่อศึกษาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T
6. เพื่อศึกษาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

สมมุติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาแตกต่างกัน
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T และการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ แตกต่างกัน
5. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T มีความรับผิดชอบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

6. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 20 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 900 คน เป็นการจัดห้องเรียนแบบความสามารถ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 2 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 90 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มแล้วจับสลาก เลือกจาก 20 ห้องเรียนมา 2 ห้องเรียน แล้วนำกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T จำนวน 45 คน

กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ จำนวน 45 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 4 แผน ใช้เวลา 18 คาบ

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ การเรียนแบบกลุ่มสัมพันธ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 4 แผน ใช้เวลา 18 คาบ

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .21 – .85 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .21 – .77 มีค่าความเชื่อมั่น .76

2.4 แบบสอบถามวัดความรับผิดชอบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .28 – .66 มีค่าความเชื่อมั่น .82

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 ทำการทดสอบก่อนการเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและแบบวัดความรับผิดชอบแล้วบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 ดำเนินการสอนกับกลุ่มทดลอง โดยใช้สาระเดียวกันและระยะเวลาเท่ากัน แบ่งได้ดังนี้

กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T

กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

3.3 หลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบอีกครั้ง (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และแบบวัดความรับผิดชอบเป็นชุดเดียวกันกับที่ทำการทดสอบก่อนการทดลอง

3.4 ตรวจสอบผลจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความรับผิดชอบ นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T และการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Independent Sample
2. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample
3. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample
4. ศึกษาความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T และการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Independent Sample
5. ศึกษาความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample
6. ศึกษาความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample

สรุปผล

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T และการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T และการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
5. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T มีความรับผิดชอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
6. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ ผลจากการศึกษาวิจัยได้ ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้เนื่องมาจากการสอนทั้งสองวิธีเป็นการจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญมีกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม และมีการเรียนแบบร่วมมือช่วยเหลือกัน ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ แล้วพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาหลังเรียนสูงกว่าเรียนก่อนเรียนทั้งสองวิธี แสดงให้เห็นว่า การสอนทั้งสองวิธีมีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนเกิดมีการเปลี่ยนแปลงในการเรียนได้ดีขึ้น มีจุดเด่นที่แตกต่างกันดังนี้

การเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T การนำเสนอบทเรียนต่อนักเรียนทั้งชั้น โดยครูจะทำการเสนอบทเรียนให้กับนักเรียน โดยใช้คำถามที่กระตุ้นนักเรียนหรืออาจใช้ภาพประกอบเพื่อเร้าความสนใจนักเรียน การเรียนกลุ่มย่อย ในขั้นนี้จะแบ่งนักเรียนตามความสามารถ โดยจะแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน ซึ่งภายในกลุ่มจะประกอบไปด้วยนักเรียนที่เรียนเก่ง ปานกลางและอ่อน และทุก



ส่วนการเรียนแบบกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญใช้กิจกรรมที่หลากหลายช่วยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างทั่วถึงและมากที่สุด เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างเพื่อนและผู้สอน มีส่วนร่วมในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผู้เรียนได้รับความรู้ทั้งด้านเนื้อหาสาระ กระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การนำเสนอผลงาน ตลอดจนรู้จักวิเคราะห์และวิจารณ์ผลงานอย่างมีเหตุผล นักเรียนเรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรม แก้ปัญหาด้วยตนเอง สามารถสรุปข้อความรู้ด้วยตนเอง ทำให้มีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก ถึงแม้ว่ากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์จะมีกิจกรรมที่พัฒนาได้ทั้งสมองซีกซ้ายและซีกขวา แต่มีการเรียนที่ไม่จัดขั้นตอนต่อเนื่องในการพัฒนาสมองให้สมดุล กิจกรรมที่จัดขึ้นจัดให้ผู้เรียนเป็นส่วนรวม จึงไม่สนองความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน การทำงานมีกิจกรรมเป็นกลุ่ม ไม่มีกิจกรรมรายบุคคล จึงทำให้ไม่ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนทำกิจกรรมที่ตนเองชอบก่อน ซึ่งนักเรียนบางคนที่ไม่สนใจหรือไม่เก่ง ไม่มีโอกาสร่วมงานจึงทำให้เกิดความเบื่อและไม่สนใจการเรียน และไม่เกิดความภาคภูมิใจในผลงานกลุ่ม เนื่องจากไม่มีส่วนร่วมในการทำงาน และไม่ได้แสดงความคิดเห็นในการทำงาน ดังนั้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เป็นข้อสนับสนุนว่านักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. นักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 สามารถอภิปรายผลการทดลองได้ดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T เรียน แบบฝึกหัดเตรียมให้พร้อม เพื่อเกิดการสอนที่ดี และใช้วิธีสอนตรง นอกจากเตรียมการด้านวิชาการแล้ว ครูเตรียมการจัดบรรยากาศในการเรียน คือ การจัดกลุ่มนักเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด กล่าวคือ นักเรียนมีความสามารถแตกต่างกันสามารถเรียนประสบการณ์ทางการเรียนอย่างเดียวกันได้และทุกคนก็จะได้รับประโยชน์ด้วยกันทั้งชิ้นงานที่มอบหมายให้นักเรียนทำมีการวางแผนอย่างดีโดยอาศัยความร่วมมือของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม และการประเมินผลงานของนักเรียนพิจารณา จากผลงานของกลุ่มและพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มว่า นักเรียนได้ใช้ความสามารถเพียงใดในการทำงานร่วมกับนักเรียนคนอื่น นอกจากนักเรียนจะมีความเข้าใจตรงกันถึงผลที่จะเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ และถูกใจสำคัญในการปฏิบัติงานนี้คือ การให้การเสริมแรงที่สม่ำเสมอ เมื่อต้องการส่งเสริมให้ทำงานเป็นระบบ ทำงานทุกอย่างอย่างมีคุณภาพ เมื่อเกิดปัญหาย่อย ๆ ขึ้นนักเรียนต้องจัดการโดยเร็ว ครูจะเป็นที่ปรึกษาช่วยเหลือให้คำแนะนำ ปรีกษา ติดตาม และประเมินผลการเรียนของนักเรียนทั้งด้านทักษะกระบวนการและผลงาน ส่วนการสอนตามปกติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่มีการแบ่งกลุ่มนักเรียนตามความสามารถ ทำให้นักเรียนไม่ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามโครงสร้างภาพรวมที่ครูแนะนำก่อนการสอนและไม่มีแรงจูงใจเรื่องคะแนนของกลุ่ม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เป็นข้อสนับสนุนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาโดยการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 สามารถอภิปรายผลการทดลองได้ดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสาระพัฒนาให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้พฤติกรรมที่พึงประสงค์จากการมีส่วนร่วมในการเรียนแบบกลุ่มสัมพันธ์ และส่งผลให้นักเรียนมีการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง และสามารถแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน สอดคล้องกับผลการศึกษาของพวงแก้ว เนตรโอภากร (2533 : 66) ที่ได้ทำการศึกษาผลศึกษาการเรียนแบบกลุ่มสัมพันธ์ในการอธิบายการร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เป็นข้อสนับสนุนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. นักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถอธิบายได้ ดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนทำหน้าที่ของตนเองให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มได้คะแนนดีทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบสูงขึ้น นอกจากนี้การเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T นักเรียนจะมีภาระหน้าที่ทั้งด้านวิชาการและด้านสังคม โดยจะมีเป้าหมายร่วมกัน คือ ผลงานของกลุ่มและรางวัลเกิดจากการร่วมมือของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม จะขาดคนใดคนหนึ่งไปไม่ได้แต่ละคน ต้องหาข้อมูลความรู้ และมีบทบาท หน้าที่รับผิดชอบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ในการเรียนรู้นักเรียนมีโอกาสมือปฏิบัติตามหน้าที่ที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน ร่วมปรึกษาหารือ ตั้งใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จและยอมรับผลที่เกิดจากการทำงานกลุ่ม อีกทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันสภาพการณ์และเงื่อนไขดังกล่าวเป็นแนวทางให้เกิดการพึ่งพากันทางบวกเปิดโอกาสให้นักเรียนปฏิบัติงานร่วมกันมากขึ้น และหลังจากการเรียนจบแต่ละกิจกรรมมีการประเมินตนเองพร้อมกับประเมินการทำงานกลุ่ม ครูและนักเรียนได้วางเป้าหมายร่วมกัน และกลุ่มใดไม่ปฏิบัติตามก็จะถูกประชาพิจารณา ผลจากการพิจารณาประชาพิจารณา นักเรียนก็จะช่วยกันสอดส่องดูแล ทำให้กิจกรรมดำเนินลุล่วง ลดลง สอดคล้องกับคำกล่าวของฮิลดการ์ด (Hilgard.1967) กล่าวว่า การเรียนแบบกลุ่มจะสามารถใช้พลังกลุ่มเป็นพลังผลักดันให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้กลุ่มยอมรับเพื่อเป้าหมายและความสำเร็จของกลุ่ม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เป็นข้อสนับสนุนว่านักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 4

5. นักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T มีความรับผิดชอบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5 สามารถอธิบายได้ ดังนี้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T หลังการทดลองพบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสังคมสูงขึ้น เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นอกจากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น นักเรียนยังเกิดแรงจูงใจภายในจากการเรียนที่เห็นผลย้อนกลับทันที การเรียนแบบปกตินักเรียนจะมีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีโอกาสได้รับคำชมจากครู เพราะไม่สามารถทำคะแนนให้สูงได้ เมื่อนักเรียนเรียนแบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T นักเรียนมีส่วน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เป็นข้อสนับสนุนด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ใช้เทคนิค T G T หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 5

6. นักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาโดยการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 6 สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนทำงานกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับแนวความคิดของ ทิศนา ขวัญ (2522: 7) ที่กล่าวว่า ประสพการณ์ที่ได้จากการเข้ากลุ่มแบบกลุ่มสัมพันธ์จะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมกระทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการวิเคราะห์ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนพฤติกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ได้รับประสบการณ์ตรงจากการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ และจากการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนยังส่งผลให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมแนวคิดที่เป็นประโยชน์สำหรับตนเอง ยังส่งผลทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบกลุ่มสัมพันธ์พัฒนาความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เป็นข้อสนับสนุนว่าความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้กลุ่มสัมพันธ์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ก่อนทำการทดลอง ควรชี้แจง และทำความเข้าใจร่วมกับนักเรียนเรื่องลำดับขั้นตอน และการดำเนินตามขั้นตอน ของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น

1.2 ผู้วิจัยควรทดลองสอน ในแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ ก่อนทำการทดลองอย่างน้อย 2-3 ครั้ง เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับการจัดการเรียนรู้ จะช่วยให้การวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ และทันต่อเวลาที่กำหนดไว้

1.3 เนื้อหาที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ ควรเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของนักเรียน และระยะเวลาในการทำการทดลอง

1.4 การให้การเสริมแรง เช่น ให้คำชมเชย รางวัลและสิ่งอื่น ๆ ควรจัดให้เหมาะสมกับนักเรียนเพราะการเสริมแรงบางอย่างอาจจะไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนมากเท่าที่ควร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.2 ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ มาเปรียบเทียบกับเพื่อศึกษา ผลที่มีต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความคงทนของการเรียนรู้ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติต่อการเรียน เป็นต้น

2.3 ควรนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T กับการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ ทำการศึกษาวิจัยกับสาระอื่น เช่น หน้าที่พลเมือง ประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2.4 ควรจัดเวลาเรียนในการเรียนการสอนเป็น 2 คาบติดกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในกระบวนการจัดการเรียนรู้มากขึ้น



บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2542). การพัฒนารายวิชาสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ครูสภา ลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กระทรวงฯ.
- เกษม วิจิโน. (2535). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และการให้ความร่วมมือต่อกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ TGT กับกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครูของ สสวท. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ขวัญใจ บุญฤทธิ์. (2535). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และการมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบ TAI กับการสอนตามคู่มือครูของ สสวท. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คมเพชร ฉัตรสุภากุล. (2521). กิจกรรมกลุ่มโรงเรียน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- (2522). กิจกรรมกลุ่มโรงเรียน. กรุงเทพฯ: แสงรุ่งการพิมพ์
- (2522). กิจกรรมกลุ่มโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เจริญ จามรธัญญาท. (2534). พฤติกรรมการสอนสังคมศึกษา. อุบลราชธานี : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี.
- ชบา คำชื่น. (2533). ผลของการใช้เกมในการสอนซ่อมเสริมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์วิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร
- ชูศักดิ์ สิงห์อุดร. (2532). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง กับการสอนตามคู่มือครูของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- (2520). ระบบสื่อการสอน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เดชา จันทรศิริ. (2542). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการศึกษาอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้การสอนตามแนวพุทธศาสตร์กับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทศพร มณีศรีขำ. (2539). กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสำหรับครู. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทศนา แคมณี. (2522). ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนกลุ่มสัมพันธ์ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: บุรพาศิลป์การพิมพ์.
- . (2541). การจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดล CIPPA สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วารสารหลักสูตรและการสอนสัมพันธ์. 3(2): 6 – 20.
- . (2542ก, มีนาคม – มิถุนายน). การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลชิปปา (CIPPA MODEL). วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 27(3): 1 – 17.
- . (2542ข, พฤษภาคม). การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลชิปปา (CIPPA MODEL). วารสารวิชาการ. 2(5): 2 – 30.
- . (2543). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2537). ชุดเสริมประสิทธิภาพครู. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธารีรัตน์ ยิ่งยง. (2542). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการสอนแบบโครงการประกอบประชาสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครูของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิเวศน์ ธรรมรักษ์. (2530). เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นาดยา ปิลันธนานนท์.(2538). ช่วยกันเรียน. เอกสารประกอบการสอนวิชาแนวใหม่ การสอนสังคมศึกษา (160521). น.4-5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2540). การเรียนแบบ Cooperative Learning. เอกสารประกอบการสอน วิชาแนวใหม่ การสอนสังคมศึกษา (160256). หน้า 58-60. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประนอม เดชชัย. (2536). เสริมทักษะการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา. เชียงใหม่: ภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พนัส หันนาคินทร์. (2518). หลักการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

- ไพศาล หวังพานิช.(2526). การวัดผลทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พยงค์ จิระพงษ์. (2544). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบต่อสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 ภาค กับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรรณพิศ วาณิชการ. (2528, กรกฎาคม – กันยายน). การทำงานแบบกลุ่ม. วารสารสารานุกรมศึกษาศาสตร์. 135 – 137.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2544). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิดวิธีและเทคนิคการสอน 1. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด.
- . (2541). แนวคิดและแนวทางของการจัดการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็น ศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พวงแก้ว เนตรโอภารักษ์.(2533). ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหลานแหลม จังหวัดนครปฐม. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2530). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญผล.
- พีระยุทธ สันติวัน. (2533). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ผ่องศรี เกียรติเลิศสนา. (2530). เอกสารประกอบการสอน พ.ย. 191 กระบวนการกลุ่ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ภิญโญ บัวทอง. (2518). เอกสารการนิเทศการศึกษา. หน่วยงานนิเทศ กรมการฝึกหัดครู
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2522). “ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และการสอน,” กลุ่มสัมพันธ์ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น.
- หลุย จำปาเทศ. (2522). “กลุ่มสัมพันธ์,” กลุ่มสัมพันธ์: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : บุรพาศิลป์การพิมพ์.
- รังษิพร จันท์กลม. (2547). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนเรื่องพุทธธรรมเพื่อชีวิตและสังคม โดยการสอนแบบเทคนิค ที จี ที กับการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- รัตนา เจียมบุญ. (2540). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือประกอบการสอนที่ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Team – Game Tournaments กับการเรียนตามคู่มือครู. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ลัดดาวรรณ ณ ระนอง. (2525). การทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเอง. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วนา ชลประเวส. (2526). การศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนแบบใช้เกม กับวิธีสอนแบบปฏิบัติการทดลองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะกระบวนการทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณทิพา รอดแรงคำ. (2541). “การเรียนแบบร่วมมือ”. สารการศึกษา 80 ปี ศ.ดร.อุบล เรียงสุวรรณ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วันเพ็ญ วรรณโกมล. (2544). การพัฒนาการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- วัฒนาพร ระบับทุกข์. (2545). เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2538). หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือเครื่องใช้ในการวิจัย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- วิไล พิพัฒน์มงคลพร. (2535). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการสอนโดยวิธีกลุ่มเพื่อช่วยเพื่อนกับการสอนปกติ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การมัธยมศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีภรณ์ ณะวงศ์ษา. (2542). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบ Team – Game – Tournaments แบบ Student Teams Achievement Division และการสอนตามคู่มือครู. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมทรง ไชยวัต. (2528). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดกลุ่มที่แตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สมบูรณ์ ชิตพงศ์. (2523). เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- สมพงษ์ จิตระดับ. (2527). “กรณีตัวอย่าง,” เอกสาร กลวิธีสอนจริยศึกษาและการสอดแทรกคุณธรรมในการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สภาyükสมาคมแห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์.
- (2530). การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมยศ นาวิการ. (2523). การบริหารตามสถานการณ์. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- สายวรุณ ทองวิทยา. (2539). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และมนุษยสัมพันธ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยการเรียนแบบ เอส ที เอ ดีกับการสอนตามคู่มือครู. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2531,กุมภาพันธ์). การเรียนการสอนแบบร่วมมือ.” *วิทยจารย์*. 2 .19-30.
- สุนทร สุนันท์ชัย. (2514). เทคนิคและวิธีสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ สหบัณฑิต.
- สมณฑา พรหมบุญ. (2540). “การเรียนแบบมีส่วนร่วม.” ใน *ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม*. หน้า 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุนทวิทย์ บุญสมบัติ. (2525). *หน้าที่พลเมือง*. กรุงเทพฯ: สกลนครศึกษา-ไทย
- สุลัดดา ลอยฟ้า. (2536). *เอกสารประกอบการสอนวิชาปัญหาและกลวิธีการสอนคณิตศาสตร์*.
 ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2546). *19 วิธีจัดการเรียนรู้ : เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ*.
 กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สุลัดดา ลอยฟ้า. (2536). *รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้*. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. เอกสารอัดสำเนา.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2533, มีนาคม). *การจัดกลุ่มนักเรียนในการเรียนแบบร่วมมือ*. สารพัฒนาหลักสูตร. 6(29): 32-34.
- โสภณ ปภาพจน์. (2521). *การพัฒนาองค์การ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- โสภณ โสมดี. (2534, มีนาคม). “บทบาทของครูกับกระบวนการเรียนการสอน,” *มิตรครู*. 33 : 11.
- อรพรรณ พรสีมา. (2540). *ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. การปฏิบัติการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี*. หน้า 57. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อารมณ เพชรชื่น.(2527). *เทคนิคการวัดและประเมินผลการศึกษาในระดับประถมศึกษา*. ชลบุรี: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- อารี พันธุ์มณี. (2534). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. พิมพ์ครั้งที่2 . กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์ลิปเพลส.

- Adam, D.M.; & Ham, M.E. (1990). *Coopertive Learning and Collaboration Across The Curriculum*. Illinois : Charies Thomas.
- Bloom, Benjamin S. (1965). *Taxonomy of Education Objective Handbook I : Cognitive Domain*. New York: David Mackey Company, Inc
- Baron, Brigid Jessica Sara. (1993, February). Collaborative Problem Solving : is Team Performance Greater than What is Exacted From The Most Competent Member, *Dissertation Abstracts International*. 53(08) : 4389 B.
- Bloom, Benjamin S. (1976). *Human Characteristics and School Learning*. 5th ed. New York: Kingsport.
- Davis, Frederick B. (1964). *Educational Measurement and their Interpretation*. California: Wadsworth Publishing Co.
- Davis, Keith. (1962). *Human Relations at work*. New York: McGraw – Hill Company.
- DeVries, D.L.; Edwards, J.J.; & Wells, E.H. (1974). Team – Game – Tournament in the Social Studies Classroom : Effect on Academic Achievement, Student Attitudes, Cognitive Beliefs, and Classroom Climate, *Report No. 173*. Center for Social Organization. Baltimore : The John Hopkins University.
- DeVries, D.L.; & Mescon, I.T. (1975). Team – Game – Tournament: An Effective Task and Reward Structure in the Elementary Grades. *Report No. 189*. Center for Social Organization. Baltimore: The John Hopkins University.
- DeVries, D.L.; Mescon, I.T.; & Shackman, S.L. (1975). Team – Game – Tournament (TGT) Effect on Reading Skills in the Elementary Grades. *Report No. 200 (a)*. *Center for Social Organization*. Baltimore: The John Hopkins University.
- (1975). Team – Game – Tournament in the Elementary Classroom: A Replication, *Report No. 190 (b)*. Center for Social Organization. Baltimore: The John Hopkins University.
- (1976). *Small Group Versus Individualized Instruction. : A Field Test*. Center for Social Organization. Baltimore: The John Hopkins University.
- Dubois, Dion Joseph. (1990, August). The Relationship Between Selected Student Team Learning Strategies and Student Achievement and Attitude In Middle School Mathematics Cooperative Learning, Lrarning Strqtegies. *Dissertation Abstracts Intemational*. 52 : 408 – A
- Dunn, Rita. (1972). Team Learning and Circles of Knowledge. *Practical Approaches to Individualizing West Neck*. New York: packer Publishing Company Inc.

- Gilman, John Frances; Joan Rowe; & Mary Frances Hidenberger. (1976, December) Game in Senior High School Mathematics Classes. *The Mathematics Teacher*. 69: 657 – 661.
- Gulley, Halberd E. (1960). *Discussion. Conference and Group Process*. New York: Holt. Richard and Winston, Include.
- Heimer, Ralph T.; & Trueblood, Cecil R. (1977). *Strategies for Teacher Children Mathematics*. Massachusetts: Addison – Wesley Publishing Company.
- Lovell, K. (1972). *The Growth of basic Mathematics and Scientific Concept in Children*. London: University of London Press, Ltd.
- Megarry, J. (1985). Simulation and Games in Education. in *The International Encyclopedia of Education : Research and Studies*. V.8. p. 4575 – 4585. Edit By Torsten Husen & Neville Postlethwite, T. Oxford, Pergamon Press.
- Page, Terry; & Thomas, J.B. & Marshall Ar. (1977). *International Dictionary of Education*. New York: Nicholas Publishing Company.
- Sears, R.R.; Maccoby, E.E.; & Levin. (1957). *Pattern of Child Rearing*. New York: Peterson and Company.
- Slavin, R.E. (1977). Student Learning Teams Technique : Narrowing the Achievement Gap Between the Race, *Report No. 228. Center for Social Organization*. Baltimore : The John Hopkins University.
- (1978). Student Team and Achievement Divisions, *Journal of Research and Development in Education*. 12 (1).
- (1983, November). *Cooperative Learning*. New York : Longman. 130 – 142.
- (1987, November). Cooperative Learning and Cooperative Schools,. *Educational Leadership*. 7 – 13.
- Sovchik, R.; & Meconi, L.J. (1978, 28 April). Mathematical Games Some Consideration. *School Science and Mathematical*. 340 – 346.
- Trueblood, Cecil R.; & Ichael Szabo. (1974, May). Procedures for Designing Your Own Metric Games for Pupil Involvement. *The Arithmetic Teacher*. 21(5) : 404 – 408.
- Young, Carolyn. (1972, 19 December). Team Learning, *The Arithmetic Teacher*. 630 – 634.



ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- ตารางแสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา
- ตารางแสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาที่ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 และ กลุ่ม ทดลองที่ 2
- ตารางแสดงคะแนนความรับผิดชอบ ที่วัดก่อนเรียน และหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2

ตาราง 8 แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	0.56	0.26	26	0.41	0.29
2	0.37	0.77	27	0.34	0.59
3	0.42	0.74	28	0.50	0.55
4	0.42	0.51	29	0.62	0.53
5	0.38	0.70	30	0.54	0.49
6	0.48	0.54	31	0.39	0.59
7	0.54	0.21	32	0.45	0.66
8	0.41	0.64	33	0.51	0.50
9	0.26	0.64	34	0.25	0.38
10	0.37	0.42	35	0.18	0.46
11	0.35	0.35	36	0.31	0.29
12	0.63	0.63	37	0.40	0.35
13	0.48	0.48	38	0.37	0.39
14	0.74	0.74	39	0.28	0.40
15	0.64	0.64	40	0.32	0.61
16	0.54	0.54	41	0.39	0.55
17	0.21	0.21	42	0.21	0.49
18	0.28	0.28	43	0.28	0.75
19	0.57	0.57	44	0.57	0.82
20	0.46	0.46	45	0.46	0.69
21	0.71	0.35	46	0.85	0.60
22	0.41	0.21	47	0.50	0.63
23	0.45	0.30	48	0.62	0.72
24	0.47	0.23	49	0.42	0.68
25	0.51	0.35	50	0.42	0.61

ค่าความเชื่อมั่น .76

ตาราง 9 แสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2

คนที่	กลุ่มทดลองที่ 1		ผลต่าง	คนที่	กลุ่มทดลองที่ 2		ผลต่าง
	ก่อนเรียน	หลังเรียน			ก่อนเรียน	หลังเรียน	
1	25	40	15	1	25	45	20
2	24	42	18	2	24	49	25
3	22	41	19	3	20	49	29
4	20	40	20	4	22	48	26
5	23	43	20	5	23	46	23
6	24	40	16	6	20	40	20
7	25	33	8	7	25	48	23
8	22	36	14	8	26	47	21
9	26	38	12	9	28	48	20
10	19	48	29	10	24	46	22
11	27	40	13	11	20	43	23
12	24	46	22	12	23	30	7
13	20	42	22	13	21	46	25
14	19	45	26	14	27	47	20
15	23	40	17	15	23	44	21
16	25	42	17	16	33	49	16
17	25	45	20	17	20	40	20
18	24	44	20	18	20	47	27
19	26	46	20	19	22	45	23
20	30	43	13	20	25	46	21
21	31	40	9	21	24	47	23
22	21	41	20	22	26	43	17
23	20	42	22	23	26	43	17
24	24	39	15	24	25	46	21
25	23	40	17	25	25	47	22
26	25	45	20	26	25	48	23
27	24	43	19	27	20	49	29
28	21	41	20	28	21	43	22
29	22	40	18	29	23	40	17

ตาราง 9 (ต่อ) แสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2

คนที่	กลุ่มทดลองที่ 1		ผลต่าง	คนที่	กลุ่มทดลองที่ 2		ผลต่าง
	ก่อนเรียน	หลังเรียน			ก่อนเรียน	หลังเรียน	
30	23	39	16	23	39	16	23
31	23	41	18	23	47	24	23
32	24	40	16	23	47	24	24
33	25	44	19	25	48	23	25
34	26	39	13	25	46	21	26
35	25	41	16	29	40	11	25
36	25	44	19	29	44	15	25
37	24	42	18	28	40	12	24
38	27	40	13	34	43	9	27
39	23	46	23	20	43	23	23
40	26	45	19	25	47	22	26
41	24	44	20	25	44	19	24
42	25	47	22	25	46	21	25
43	26	30	4	23	47	24	26
44	28	35	7	24	45	21	28
45	28	39	11	25	40	15	28
$\sum x$	1086	1861		$\sum x$	1092	2015	
$\bar{X}$	24.13	41.36		$\bar{X}$	24.27	44.78	
$\sum D$	775			$\sum D$	923		
MD 1	17.22			MD 2	20.51		
S.D.	3.16	3.65		S.D.	2.60	3.54	

ตาราง 10 แสดงคะแนนความรับผิดชอบที่วัดก่อนเรียน และ หลังเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 และ
กลุ่มทดลองที่ 2

คนที่	กลุ่มทดลองที่ 1		ผลต่าง		คนที่	กลุ่มทดลองที่ 2		ผลต่าง
	ก่อนเรียน	หลังเรียน				ก่อนเรียน	หลังเรียน	
1	26	44	18		1	33	38	5
2	23	44	21		2	31	36	5
3	28	46	18		3	30	38	8
4	24	50	26		4	30	30	0
5	27	34	7		5	23	36	13
6	29	36	7		6	16	48	32
7	27	50	23		7	30	38	8
8	26	48	22		8	28	50	22
9	25	42	17		9	24	46	22
10	19	38	19		10	24	42	18
11	22	39	17		11	24	30	6
12	28	44	16		12	21	32	11
13	25	40	15		13	26	36	10
14	27	42	15		14	25	38	13
15	25	44	19		15	19	44	25
16	23	40	17		16	30	38	8
17	26	50	24		17	21	44	23
18	32	36	4		18	19	50	31
19	26	38	12		19	28	37	9
20	29	36	7		20	25	38	13
21	28	44	16		21	28	36	8
22	24	44	20		22	19	36	17
23	24	50	26		23	25	35	10
24	25	32	7		24	25	38	13
25	26	44	18		25	28	38	10
26	29	50	21		26	28	37	9
27	24	50	26		27	16	39	23
28	24	44	20		28	28	40	12
29	27	42	15		29	14	40	26

ตาราง 10 (ต่อ) แสดงคะแนนความรับผิดชอบ ที่วัดก่อนเรียน และ หลังเรียนของ กลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2

คนที่	กลุ่มทดลองที่ 1		ผลต่าง	คนที่	กลุ่มทดลองที่ 2		ผลต่าง
	ก่อนเรียน	หลังเรียน			ก่อนเรียน	หลังเรียน	
30	28	46	18	30	23	36	13
31	34	48	14	31	32	30	-2
32	29	48	19	32	24	30	6
33	24	50	26	33	24	48	24
34	25	44	19	34	24	34	10
35	25	37	12	35	26	40	14
36	25	35	10	36	22	42	20
37	26	45	19	37	25	44	19
38	24	42	18	38	24	42	18
39	33	44	11	39	29	44	15
40	23	44	21	40	28	28	0
41	22	38	16	41	29	36	7
42	26	38	12	42	18	38	20
43	24	48	24	43	30	44	14
44	24	48	24	44	28	36	8
45	24	50	26	45	30	36	6
$\sum x$	1164	1946		$\sum x$	1134	1736	
$\bar{X}$	25.87	43.24		$\bar{X}$	25.20	38.58	
$\sum D$	782			$\sum D$	602		
MD 1	17.38			MD 2	13.38		
S.D.	2.86	5.08		S.D.	4.52	5.29	

ภาคผนวก ข

- แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค T G T
- แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

แผนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิค ที่ จี ที่

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

รายวิชา ภูมิศาสตร์

รหัสวิชา ส 21101

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ภูมิศาสตร์ไทย เรื่อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของประเทศไทย

ปีการศึกษา 2554

เวลา 3 คาบ

1. กลุ่มสาระ/สาระ/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด ม. 1/4 เลือกใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์(ลูกโลก แผนที่ กราฟ แผนภูมิ) ในการสืบค้นข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพและสังคมของประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย

2. สาระสำคัญ

ทำเลที่ตั้ง ลักษณะทางกายภาพและการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ มีผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมการเคลื่อนไหวทางความคิด เทคโนโลยีสินค้าและประชากรในประเทศไทย

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกทำเลที่ตั้งของประเทศไทยได้
2. อธิบายลักษณะทางกายภาพและการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติของประเทศไทยได้
3. วิเคราะห์สาเหตุการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติที่มีผลต่อประเทศไทยได้
4. สรุปผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติของประเทศไทยได้

4. สาระการเรียนรู้

1. ทำเลที่ตั้งของประเทศไทย
2. ลักษณะทางกายภาพและการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติของประเทศไทย
3. กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย
4. การเคลื่อนไหวทางความคิด เทคโนโลยีสินค้าและประชากรในประเทศไทย

5. กระบวนการเรียนรู้

5.1 ขั้นนำ

5.1.1 ครูนำเข้าสู่บทเรียน ใช้สื่อรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์ โดยเสนอ ภาพสถานที่ท่องเที่ยว และสัมภาษณ์นักเรียนประมาณ 2-3คนเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในภาพ

5.2 ขั้นดำเนินการสอน

5.2.1 ครูเสนอเนื้อหาสาระโดยการอภิปรายโดยใช้สื่อประกอบการเรียนเป็นภาพสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆในประเทศไทยและเอกสารที่เกี่ยวข้องเรื่อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของประเทศไทย

5.2.2 การเรียนกลุ่มย่อย ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิก 4 คน โดยมีความสามารถแตกต่างกัน คือ เก่ง กลาง และอ่อน 1:2:1 เลือกประธาน เลขานุการและผู้รายงาน ศึกษาบัตรกำหนดงาน ใบความรู้เรื่อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของประเทศไทย ทำกิจกรรมใบงาน และตรวจคำตอบจาก บัตรเฉลย ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียนร่วมมือกันทำงาน โดยมีการอภิปรายภายในกลุ่มเพื่อค้นหาแนวทางในการตอบปัญหา เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม

5.2.3 การแข่งขันเกมทางวิชาการ ใช้เกมเป็นการแข่งขันตอบคำถามในเนื้อหาเรื่อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของประเทศไทย จัดการแข่งขันโดยจัดโต๊ะแข่งขันและทีมแข่งขันที่มีตัวแทนของแต่ละกลุ่ม คือ ความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ โดยจัดโต๊ะแข่งขันตามความสามารถดังนี้

โต๊ะที่ 1 เด็กที่มีความสามารถสูง

โต๊ะที่ 2-3 เด็กที่มีความสามารถปานกลาง

โต๊ะที่ 4 เด็กที่มีความสามารถต่ำ

ทุกโต๊ะ ตัวแทนของแต่ละทีมจะทำการแข่งขันกับทีมอื่น ๆ แต่ละคนจะเล่นเกมโบนัสก่อน โดยใครชนะเป็นคนแรกจะมีสิทธิได้รับคะแนนจากการตอบปัญหาได้ถูกเป็นข้อๆ ข้อละ 2 คะแนน สมาชิกของแต่ละทีมที่มีความสามารถในระดับเดียวกัน ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดในแต่ละโต๊ะจะได้คะแนน 12 : 10 : 8 : 6 : 4 : 2 ตามลำดับ โดยผู้ที่ตอบปัญหาของตนเองได้ จะได้ 2 คะแนน และถ้าตอบปัญหาของผู้อื่นได้จะได้ 1 คะแนน จะมีจำนวนคำถาม โต๊ะละ 6 คำถาม เมื่อเสร็จการแข่งขันนำคะแนนของแต่ละคนที่ได้มารวมกันเป็นคะแนนของทีม ทีมที่ได้คะแนนรวม หรือค่าเฉลี่ยสูงสุดรวมทั้งอันดับที่ 2 และที่ 3 ได้รับรางวัลประกาศยกย่องชมเชย

5.3 ขั้นสรุป

ครูละนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียน เรื่อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของประเทศไทย ร่วมกันทั้งชั้นเรียนลงใน Mind Mapping ของแต่ละกลุ่มครอบคลุมสาระสำคัญ

6. การวัดและประเมินผล

1 วิธีวัดผลและประเมิน

- สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
- สังเกตพฤติกรรมรายบุคคล
- ตรวจกิจกรรม/ใบงานรายบุคคล
- ตรวจผลงานกลุ่ม
- ตรวจแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน

2. เครื่องมือวัดและประเมินผล

- แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
- แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล
- แบบประเมินกิจกรรม/ใบงาน
- แบบประเมินผลงานกลุ่ม
- แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน

3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล ผ่านการประเมินได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป

1. เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

คะแนน 21 – 30	=	ดี
คะแนน 11 – 20	=	พอใช้
คะแนน 0 - 10	=	ปรับปรุง

2. เกณฑ์การประเมินใบงาน

คะแนน 8 – 10	=	ดี
คะแนน 5 – 7	=	พอใช้
คะแนน 1 - 4	=	ปรับปรุง

3. เกณฑ์การประเมินแบบทดสอบ

คะแนน 18 ขึ้นไป	=	ดีมาก
คะแนน 14 – 17	=	ดี
คะแนน 10 – 13	=	ปานกลาง
ต่ำกว่า 10	=	ไม่ผ่าน

7. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. แผนที่ประเทศไทย
2. รูปภาพสถานที่ท่องเที่ยวในไทย
3. หนังสือเรียนวิชาภูมิศาสตร์ระดับชั้น ม.1

บันทึกหลังการเรียนการสอน

1. ผลการจัดการเรียนรู้ (การใช้แผน พฤติกรรมการเรียน ผลการรู้ของนักเรียน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. สภาพปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. แนวทางแก้ไข(วิธีสอน รูปแบบการสอน เทคนิคการสอน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ครูผู้สอน

บัตรกำหนดงาน การสอนแบบเทคนิค ที่ จี ที่

1. ให้นักเรียนจัดทีม ทีมละ 4 คน สมาชิกมีความสามารถแตกต่างกัน คือ เก่ง กลาง อ่อน ประกอบด้วย 1: 2: 1 เป็นกลุ่มประจำเมื่อเปลี่ยนบทเรียนใหม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งสมาชิกภายในทีมทุกครั้ง โดยปฏิบัติดังนี้

1.1 เลือกประธานทีม ทำหน้าที่ผู้ประสานงาน กระตุ้นการทำงาน และนำการอภิปรายภายในทีมสมาชิก

1.2 เลือกเลขานุการทำหน้าที่สรุป และบันทึกข้อสรุปจากการอภิปรายภายในทีม

1.3 เลือกผู้รายงาน ทำหน้าที่รายงาน ผลที่ได้ อันได้แก่ข้อสรุปการตอบคำถามที่ได้จากการอภิปรายภายในทีมให้สมาชิกทุกคนศึกษาข้อมูลจากเอกสารใบความรู้ เรื่อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพประเทศไทย

1.4 ประธานทีมกระตุ้นสมาชิกทุกคนร่วมกันศึกษาค้นคว้า ระดมสมองแสดงความคิดเห็นร่วมอภิปราย สรุปสาระสำคัญ และตอบคำถามโดยบันทึกกิจกรรมลงในใบงาน

2. เลขานุการทีมสรุปและบันทึกข้อแสดงความคิดเห็นของทีมลงในใบงานเพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน

3. ผู้รายงานของแต่ละทีมออกมานำเสนอผลงานที่ได้จากการสรุปในการอภิปรายภายในทีม ทีมละ 5 นาที โดยการนำเสนอหน้าชั้นเรียน

4. ประธานนักเรียนประเมินพฤติกรรมทีมตนเองลงในแบบประเมินพฤติกรรมทีม

5. เลขานุการทีมรวบรวมผลงาน ใบงานส่งอาจารย์เมื่อสิ้นสุดชั่วโมงเรียน

6. สมาชิกแต่ละทีมเข้าแข่งขันเกมทางวิชาการตามโต๊ะที่กำหนด คือ

โต๊ะที่ 1 นักเรียนที่มีความสามารถสูง

โต๊ะที่ 2 – 3 นักเรียนที่มีความสามารถปานกลาง

โต๊ะที่ 4 นักเรียนที่มีความสามารถต่ำ

7. สมาชิกแต่ละคนนำคะแนนที่ได้มารวมกันเป็นคะแนนของทีม



เกมการแข่งขันเชิงวิชาการ

กติกา

1. ให้นักเรียนทุกคนเลือกแบบทดสอบแข่งขันเชิงวิชาการคนละ 1 ข้อ จากบัตรคำถาม
2. นักเรียนที่เลือกคำถามที่ 1,2,3,4,5,6 อ่านคำถามให้เพื่อนที่แข่งขันฟังเพื่อตอบคำถาม โดยใช้เวลาข้อละ 1 นาทีและให้สิทธิ์คนที่ได้ข้อนั้นๆ มีสิทธิ์ตอบก่อน คนอื่นมีสิทธิ์ตอบได้ถ้าผู้มีสิทธิ์ข้อนั้นไม่ตอบ
3. คนที่ตอบถูกคนแรกได้คะแนน 2 คะแนน คนที่ถูกถัดมาได้คะแนนคนละ 1 คะแนน
4. ถามคำถามจนครบ 5 ข้อ รวมคะแนน คนที่ได้คะแนนมากที่สุดในโต๊ะแข่งขันจะได้ 12 คะแนน และได้ 10,8,6,4 และ 2 ตามลำดับ
5. นำผลคะแนนไปนับกลับไปที่ม็อดเพื่อรวมคะแนนของทีม



คิดออก
แล้ว

คิด คิด คิด เท่าไร คิด
ไม่ออกสักที.....
เอาใจดี น้ำ.....



ใบงานที่ 1

เรื่อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของประเทศไทย

รายชื่อสมาชิกกลุ่มประกอบด้วย ชั้น ม.1/.....กลุ่มที่.....

1. ชื่อ.....นามสกุล.....เลขที่.....
2. ชื่อ.....นามสกุล.....เลขที่.....
3. ชื่อ.....นามสกุล.....เลขที่.....
4. ชื่อ.....นามสกุล.....เลขที่.....

คำชี้แจง ศึกษาจากหนังสือเรียน แล้วตอบคำถามลงในใบงานที่ 1 ดังต่อไปนี้

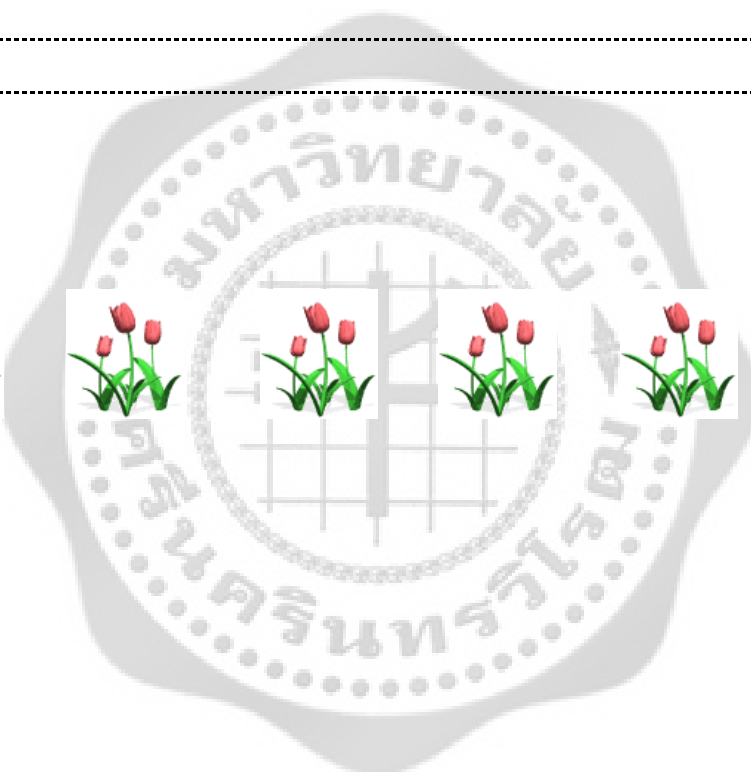
1. ให้นักเรียนบอกทำเลที่ตั้งของประเทศไทยให้ถูกต้อง

2. ทำเลที่ตั้งของประเทศไทย ส่งผลดีต่อประเทศไทยอย่างไร

3. ประเทศไทยมีลักษณะภูมิประเทศเด่น อย่างไรบ้าง ยกตัวอย่างมา 3 แบบ

4. ถ้านักเรียนต้องการเดินทางไปชมความงามของทะเล หาดทราย เกาะต่างๆ ควรเดินทางไปภาคใด เพราะเหตุใด

5. จอห์น นักธรณีวิทยาชาวอเมริกันต้องการเดินทางไปสำรวจภูเขาและหุบเขาของประเทศไทยที่เป็นต้นกำเนิดแม่น้ำสายสำคัญของประเทศ จอห์นควรเดินทางไปภาคใดของประเทศไทย เพราะเหตุใด



ใบงานที่ 2
MIND MAPPING เรื่อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของประเทศไทย

สภาพแวดล้อมทางกายภาพของประเทศไทย



การสอนแบบเทคนิค ที่ จี ที่
แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกับทีม

แบบบันทึกสังเกตพฤติกรรม เรื่อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของประเทศไทย กลุ่มที่.....		ทำงานที่ได้รับมอบหมายเต็มความสามารถ	ร่วมปรึกษาและวางแผนกับเพื่อนในกลุ่ม	เป็นผู้นำและผู้ตามที่เหมาะสม	เป็นผู้มีวินัยในการทำงาน	เป็นผู้ยอมรับและแก้ไขข้อบกพร่อง	ให้ความช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่ม	สรุประดับ
ลำดับที่	ชื่อ-สกุล							
1								
2								
3								
4								

คำชี้แจง ให้ผู้สังเกตพิจารณาคุณภาพพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคน และเขียนเครื่องหมายลงในช่องระดับคะแนน

1. ระดับ 3 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับสูง
2. ระดับ 2 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับปานกลาง
3. ระดับ 1 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับต่ำ

ประธานกลุ่ม.....ผู้ประเมิน
 ัน.....
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

รายวิชา ภูมิศาสตร์

รหัสวิชา ส 21101

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ภูมิศาสตร์ไทย เรื่อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของประเทศไทย
ปีการศึกษา 2554

เวลา 3 คาบ

1. กลุ่มสาระ/สาระ/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด ม. 1/4 เลือกใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์(ลูกโลก แผนที่ กราฟ แผนภูมิ) ในการสืบค้นข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพและสังคมของประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย

2. สาระสำคัญ

ทำเลที่ตั้ง ลักษณะทางกายภาพและการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ มีผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมการเคลื่อนไหวทางความคิด เทคโนโลยีสินค้าและประชากรในประเทศไทย

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกทำเลที่ตั้งของประเทศไทยได้
2. อธิบายลักษณะทางกายภาพและการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติของประเทศไทยได้
3. วิเคราะห์สาเหตุการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติที่มีผลต่อประเทศไทยได้
4. สรุปผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติของประเทศไทยได้

4. สาระการเรียนรู้

1. ทำเลที่ตั้งของประเทศไทย
2. ลักษณะทางกายภาพและการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติของประเทศไทย
3. กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย
4. การเคลื่อนไหวทางความคิด เทคโนโลยีสินค้าและประชากรในประเทศไทย

5. กระบวนการเรียนรู้

5.1 ขั้นนำ

5.1.1 ครูให้นักเรียนชม VCD เรื่อง แหล่งท่องเที่ยวในแต่ละภาคของประเทศไทยให้นักเรียนดูแล้วซักถามถึงสิ่งที่นักเรียนได้ชม นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆที่ได้ชมไป

5.1.2 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน แบ่งหน้าที่ในกลุ่ม มีประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม ผู้รายงาน ผู้สังเกตการณ์ กลุ่มละ 1 คน

5.1.3 ตัวแทนกลุ่มรับเอกสาร ซึ่งประกอบด้วย บัตรกำหนดงาน แบบสังเกตการณ์

5.1.4 ประธานกลุ่มอธิบาย บทบาทหน้าที่แก่เพื่อนสมาชิกในกลุ่มและขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

5.1.5 นักเรียนที่เป็นผู้สังเกตการณ์กลุ่มรับใบสังเกตการณ์ และทำหน้าที่สังเกตการณ์ เขียนรายงานลงในใบสังเกตการณ์

5.2 ขั้นดำเนินการสอน

5.2.1 ให้นักเรียนศึกษาสื่อประกอบการสอน รูปภาพสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย

5.2.2 ให้นักเรียนตอบคำถามในใบงานที่ 1 เรื่อง ทำเลที่ตั้งของประเทศไทย

5.2.3 ครูให้นักเรียนศึกษาสื่อประกอบการสอน รูปภาพแสดงภูมิอากาศของประเทศไทยแต่ละฤดู

5.2.4 ครูให้นักเรียนตอบคำถามในใบงานที่ 2 เรื่อง ลักษณะอากาศที่ชื่นชอบ

5.2.5 ให้นักเรียนทำ Mind Mapping เรื่องภูมิอากาศของประเทศไทยในแต่ละฤดู

5.3 ขั้นวิเคราะห์

5.3.1 ด้านเนื้อหา

- สภาพแวดล้อมทางกายภาพของประเทศไทย

5.3.2 ด้านมนุษย์สัมพันธ์

- ผู้สังเกตการณ์ของกลุ่มนำเสนอผลการสังเกตการณ์ให้แก่สมาชิกในกลุ่มและร่วมกันวิเคราะห์ในประเด็นคำถามดังนี้

- สมาชิกในกลุ่มร่วมกันรับผิดชอบต่อการทำงานกลุ่มหรือไม่
- ถ้าต้องการให้ผู้อื่นยอมรับในความสามารถของตนเองควรปฏิบัติตัวเองอย่างไร
- ในการทำงานกลุ่มสมาชิกควนปฏิบัติตัวอย่างไร

5.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้

- นักเรียนนำความรู้ที่ได้ศึกษาเรื่องภูมิศาสตร์ประเทศไทยไปใช้ในการดำเนินชีวิต
- ถ้ามีสมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นไม่ตรงกันจะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร

6. การวัดผลและการประเมินผล

1 วิธีวัดผลและประเมิน

- สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
- สังเกตพฤติกรรมรายบุคคล
- ตรวจกิจกรรม/ใบงานรายบุคคล
- ตรวจผลงานกลุ่ม
- ตรวจแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน

2. เครื่องมือวัดและประเมินผล

- แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
- แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล
- แบบประเมินกิจกรรม/ใบงาน
- แบบประเมินผลงานกลุ่ม
- แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน

3. เกณฑ์การวัดและประเมินผล ผ่านการประเมินได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป

1. เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

คะแนน 21 – 30	=	ดี
คะแนน 11 – 20	=	พอใช้
คะแนน 0 - 10	=	ปรับปรุง

2. เกณฑ์การประเมินใบงาน

คะแนน 8 – 10	=	ดี
คะแนน 5 – 7	=	พอใช้
คะแนน 1 - 4	=	ปรับปรุง

3. เกณฑ์การประเมินแบบทดสอบ

คะแนน 18 ขึ้นไป	=	ดีมาก
คะแนน 14 – 17	=	ดี
คะแนน 10 – 13	=	ปานกลาง
ต่ำกว่า 10	=	ไม่ผ่าน

7. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. รูปภาพเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละภาคของประเทศไทย
2. วิดิทัศน์ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย
3. บัตรคำสั่ง
4. แผนที่ประเทศไทย
5. แบบบันทึกการทำงานกลุ่ม
6. แบบบันทึกการทำงานร่วมกับคนอื่น

บันทึกหลังการเรียนการสอน

1. ผลการจัดการเรียนรู้ (การใช้แผน พฤติกรรมการเรียน ผลการรู้ของนักเรียน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. สภาพปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. แนวทางแก้ไข(วิธีสอน รูปแบบการสอน เทคนิคการสอน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ครูผู้สอน

บัตรกำหนดงาน

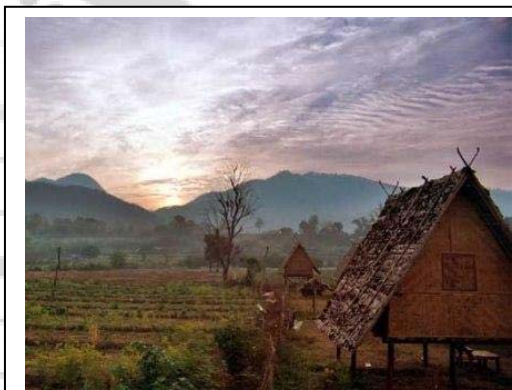
1. แบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 – 6 คน แบ่งหน้าที่ มีประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม ผู้รายงาน และผู้สังเกตการณ์ กลุ่มละ 1 คน
2. ตัวแทนกลุ่มรับแฟ้มเอกสารซึ่งประกอบด้วยบัตรกำหนดงาน บัตรบทบาท เหตุการณ์สมมุติแบบสังเกตการณ์
3. ผู้สังเกตการณ์รับแบบสังเกตการณ์ ไปทำหน้าที่บันทึกการสังเกตเพื่อรายงาน ในการวิเคราะห์ประสบการณ์
4. ขออาสาสมัครกลุ่มละ 2 คน
5. อาสาสมัครศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์สมมุติและบทบาทที่ได้รับเพื่อแสดง บทบาท
6. ตัวแทนกลุ่มที่เป็นอาสาสมัครแสดงบทบาท โดยการอภิปราย
7. ประธานกลุ่มเปิดประเด็นการวิเคราะห์ ประสบการณ์การเรียนรู้ ตามบัตรงานที่ 1
8. อาสาสมัครผู้ดำเนินการอภิปราย ทำหน้าที่ดำเนินการอภิปราย
9. ผู้รายงานแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อมูล โดยการเข้าร่วมอภิปราย
10. ประธานกลุ่มเปิดประเด็น การอภิปราย การประยุกต์ใช้ประสบการณ์จากบัตรงานที่ 2
11. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน



สถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละภาค ของประเทศไทย



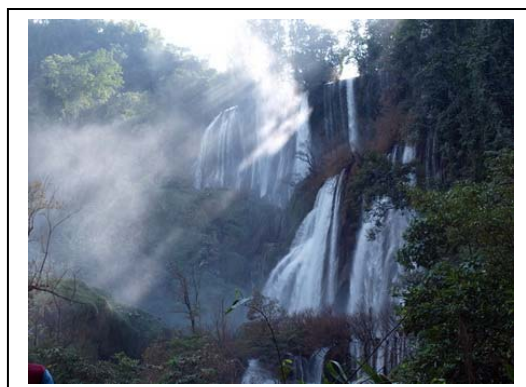
เกาะตะรุเตา จ. สตูล



อ. ปาย จ. แม่ฮ่องสอน



ดอยอินทนนท์ จ. เชียงใหม่



น้ำตกทีลอซู จ. ตาก



แหลมพรหมเทพ จ. ภูเก็ต



เกาะช้าง จ. ตรัง



เกาะภูเก็ต จ. ตรัง



แบบประเมินงานกลุ่ม

เกณฑ์การให้คะแนน

ดีมาก ให้ 9 - 10 คะแนน ดี ให้ 7 - 8 คะแนน

ปานกลาง ให้ 5 - 6 คะแนน ควรปรับปรุง ให้ 1 - 4 คะแนน

		ชื่อ – สกุล	รายการประเมิน		
			การวางแผน การทำงาน (10)	ความถูกต้อง (10)	การนำเสนอ ผลงาน (10)
กลุ่มที่	1				
	2				
	3				
	4				
	5				
กลุ่มที่	1				
	2				
	3				
	4				
	5				
กลุ่มที่	1				
	2				
	3				
	4				
	5				

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

...../...../.....



กลุ่มที่

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่

รายชื่อสมาชิกในกลุ่ม

- 1..... ประธาน
- 2..... สมาชิกกลุ่ม
- 3..... สมาชิกกลุ่ม
- 4..... เลขานุการ
- 5..... ผู้รายงาน

กรณีตัวอย่างเรื่อง.....

1.ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ

.....

2.ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมคือ

.....

3.สาเหตุของปัญหา คือ

.....

4.วิธีการแก้ปัญหา คือ

.....

5. เหตุผลที่เลือกเพราะ

.....

สรุปมติของกลุ่มในการปฏิบัติ

.....





ใบงานที่ 1

เรื่อง ทำเลที่ตั้งของประเทศไทย

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

1. ให้นักเรียนบอกทำเลที่ตั้งของประเทศไทยให้ถูกต้อง

.....

.....

.....

2. ทำเลที่ตั้งของประเทศไทย ส่งผลดีต่อประเทศไทยอย่างไร

.....

.....

.....

3. ประเทศไทยมีลักษณะภูมิประเทศเด่น อย่างไรบ้าง ยกตัวอย่างมา 3 แบบ

.....

.....

.....

4. ถ้านักเรียนต้องการเดินทางไปชมความงามของทะเล หาดทราย เกาะต่างๆ ควรเดินทางไปภาคใด เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

5. จอห์น นักธรณีวิทยาชาวอเมริกันต้องการเดินทางไปสำรวจภูเขาและหุบเขาของประเทศไทยที่เป็นต้นกำเนิดแม่น้ำสายสำคัญของประเทศ จอห์นควรเดินทางไปภาคใดของประเทศไทย เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

บันทึกหลังการสอน

1.ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

2.ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

3ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นายธิติพันธุ์ คตชาคร)

ผู้สอน

ภาคผนวก ค

- แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้น ม.1
- แบบวัดความรับผิดชอบ

**แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**

คำชี้แจง

1.แบบวัดฉบับนี้ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา มีคำถามทั้งหมด 50 ข้อ ใช้เวลาทำ 60 นาที

2.คำถามในแบบวัดฉบับนี้เป็นแบบเลือกตอบทั้งสิ้น คือ คำถามแต่ละข้อให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว จาก ก, ข, ค หรือ ง ให้ไว้เมื่อเลือกคำตอบใดก็ได้เขียนเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบ

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0		☒		

ถ้านักเรียนต้องการเปลี่ยนคำตอบใหม่ให้ขีดทับคำตอบเดิมแล้วจึงเลือกคำตอบใหม่

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0		☒		☒

3. ห้ามขีด เขียน ทำเครื่องหมาย หรือ เขียนอักษรใดๆลงในแบบทดสอบ

4.ให้นักเรียนเขียนชื่อ นามสกุล ชั้น ลงในกระดาษคำตอบให้เรียบร้อยแล้วจึงลงมือทำ

ข้อสอบ

5. เมื่อทำเสร็จแล้ว หรือหมดเวลาให้ส่งกระดาษคำตอบ พร้อมแบบทดสอบทันที

- 1.ข้อใดกล่าวได้ถูกต้องเกี่ยวกับที่ตั้งของประเทศไทย
 - ก. ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออก
 - ข. ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 - ค. มีพื้นที่บางส่วนของประเทศอยู่ในซีกโลกใต้
 - ง. มีพื้นที่ประเทศอยู่ในซีกโลกตะวันตกทั้งหมด
- 2.แนวเขตแดนใดกั้นระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา
 - ก. ทิวเขาแดนลาว
 - ข. ทิวเขาถนนธงชัย
 - ค. ทิวเขาพนมดงรัก
 - ง. ทิวเขาสันกะลาคีรี
- 3.แผนการเดินทางท่องเที่ยวดินแดนด้ามขวาน แผนการเดินทางไปยังภาคใดของประเทศไทย
 - ก. ภาคเหนือ
 - ข. ภาคกลาง
 - ค. ภาคตะวันตก
 - ง. ภาคใต้
- 4.ประเทศเพื่อนบ้านใดมีพรมแดนทางบกติดต่อกับประเทศไทยเป็นระยะทางน้อยที่สุด
 - ก. ประเทศลาว
 - ข. สหภาพพม่า
 - ค. ประเทศกัมพูชา
 - ง. ประเทศมาเลเซีย
- 5.“ฉนวนไทย” หมายถึงพื้นที่บริเวณใด
 - ก. ที่ราบภาคตะวันออกของประเทศไทยที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชา
 - ข. แนวพรมแดนของประเทศไทย สหภาพพม่า และลาว บริเวณสบรวก
 - ค. ช่องเขาบริเวณทิวเขาพนมดงรักที่ใช้เดินทางติดต่อกับประเทศกัมพูชา
 - ง. ปากแม่น้ำกระบุรีซึ่งเป็นพรมแดนธรรมชาติระหว่างประเทศไทยกับสหภาพพม่า
- 6.ทิวเขาสูงต่างๆ ในภาคเหนือมีความสำคัญต่อสภาพภูมิศาสตร์ของภาคอย่างไร
 - ก. เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของภาค
 - ข. เขตที่ประชากรตั้งถิ่นฐานกันอยู่อย่างหนาแน่น
 - ค. เป็นแนวพรมแดนธรรมชาติกั้นระหว่างภาคเหนือกับภาคอื่นๆ
 - ง. ปัจจัยทางธรรมชาติที่ทำให้ภาคเหนือมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีสูง
- 7.เพราะเหตุใด บริเวณภาคกลางตอนล่างสภาพดินจึงอุดมสมบูรณ์เหมาะต่อการเพาะปลูก
 - ก. พื้นที่ที่มีความสูงจากระดับทะเลปานกลางไม่มากนัก
 - ข. ดินเกิดจากตะกอนที่แม่น้ำสายต่างๆ พัดพามาทับถม
 - ค. เป็นดินร่วนที่มีแร่ธาตุที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของพืช
 - ง. เป็นภาคที่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีมากที่สุดในประเทศ

- 8.ปัจจัยสำคัญข้อใดที่ส่งเสริมให้ประชากรไทยมีอาชีพเกษตรกรรม
- มีพื้นที่จำนวนมาก
 - สืบทอดจากบรรพบุรุษ
 - สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะสม
 - เป็นอาชีพที่คนไทยมีความเชี่ยวชาญมากที่สุด
- 9.ข้อใดไม่ใช่ความแตกต่างของลักษณะภูมิประเทศภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยกับฝั่งอันดามัน
- พื้นที่ราบ
 - ลักษณะชายหาด
 - ระดับความลึกของทะเล
 - เกาะขนาดใหญ่ใกล้ชายฝั่ง
- 10.ในช่วงอิทธิพลลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือลักษณะอากาศของภาคใดที่แตกต่างจากภาคอื่นๆ ในประเทศ
- ภาคเหนือ
 - ภาคกลาง
 - ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย
 - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 11.สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดแผ่นดินไหวในหลายพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร คืออะไร
- การนำน้ำบาดาลขึ้นมาใช้มากเกินไป
 - การที่มีประชากรอยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่น
 - ลักษณะทางธรณีวิทยาที่ชั้นดินมีความอ่อนนุ่ม
 - การก่อสร้างตึกระฟ้า อาคารสูงบริเวณริมแม่น้ำ
- 12.ทรัพยากรการท่องเที่ยวในข้อใดจัดอยู่ในประเภทที่แตกต่างจากข้ออื่น
- ผาแต้ม บ้านเชียง
 - ออบหลวง ป่าหินงาม
 - หมู่เกาะพีพี เกาะเมืองผี
 - เกาะเสม็ด น้ำตกทีลอซู
- 13.แม่น้ำสายใดในภาคเหนือเป็นแนวพรมแดนธรรมชาติระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน
- แม่น้ำรวก-แม่น้ำกก
 - แม่น้ำสาละวิน-แม่น้ำโขง
 - แม่น้ำปาย-แม่น้ำขุนยวม
 - แม่น้ำเจ้าพระยา – แม่น้ำศรีสวัสดิ์
- 14.“ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” เป็นคำกล่าวที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของภาคใด
- ภาคกลาง
 - ภาคเหนือ
 - ภาคตะวันออก
 - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 15.ข้อใดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ได้รับความนิยมของภาคตะวันออก
- หาดหัวหิน-หาดชะอำ
 - หาดจอมเทียน-เกาะช้าง
 - เกาะสมุย-หมู่เกาะอ่างทอง
 - หมู่เกาะสิมิลัน-หาดเจ้าไหม
- 16.ลักษณะภูมิประเทศแบบใดพบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- กุด
 - ถ้ำหินปูน
 - พุน้ำร้อน
 - ชายหาดยาว

17. “ฝนแปด แดดสี่” เป็นลักษณะภูมิอากาศเด่นของภาคใด

- ก. ภาคเหนือ ข. ภาคกลาง
ค. ภาคใต้ ง. ภาคตะวันตก

18.ในปัจจุบันมีการนำน้ำบาดาลขึ้นมาใช้มาก จะส่งผลให้เกิดปัญหาใดตามมา

- ก. ภัยแล้ง
ข. แผ่นดินถล่ม
ค. แผ่นดินทรุด
ง. น้ำทะเลหนุน

19.บุคคลใดมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม

- ก. โก้ ตัดไม้ในป่ามาสร้างบ้าน
ข. อ้อม ไปซื้อสัตว์ป่าจากชาวบ้านมาเลี้ยง
ค. แก้ว ไปปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติ
ง. ผึ้ง ซื้อแอปเปิลไปให้ลิงแสมที่จังหวัดชลบุรีทุกวัน

20.การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของใคร

- ก. องค์การด้านสิ่งแวดล้อม ข. ประชากรไทยทุกคน
- ค. ผู้ประกอบการภาคธุรกิจ ง. หน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่รัฐ

21. พิกัดทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย หมายถึงข้อใด

- ก. ตั้งอยู่ซีกโลกภาคเหนือ
ข. ตั้งอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตร
ค. จุดใต้สุดอยู่ที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
ง. ตั้งอยู่ระหว่างละติจูด 5 – 20 องศาเหนือ

22. ข้อใด ไม่ใช่ พรหมแดนธรรมชาติระหว่างไทยกับพม่า

- ก. แม่น้ำเมย
ข. แม่น้ำสงคราม
ค. เทือกเขาแดนลาว
ง. เทือกเขาตะนาวศรี

23. ช่องเขาที่เป็นจุดรอยต่อระหว่าง 3 ประเทศ ได้แก่ ไทย กัมพูชา และลาว ในพื้นที่ด้านจังหวัดอุบลราชธานีของไทย มีชื่อเรียกว่าอย่างไร

- ก. ช่องเม็ก
ข. สามเหลี่ยมทองคำ
ค. สามเหลี่ยมมรกต
ง. สามเหลี่ยมดินแดง

24. ลักษณะภูมิประเทศของภาคใต้ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูงสลับกับที่ราบหุบเขา
 ก. ภาคเหนือ
 ข. ภาคใต้
 ค. ภาคตะวันออก
 ง. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
25. เทือกเขาของภาคเหนือข้อใด มีแนวยาวต่อเนื่องลงมาถึงภาคกลางและภาคตะวันตก
 ก. แดนลาว
 ข. ผิบน้ำ
 ค. ถนนธงชัย
 ง. ดอยอินทนนท์
26. ลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือข้อใด เหมาะสำหรับการสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ
 ก. หุบเขา
 ข. เทือกเขาสูง
 ค. แอ่งที่ราบ
 ง. ที่ราบลุ่มแม่น้ำ
27. บริเวณใดของภาคกลาง เป็นที่ราบแต่มีภูเขาโดดและเนินเขากระจายอยู่ทั่วไป
 ก. บริเวณปากอ่าวไทย
 ข. บริเวณขอบของภาค
 ค. ที่ราบภาคกลางตอนบน
 ง. ที่ราบภาคกลางตอนล่าง
28. ที่ราบภาคกลางตอนล่าง มีลักษณะภูมิประเทศที่โดดเด่นอย่างไร
 ก. เป็นที่ราบสูง
 ข. เป็นที่ราบแคบๆ
 ค. มีเนินเขาและภูเขาโดด
 ง. ที่ราบลุ่มแม่น้ำกว้างใหญ่
29. แม่น้ำของภาคกลางสายใด ไหลคูลานานกับแม่น้ำเจ้าพระยา และมีความยาวใกล้เคียงกัน
 ก. แม่น้ำท่าจีน
 ข. แม่น้ำลพบุรี
 ค. แม่น้ำป่าสัก
 ง. แม่น้ำแม่กลอง
30. เขตภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือข้อใด เป็นที่ราบกว้างใหญ่
 ก. แอ่งโคราช
 ข. แอ่งสกลนคร
 ค. ที่ราบชายฝั่งแม่น้ำโขง
 ง. ที่ราบลุ่มแม่น้ำสงคราม
31. ภูกระดึง ภูเรือ และภูหลวง เป็นภูเขาชนิดใด
 ก. ภูเขาอดป้าน
 ข. ภูเขาอดกลมมน
 ค. ภูเขารูปโอ้โต้
 ง. ภูเขาอดหยักแหลม
32. ลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือข้อใด เกิดจากการยุบตัวของพื้นผิวเปลือกโลก
 ก. ผานกเค้า จังหวัดเลย
 ข. ผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี
 ค. หนองหาน จังหวัดสกลนคร
 ง. เขาพระวิหาร จังหวัดศรีสะเกษ
33. เขาพนมรุ้งและภูอังคาร ทางตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภูเขาประเภทใด
 ก. ภูเขาโดด
 ข. ซากภูเขาไฟที่ดับแล้ว
 ค. ภูเขาหินทรายที่สึกกร่อน
 ง. ภูเขาหินปูนยอดหยักแหลม

34. ข้อใด ไม่ใช่ ลักษณะของทุ่งกุลาร้องไห้ บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
 - เป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิ
 - เป็นส่วนหนึ่งของแอ่งสกลนคร
 - เป็นแอ่งกระทะหยายมีน้ำท่วมในฤดูฝน
35. เขตภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชากรตั้งถิ่นฐานหนาแน่น
- ที่ราบชายฝั่งทะเล
 - ที่ราบลุ่มแม่น้ำปราจีนบุรี
 - ด้านหน้าเทือกเขาจันทร์บุรี
 - ด้านหน้าเทือกเขาสันกำแพง
36. ภูมิลักษณะของภาคตะวันออกเฉียงใต้ เป็นหาดโคลนเลนและป่าชายเลน
- เกาะเสม็ด
 - เทือกเขาบรรทัด
 - เทือกเขาจันทร์บุรี
 - ปากแม่น้ำบางปะกง
37. ข้อใด คือลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันตก
- เทือกเขาสูง
 - ที่ราบลุ่มแม่น้ำ
 - ที่ราบลุ่มสลับกับเนินเขา
 - เทือกเขาสูงสลับกับที่ราบหุบเขา
38. เพราะเหตุใด เขาวัง จังหวัดเพชรบุรี และถ้ำจอมพล จังหวัดราชบุรี จึงเป็นภูเขาโดด หินปูน
- มียอดเขาหยักแหลม
 - เป็นถ้ำหินงอกหินย้อย
 - มีถ้ำมูลค้างคาวจำนวนมาก
 - มีการระเบิดหินป้อนโรงปูนซีเมนต์
39. ข้อใด ไม่ใช่ ลักษณะการวางตัวของเทือกเขาในภาคใต้
- วางตัวแนวเหนือ – ใต้
 - วางตัวขนานกับชายฝั่งทะเล
 - วางตัวขนานกับเส้นศูนย์สูตร
 - ทอดตัวตามแนวยาวของคาบสมุทร

40. ภูมิลักษณะของภาคใต้ข้อใด อยู่ด้านทะเลอันดามัน
- ปากแม่น้ำตาปี
 - ทะเลสาบสงขลา
 - เกาะภูเก็ต เกาะตะรุเตา
 - เกาะสมุย หมู่เกาะอ่างทอง
41. ข้อใด ไม่ใช่ สาเหตุทำให้ภาคเหนือมีฤดูหนาวยาวนานถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์
- ภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง
 - มีพื้นที่ป่าไม้อุดมสมบูรณ์
 - ตั้งอยู่ในละติจูดที่สูงกว่าภาคอื่นๆ
 - อยู่ใกล้แหล่งความกดอากาศสูงจากจีน
42. ตัวการสำคัญข้อใด ทำให้ทุกภูมิภาคของประเทศไทยเข้าสู่ฤดูฝน
- ลมตะเภา
 - พายุดีเปรสชัน
 - ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้
 - ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ
43. การปะทะกันระหว่างมวลอากาศร้อนกับมวลอากาศเย็นในช่วงฤดูร้อน ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติข้อใด
- ลูกเห็บตก
 - ภาวะโลกร้อน
 - พายุดีเปรสชัน
 - พายุฤดูร้อน
44. ในช่วงฤดูหนาว ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะทำให้เกิดฝนตกในพื้นที่ใด ของประเทศไทย
- เทือกเขาภาคเหนือ
 - ภาคใต้ด้านชายฝั่งอ่าวไทย
 - ชายฝั่งทะเลของภาคตะวันออกเฉียง
 - ภาคใต้ด้านชายฝั่งทะเลอันดามัน
45. พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยเกือบทุกภาค เป็นเขตภูมิอากาศแบบใด
- อบอุ่นชื้น (Ca)
 - ป่าดิบชื้น (Af)
 - มรสุมเขตร้อน (Am)
 - ทุ่งหญ้าเมืองร้อน (Aw)

46. ดินที่พบในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำสายต่างๆในประเทศไทยและใช้ทำนาข้าว คือดินประเภทใด
- ดินเหนียว
 - ดินอินทรีย์
 - ดินทรายจัด
 - ดินร่วนปนทราย
47. บริเวณใดของประเทศไทย เป็นดินร่วนปนทรายจนถึงดินทรายจัด ขาดความอุดมสมบูรณ์
- แอ่งที่ราบโคราช
 - ที่ราบชายฝั่งแม่น้ำโขง
 - ที่ราบลุ่มแม่น้ำภาคกลาง
 - เขตดินภูเขาไฟจังหวัดบุรีรัมย์
48. เพราะเหตุใด ภาคกลางจึงได้ชื่อว่ามีทรัพยากรน้ำอุดมสมบูรณ์
- มีเขื่อนมากกว่าภาคอื่นๆ
 - มีฝนตกกระจายทั่วทุกพื้นที่
 - ฝนตกชุก มีปริมาณฝนหนาแน่น
 - มีแม่น้ำสายยาวและให้น้ำตลอดปี
49. ข้อใด ไม่ใช่ สาเหตุทำให้เกิดวิกฤติภัยแล้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ฝนทิ้งช่วง
 - การปลูกพืชทนแล้ง
 - ขาดระบบชลประทานที่ดี
 - ดินเป็นดินปนทรายไม่อุ้มน้ำ
50. เพราะเหตุใด ภาคเหนือจึงมีพื้นที่ป่าไม้อุดมสมบูรณ์มากกว่าภาคอื่นๆ
- ฝนตกชุกตลอดปี
 - เป็นป่าต้นน้ำลำธาร
 - ภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง
 - อยู่ห่างไกลการคมนาคม

แบบสอบถามวัดความรับผิดชอบ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิจัยไม่มีข้อใดถูกหรือผิดเป็นเพียงการศึกษาการปฏิบัติตนของนักเรียนเท่านั้น ดังนั้นคำตอบที่ได้จะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อการเรียนของนักเรียน และคำตอบของนักเรียนจะใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้น จึงขอความกรุณาให้นักเรียนตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงมากที่สุด

2. แบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 1 ฉบับ คือ

- แบบสอบถามวัดความรับผิดชอบ

3. ขอความกรุณาให้นักเรียนตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ

4. เมื่อนักเรียนตอบแบบสอบถามเสร็จแล้วก่อนส่งขอความร่วมมือให้นักเรียนตรวจสอบแบบสอบถามว่าทำครบทุกข้อหรือไม่ถ้าตอบครบทุกข้อแล้วจึงนำส่ง

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

นายธิติพันธ์ คตชาคร

นิสิตปริญญาโท

การมัธยมศึกษา(กลุ่มการสอนสังคมศึกษา)

แบบสอบถามวัดความรับผิดชอบ

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		บ่อยมาก	บ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
1	ความรับผิดชอบต่อการศึกษเล่าเรียน ข้าพเจ้าจะใช้เวลาว่างในการทบทวนและอ่านหนังสือ					
2	ถึงแม้ว่าจะได้รับมอบหมายให้ทำงานที่ไม่ชอบข้าพเจ้าก็จะตั้งใจทำงานนั้นให้สำเร็จ					
3	ข้าพเจ้ามักจะดูโทรทัศน์จนไม่ได้ทำการบ้าน					
4	ในเวลาเรียน ข้าพเจ้ามักคุยกับเพื่อน ถ้าบทเรียนนั้นไม่น่าสนใจ					
5	ข้าพเจ้าจัดตารางเรียนล่วงหน้า เพื่อเตรียมหนังสือและอุปกรณ์การเรียนก่อนไปโรงเรียนทุกวัน					
6	ข้าพเจ้ามักเตรียมอ่านบทเรียนล่วงหน้าก่อนเข้าชั้นเรียน					
7	ข้าพเจ้าทำการบ้านส่งครูอย่างสม่ำเสมอ แม้ครูจะตรวจหรือไม่ก็ตาม					
8	ถึงแม้ครูจะให้เวลามากในการทำรายงานส่งข้าพเจ้าก็จะรีบทำทันที					
9	เมื่อข้าพเจ้าได้รับมอบหมายงานข้าพเจ้าจะดำเนินการทำตามที่ได้รับมอบหมาย					
10	เมื่อไม่เข้าใจบทเรียน ข้าพเจ้าจะซักถามครู					
11	ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ข้าพเจ้าช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านด้วยความเต็มใจ					
12	ข้าพเจ้าจะช่วยดูแลปิดน้ำ ปิดไฟฟ้าที่ไม่จำเป็นต้องใช้ให้เรียบร้อย					
13	ข้าพเจ้ามักเผลอหลับไป โดยไม่ปิดไฟหรือปิดโทรทัศน์ก่อน					
14	ข้าพเจ้าจะเลือกซื้อของที่จำเป็นต้องใช้เท่านั้น					
15	ข้าพเจ้าเก็บสะสมเงินเพื่อนำไว้ใช้ในยามจำเป็นเพื่อที่จะได้ไม่ต้องรบกวนผู้ปกครอง					
16	ข้าพเจ้าใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น เพื่อประหยัดรายจ่ายของครอบครัว					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		บ่อยมาก	บ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
17	ข้าพเจ้าคิดดีทำดีต่อผู้ปกครองของข้าพเจ้าเสมอ					
18	ข้าพเจ้าไม่เข้าไปพัวพันกับสิ่งเสพติดให้โทษ					
19	ข้าพเจ้าไม่เข้าไปข้องเกี่ยวกับการพนัน					
20	ผู้ปกครองของข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่ข้าพเจ้าได้รับรางวัล หรือเกียรติบัตรชมเชยจากทางโรงเรียน					
21	<u>ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา</u> ถ้าข้าพเจ้ามีความสามารถในการสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน ข้าพเจ้าจะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่					
22	เมื่อทางโรงเรียนมีกิจกรรมต่างๆ ข้าพเจ้าจะเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ					
23	ข้าพเจ้าช่วยครูจัดกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจ					
24	เมื่อต้องทำเวร ถ้าครูไม่อยู่ ข้าพเจ้าจะเล่นกับเพื่อน					
25	ถ้าข้าพเจ้าได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนของนักเรียนไปประกวดแข่งขันกิจกรรมต่างๆ ข้าพเจ้าจะพยายามทำให้ดีที่สุด					
26	เมื่อข้าพเจ้านำอุปกรณ์ของโรงเรียนมาใช้แล้วก็จะนำไปเก็บไว้ที่เดิม					
27	ข้าพเจ้ามักถูกครูตักเตือนว่าแต่งกายไม่เรียบร้อย					
28	ข้าพเจ้ามักจะถูกครูลงโทษเรื่องการไว้ทรงผมผิดระเบียบของโรงเรียน					
29	ข้าพเจ้าช่วยเพื่อนทำความสะอาดโรงเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย					
30	ข้าพเจ้าชอบใช้ปากกาเขียนที่โต๊ะ เก้าอี้					
31	<u>ความรับผิดชอบต่อสังคม</u> ข้าพเจ้ามักติดตามผู้ปกครองไปร่วมทำบุญที่วัดในวันสำคัญต่างๆ					
32	ข้าพเจ้าร่วมงานประเพณีไทย ตามเทศกาลด้วยความเต็มใจ					
33	เมื่อชุมชนจัดกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น ข้าพเจ้าจะไปบอกผู้ปกครองให้ไปใช้สิทธิ					
34	ข้าพเจ้าต้องการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการทำกิจกรรมของชุมชน					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		บ่อยมาก	บ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
35	เมื่อเห็นเพื่อนทำลายของสาธารณะ ข้าพเจ้าจะตักเตือน					
36	ข้าพเจ้าไม่ทิ้งเศษขยะลงแม่น้ำลำคลอง หรือที่สาธารณะ					
37	ข้าพเจ้าจะไม่ทำลายทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวมเสียหาย					
38	เมื่อเห็นคนอื่นทิ้งขยะไม่เป็นที่ ข้าพเจ้าก็จะตักเตือน					
39	เมื่อเพื่อนเดือดร้อน ข้าพเจ้ายินดีช่วยด้วยความเต็มใจ					
40	เมื่อนำของส่วนรวมมาใช้ ข้าพเจ้าจะเก็บไว้ที่เดิม					



ภาคผนวก ง

- ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นที่ปรึกษา และตรวจปริญญานิพนธ์ (3 ท่าน)
- รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย (5 ท่าน)

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นที่ปรึกษา และตรวจปริญญานิพนธ์

1. รศ.ดร.ชุตีมา วัฒนะคีรี
อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร
2. รศ.ดร.เนตร อัสชสวัสดิ์
กศ.บ. (มัธยมศึกษา), M.S. in Ed. (Sec. Ed)
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ดร.ราชันย์ บุญธิมา
อาจารย์สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ



รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย

1. ดร.รณิดา เชยชุม อาจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ อูบล พงษ์สุพรรณ อาจารย์ ค.ศ.3
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย
3. ดร.ชิตชัย สนั่นเสียง รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
4. อาจารย์ วราภรณ์ กลับเป็นสุข อาจารย์ ค.ศ.3
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
โรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์
5. อาจารย์ จีรรัตน์ นากอรัมย์ อาจารย์ ค.ศ.3
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย



ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายธิติพันธุ์ คตชาคร
วันเดือนปีเกิด	21 กุมภาพันธ์ 2527
สถานที่เกิด	จ.พระนครศรีอยุธยา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	107/1 หมู่ 4 ต.บ้านป้อม อ.พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา 13000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครูอัตราจ้าง
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ต.ประตูชัย อ.พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2541	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จ. พระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2545	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จ. พระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2550	คป. (คอมพิวเตอร์ศึกษา) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2554	กศ.ม. การมัธยมศึกษา (กลุ่มการสอนสังคมศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร